

**DENİZ YOLUYLA YÜK TAŞIMALARINDA YÜK
SİGORTACISININ KANUNİ HALEF SIFATIYLA
ZARAR SORUMLUSU TAŞIYANA KARŞI RÜCU
DAVASI**

EREN CAN ÇELİK

MEF ÜNİVERSİTESİ

OCAK 2024

MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ YOLUYLA YÜK TAŞIMALARINDA YÜK SİGORTACISININ KANUNİ
HALEF SIFATIYLA ZARAR SORUMLUSU TAŞIYANA KARŞI RÜCU
DAVASI

Eren Can ÇELİK

ORCID No: 0000-0002-4763-7215

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ

OCAK 2024

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı ve Soyadı : Eren Can ÇELİK

İmza:

ÖZET

DENİZ YOLUYLA YÜK TAŞIMALARINDA YÜK SİGORTACISININ KANUNİ HALEF SIFATIYLA ZARAR SORUMLUSU TAŞIYANA RÜCU DAVASI

Eren Can ÇELİK

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ

Ocak 2024, 132 Sayfa

Bu yüksek lisans tezi çalışması MEF Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulmak üzere hazırlanmıştır. Tez çalışmasının konusunu “Deniz Yoluyla Yük Taşımlarında Yük Sigortacısının Halef Sıfatıyla Zarar Sorumlusu Taşıyana Karşı Rücu Davası” oluşturmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde Türk Borçlar Hukukunda düzenlenmiş olan halefiyet incelenmiştir. Yapılan bu inceleme ile halefiyet kavramı irdelenmiş, benzer kavramlar olan rücu hakkı ve alacağın devri kavramları ile arasındaki farklar açıklanmıştır. İlk bölümde ayrıca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1472. maddesinde düzenlenmiş olan sigortacının kanuni halefiyeti detaylıca incelenmek suretiyle açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde sigortacının kanuni halefiyetinin şartları ve bilhassa yük sigortacısının kanuni halefiyetinin şartları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde yük sigortacısının, sigortalısının haklarına hangi şartlarda kanunen halef olacağı ayrıntılı bir şekilde açıklanarak ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde ise navlun sözleşmesinin tanımı yapılmak suretiyle taşıyanın sorumluluğu incelenmiştir. Bu bölümdeki incelemede taşıyanın taşınan yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç teslim edilmesinden doğan sorumluluğu üzerinde durularak yük sigortacısının hangi şartlarda taşıyana rücu edebileceği açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca taşıyanın mutlak ve muhtemel sorumsuzluk halleri açıklanarak yük sigortacısının bu hallerde taşıyana karşı rücu davası açamayacağı değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise yük sigortacısının zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davası incelenmiş ve söz konusu dava hakkında usulü ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu bölümde rücu davasının niteliği, sınırı, hukuki sebep ve konusu, görevli ve yetkili mahkeme, ispat yükü, itiraz ve defiler, faiz ve zamanaşımı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, Yük Sigortaları, Halefiyet, Rücu

Bilim Dalı Sayısal Kodu: 51501

ABSTRACT

SUBROGATION ACTION OF CARGO INSURER AS LEGAL SUCCESSOR LIABLE FOR DAMAGE IN SEA CARGO TRANSPORTATION AGAINST THE CARRIER

Eren Can ÇELİK

LL.M. in Private Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ

January 2024, 132 Pages

This master's thesis is prepared for submission to MEF University Institute of Social Sciences. The subject of the thesis is defined as the "Subrogation Action of Cargo Insurer as Legal Successor Liable for Damage in Sea Cargo Transportation against the Carrier."

In the first chapter of the study, the legal successorship regulated in the Turkish Law of Obligations is examined. Through this examination, the concept of successorship is scrutinized, and the distinctions between similar concepts such as the right of recourse and assignment of receivables are elucidated. This chapter also provides a detailed overview of the legal successorship of the insurer as regulated in Article 1472 of the Turkish Commercial Code No. 6102.

The second chapter focuses on the conditions of the legal successorship of the insurer, particularly the conditions of the cargo insurer's legal successorship. This section thoroughly explains the circumstances under which the cargo insurer will legally succeed to the rights of the insured.

The third chapter defines the carriage contract, examining the liability of the carrier. Emphasis is placed on the carrier's responsibility for the loss, damage, and late delivery of the transported cargo, clarifying the conditions under which the cargo insurer can seek recourse against the carrier. This chapter also evaluates both absolute

and probable cases of carrier non-liability, stipulating that the cargo insurer cannot file a recourse lawsuit against the carrier in these instances.

The final chapter of the study scrutinizes the recourse lawsuit that the cargo insurer would file against the carrier liable for damages, providing a detailed explanation of the procedural aspects of the lawsuit. This section highlights the nature, limits, legal grounds, subject matter, competent court, burden of proof, objections and defenses, interest, and statute of limitations of the recourse lawsuit.

Keywords: Insurance Law, Cargo Insurances, Subrogation, Recourse

Numeric Code of the Field: 50501

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ.....	1
1.TÜRK BORÇLAR KANUNUNDAKİ KANUNİ HALEFİYET KAVRAMI İLE TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ SİGORTACININ HALEFİYETİ KAVRAMLARI VE İNCELENMESİ	3
1.1Türk Borçlar Kanunu’nda Düzenlenen Halefiyet Kavramı	3
1.1.1 Halefiyet ile Rücu Hakkının Karşılaştırılması.....	6
1.1.2 Halefiyet ve Alacağın Devri Karşılaştırılması.....	8
1.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Tanımı	12
1.3 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Kaynağı, Hukuki Niteliği ve Özellikleri ..	13
1.3.1 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Kaynağı	13
1.3.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Hukuki Niteliği.....	14
1.3.3 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Özellikleri.....	16
1.4 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Amaçları ve Faydaları	18
1.4.1 Amaçları	18
1.4.2 Faydaları.....	20
1.5 Yabancı Hukuklarda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemeler	21
1.5.1 Alman Hukukunda	21
1.5.2 İsviçre Hukukunda	25
2. DENİZ YOLUYLA YÜK TAŞINMASINDA YÜK SİGORTACISININ KANUNİ HALEFİYETİ KOŞULLARI	28
2.1 Yük Sigortalarının Tanımı	28
2.2 Yük Sigortacısının Kanuni Halefiyetinin Şartları	28
2.2.1 Hukuken Geçerli Sigorta Sözleşmesinin Mevcut Olması	29
2.2.2 Zararın Sigorta Sözleşmesi Teminatları Kapsamında Olması.....	38
2.2.3 Sigorta Tazminatının Ödenmiş Olması	62

2.2.4 Sigortalının, Zarar Sorumlusuna Karşı Dava Hakkının
Bulunması

67

**3.TAŞIYANIN TÜRK TİCARET KANUNU KAPSAMINDA
YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SORUMLULUKLARI 70**

3.1 Navlun Sözleşmesinin Tanımı 70

3.2 Navlun Sözleşmesinin Unsurları..... 71

3.2.1 Taşıma Taahhüdü..... 71

3.2.2 Taşımanın Bir Ücret Karşılığında Yapılması 72

3.2.3 Taşınacak Olan Yükün Taşıyanın Zilyetliğinde Olması..... 72

3.2.4 Taşıyanın Taşımayı Deniz Yoluyla Yapılacak Şekilde
Üstlenmesi

72

3.3 Navlun Sözleşmesinde Taşıyan Kavramı ve Taşıyanın Sorumluluğu 73

3.3.1 Taşıyan 73

3.3.2 Taşıyanın Sorumlu Olduğu Haller 74

3.3.3 Taşıyanın Sorumsuzluk Halleri 85

**4. YÜK SİGORTACISININ ZARAR SORUMLUSU TAŞIYANA KARŞI
AÇACAĞI RÜCU DAVASI VE USULÜ..... 102**

4.1 Yük Sigortacısının Zarar Sorumlusu Taşıyana Karşı Açacağı Rücu Davası. 102

4.2 Rücu Davasının Hukuki Niteliği 102

4.2.1 Eda Davası Niteliği 102

4.2.2 Malvarlığı Davası Niteliği..... 102

4.2.3 Tazminat Davası Niteliği 103

4.3 Rücu Davasının Konusu ve Sebebi 103

4.3.1 Rücu Davasının Konusu..... 103

4.3.2 Rücu Davasının Sebebi 104

4.4 Rücu Davasının Sınırı..... 104

4.4.1 Sigortalının Zarar Sorumlusundan Tazmin Edebileceği Alacak Bakımından
Sınırı.....104

4.4.2 Yük sigortacısının, Sigortalısına Ödemiş Olduğu Sigorta Tazminatı
Bakımından Sınırı..... 106

4.5 Rücu Davasının Usulü 106

4.5.1 Görevli Mahkeme 106

4.5.2 Yetkili Mahkeme	109
4.6 Rücu Davasının Taraflar	110
4.6.1 Davacı Yük Sigortacısı	110
4.6.2 Davalı Zarar Sorumlusu Taşıyan	111
4.7 Faiz.....	111
4.8 İspat Yükü.....	112
4.9 İtiraz ve Def'iler	114
4.10 Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre	115
4.10.1 Hak Düşürücü Süre	115
4.10.2 Zamanaşımı Süresi.....	117
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	124

KISALTMALAR LİSTESİ

BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz./bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
E.	: Esas
ENGSS	: Emtia Nakliyat Sigortası Genel Şartları
ETTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
E.T.	: Erişim Tarihi
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	: 6100 Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICC	: Institute Cargo Clauses
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK	: 2004 İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MIA	: Marine Insurance Act
No.	: Number
PEICL	: Principles of European Insurance Contract Law
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TL	: Türk Lirası
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve diğer
Vol	: Volume
Y.	: Yıl
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Hukukumuzda kanuni halefiyet ana hatlarıyla üçüncü bir kişiye ait olan borcu ifa eden tarafın borç ilişkisinde alacaklı olan tarafın alacak hakkını devralması olarak ifade edilebilir. TTK'da özel olarak düzenlenen sigortacının kanuni halefiyeti de böyledir. Nitekim sigortacının halefiyetinde, sigortacısı sigortalısına sigorta tazminatı ödeyecek ve ödemiş olduğu miktar oranında sigortalısının haklarına halef olacaktır.

TTK'da sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenmesinin en önemli iki amacı sigortalının zenginleşmesini önlemek ve zarar sorumlusu olan vermiş olduğu zarardan kurtulmasını engellemektedir. Sigortacının kanuni halefiyeti hukukumuzda TTK'nın 1472. ve 1481. maddelerinde düzenlenmiştir. TTK'nın 1472. maddesindeki düzenleme mal sigortalarında uygulama alanı bulurken, 1481. maddedeki düzenleme ise sorumluluk sigortalarında uygulama alanı bulmaktadır. Yük sigortaları, mal sigortası niteliğinde olduğundan yük sigortasına ilişkin olarak yapılan ödemelerde ve uyuşmazlıklarda TTK'nın 1472. maddesinin uygulanacağı söylemek mümkündür. Bu sebeple çalışmamızda TTK'nın 1472. maddesi üzerinde durulacaktır.

Yük sigortacısının kanuni halef sıfatıyla sigortalısının haklarına halef olabilmesi için bazı şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu şartlar hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunması, zararın sigorta sözleşmesi teminatları kapsamında olması, sigortacının sigortalısına ödeme yapmış olması ve sigortalısının zarar sorumlusu kimseye karşı bir dava hakkının bulunmasıdır. Bu şartların tümünün birlikte mevcut olması halinde yük sigortacısının kanuni halefiyetinden söz edilebilecek ve yük sigortacısı, sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatını zarar sorumlusu olan taşıyandan talep edebilecektir.

Yük sigortacısının zarar sorumlusuna karşı ödemiş olduğu sigorta tazminatını rücu edebilmesi için taşıyanın meydana gelen zararlardan sorumlu olması gerekmektedir. Taşıyanın sorumlu olmadığı bir zararda yük sigortacısı, sigortalısına ödeme yapmış ise yapmış olduğu bu ödemeyi taşıyana rücu edemeyecektir. Çünkü rücu davaları temelde zarara sebebiyet veren kimselere yönelmektedir.

Bu kapsamda yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında zarar sorumlusu taşıyana karşı kanuni halef sıfatıyla açacağı rücu davası çalışmamızda dört bölüm olarak incelenmiştir:

Birinci bölümde ilk olarak borçlar hukuku kapsamında halefiyet kavramı incelenmiştir. Yapılan bu incelemede ayrıca halefiyetin, halefiyete benzer gibi görünen diğer kavramlar olan rücu hakkı ve alacağın devri kavramları ile arasındaki farklar ortaya konulmuştur. Birinci bölümde ayrıca TTK'da kapsamında sigortacının halefiyeti irdelenmiş ve sigortacının halefiyetinin tanımı, hukuki niteliği, özellikleri, amaçları ve faydaları, şartları ile yabancı hukuklardaki düzenlemeler açıklanmıştır.

İkinci bölümde yük sigortacısının kanuni halefiyeti için gerekli olan şartlar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu incelemede hukuken geçerli sigorta sözleşmesinin varlığından, yük sigortalılarında teminat altına alınan rizikolar ve alınmayan rizikolar, sigorta tazminatının ödenmesi ve sigortalının zarar sorumlusu kimseye karşı dava hakkının bulunması şartları ayrıntılı bir biçimde ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde taşıyanın yükün zayi olmasından ve hasara uğramasından doğan sorumluluğu üzerinde durulmuştur. Burada taşıyanın TTK kapsamında sorumluluk halleri ile mutlak sorumsuzluk ve muhtemel sorumsuzluk halleri açıklanmıştır. Yapılan bu açıklamalar ile yük sigortacısının hangi hallerde kanuni halef sıfatıyla ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyana rücu edebileceği belirlenmiştir.

Dördüncü bölümde yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı kanuni halefiyet kapsamında açacağı rücu davası incelenmiştir. Bu bölümde yük sigortacısı tarafından açıklan rücu davasına ilişkin davanın hukuki niteliği, sebebi ve konusu, davanın tarafları, görevli ve yetkili mahkeme, ispat yükü, faiz, itiraz ile def'i ve son olarak zamanaşımına ilişkin usul ve esaslar açıklanmıştır.

1. TÜRK BORÇLAR KANUNUNDAKİ KANUNİ HALEFİYET KAVRAMI İLE TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ SİGORTACININ HALEFİYETİ KAVRAMLARI VE İNCELENMESİ

1.1 Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Halefiyet Kavramı

Halef, Arapça kökenli bir kelime olup, birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse anlamına gelmektedir.¹ Halefiyet ise, bir kimsenin ardından gelerek o kimsenin yerine geçilmesini ifade etmektedir. Hukuki anlamda halefiyet ise, bir kimsenin, başka bir kimsenin ardından gelerek onun hakkına sahip olarak o kişinin yerine geçmesini ifade etmektedir.²

TBK'da kural olarak borç ifa edildiği takdirde sona ermektedir. Ancak halefiyet bu kuralın istisnasıdır. Bu nedenle halef olacak olan kişinin borcu ödemesiyle borç sona ermeyecek mevcut borç ilişkisindeki alacaklının haklarına halef olacaktır.³

¹ <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 23.03.2023)

² **M. Kemal Oğuzman/ M. Turgut Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 16. Bası, s. 262; **Ahmet Kılıçoğlu**, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 31, Sayı.1, 1974, s. 397. (Halefiyet ve Rücu); **Samim Ünan**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap, Sigorta Hukuku, Cilt 2, Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, Birinci Bölüm, Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), 1. Baskı, İstanbul 2016, (Şerh C. 2); 226; **Hüseyin Hatemi/Emre Gökyayla**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 331; **Andreas Furrer/Markus Muller-Chen/Bilgehan Çetiner**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül, 2021, s.297; **Haluk N. Nomer**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 16. Baskı, İstanbul, 2018, s. 306; **Haluk N. Nomer**, Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalılar ile Özel Sigortalıların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü (Halefiyet), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. Cilt. 55, Sayı.3 (1997), s. 243; **Serap Amasya**, Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Sigorta Davaları, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 1608; **İsmail Doğanay**, Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şumulü, BATİDER, C. IX, S. 2, s. 335; **İrem Aral Eldeklioğlu**, Sigortacının Halefiyet Hakkı, Sigorta Davaları, (Mustafa Topaloğlu/Mustafa Dinç) Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 165-174, s. 986; **Ekin Korkmaz**, Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Hukuk Bölüm, Doktora Tezi, 2021, s. 5 (Halefiyet); **Belin Köroğlu, Ölmez**, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, Çankaya Üniversitesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ağustos 2020, s. 116; **Bahar Kızılsümer**, Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2019, s.1; **Cahit Damar**, Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 76; **Merve Yazıcı Yanık**, Sigorta Hukukundaki Kanuni Halefiyet Kavramı ve Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitü, Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 1; **Gökhan Güncan**, Türk Hukukunda Sigortacının Halefiyeti, Social Science Development Journal, Vol.6, Issue 27, 436-451, s. 438.

³ **Oğuzman/Öz** C. 1, s. 262; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 398; **Hatemi/Gökyayla**, s. 331; , Borçlar Hukuku, s. 306; **Amasya**, s. 1608; **Korkmaz**, Halefiyet s. 7; **Damar**, s. 77; **Yanık**, s. 15; **Güncan**, s. 441.

Halef olan kişinin halef olacağı haklar ise öncelik hakları ve fer'i haklardır. Bu haklar halefin olan kişiye kanunen intikal edecektir.⁴

Hukukumuzda halefiyetin kaynağı kanundur.⁵ Zira hukukumuzda halefiyete ilişkin genel düzenleme Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) mevcuttur. Çalışmamızın asıl konusu oluşturan sigortacının halefiyeti ise TBK'da değil, Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) düzenlenmiştir.

Hukukumuzda halefiyete ilişkin olan düzenlemeler bunlarla sınırlı değildir. Hukukumuzda halefiyete ilişkin başkaca düzenlemeler de bulunmaktadır. TMK'nın 599. maddesinde⁶ düzenlenmiş olan mirasın kazanılması örnek olarak gösterilebilir. Ancak çalışmamızın konusu genel olarak kanuni halefiyet ve sigortacının halefiyeti üzerinde yoğunlaşmış olduğundan çalışmamızda yalnızca bu iki halefiyet türleri üzerinde durulacaktır.

Hukukumuzda halefiyete ilişkin olan genel düzenlemenin TBK'da mevcut olduğu daha öncesinde ifade edilmişti. Bu genel nitelikteki düzenleme TBK'nın 127. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm şu şekildedir:

“Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.” denilmiştir.

Bu madde hükmünde halefiyete ilişkin olarak genel bir düzenleme yapılarak borcu ifade eden üçüncü kişinin alacaklının haklarına halef olabilmesi için gerekli şartlar açıkça bir şekilde sıralanmıştır.

⁴ **Nomer**, Borçlar Hukuku, s. 306; **Amasya**, s. 1607; **Korkmaz**, Halefiyet s. 5; **Yanık**, s. 15; **Damar**, s. 77.

⁵ **Nomer**, Borçlar Hukuku, s. 306; **Amasya**, s. 1607; **Korkmaz**, Halefiyet s. 5; **Yanık**, s. 15; **Damar**, s. 77; **Güncan**, s. 439.

⁶ *“Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar.”*

Madde hükmünün son cümlesinde “*Diğer halefiyet hallerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.*” denilmek suretiyle bu maddede sayılmayan halefiyet hakları saklı tutulmuştur. Zira hukukumuzda halefiyete ilişkin düzenlemeler bu madde hükmüyle sınırlı değildir. Örneğin çalışmamızın özünü oluşturan sigortacının kanuni halefiyeti söz konusu bu madde hükmünde düzenlenmemiştir. İleride daha ayrıntılı bir şekilde üzerinde durulacağı üzere sigortacının halefiyeti TTK’nın 1472. maddesinde düzenlenmiştir.

TBK’nın halefiyete ilişkin bu madde hükmünü incelemek gerekirse; TBK 127/1. maddesinde, üçüncü kişinin, alacaklının haklarına halef olabilmesi için borcu ödemesi, borca istinaden rehnedilmiş olan ve kendisinin aynı hakkı mevcut olan şey üzerinden rehini kaldırması gerekmektedir. Burada önemle ifade etmek gerekir ki, borcu ödeyen üçüncü kişinin rehin bulunan şey üzerinde mülkiyet hakkının bulunması olmazsa olmaz bir şart değildir. Rehnedilen şey üzerinde mülkiyet haricinde intifa hakkı vd. bir aynı hakkının bulunması yeterlidir.⁷

TBK 127/2. maddesinde, alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifanın öncesinde alacaklıya bildirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Borçlu tarafından yapılması gereken bu beyan herhangi bir şekle tabi değildir.⁸ Borçlu tarafından yapılacak olan bu beyanın borcun ifasından önce yapılması şarttır.⁹ Bu şartın yerine getirilmemesi halinde üçüncü kişi tarafından yapılacak olan ifa borç sona erecektir. Borçlu tarafından borcun ifasından sonra yapılan bildirim hükmü bulunmamaktadır. Borçlu tarafından borcun ifasından sonra yapılan bildirim borcun yeniden doğmasına ve üçüncü kişinin halef olması imkan vermeyecektir.¹⁰

Özetlemek gerekirse, borçlar hukukundaki kurala göre, bir borç ifa edildiği takdirde sona erer. Ancak halefiyet bu kuralın istinasıdır. Zira halefiyette bir borç ilişkisinin tarafı olmayan kimse mevcut borçlu yerine borcu ödeyerek, alacak hakkına sahip olan kişinin yerine geçmektedir. Halefiyette borcu ifade eden kimse mevcut borç ilişkisinden bağımsız yeni bir hak elde edemez, sadece borç ilişkisinde alacaklı sıfatını

⁷ Oğuzman/Öz, C.1, s.265; Hatemi/Gökyayla, s. 331; Furrer/Chen/Çetiner, s. 299; Yanık, s. 16.

⁸ Oğuzman/Öz, C.1, s. 265, Hatemi/Gökyayla, s. 332; Korkmaz, s. 427.

⁹ Oğuzman/Öz, C.1, s. 265, Korkmaz, Halefiyet s. 428.

¹⁰ Oğuzman/Öz, C.1, s. 265, Korkmaz, Halefiyet s. 428.

elde ederek borç ilişkisini devam ettirir. Dolayısıyla borç ilişkisine konu olan alacak ve alacağa bağlı olan fer'i (faiz vd.) haklar ödediği tutar oranında halef olan kimseye geçecektir.

1.1.1 Halefiyet ile Rücu Hakkının Karşılaştırılması

Çalışmamızda yük sigortacısının kanuni halefiyeti ve taşıyana karşı açacağı rücu davasından bahsedilecek olması nedeniyle halefiyet ile rücu hakkı kavramlarının karşılaştırılması ve birbirleri arasındaki farkların ortaya konması faydalı olacaktır. Zira halefiyet ve rücu hakkı birbirlerine benzeyen kavramlar olsa da esasında birbirlerinden ayrı iki kavramdır.¹¹ Bu iki kavramın birbirlerine benzemesinin en önemli faktörü hem halefiyette hem de rücu hakkında üçüncü bir kişiye ait bir borcun ifa edilmesi söz konusudur.

Halefiyet ve rücu hakkı arasındaki farklılık Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.09.2012 tarihinde vermiş olduğu bir kararda¹² açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bu karara göre; *"Rücu hakkı; başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelik, tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır. Alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsına doğan bir hak elde etmektedir. Bunun sonucu olarak da rücu hakkı bu hakka sahip olan kişinin şahsında doğdu anda muaccel olur. Bu nedenle, rücu hakkı için hakkın doğduğu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Halefiyette ise, halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği andan, yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir."* denilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen karardaki tanımlamalarda görüleceği üzere halefiyet ve rücu hakkı arasındaki farklılıklar bariz bir şekilde ortaya konmuştur.

¹¹ Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 397; Amasya, s. 1609; Kızılsümer, s. 6; Damar, 82.

¹² YGHK, E. 2012/4-426, K. 2012/639, T. 28.09.2012. [<https://karararama.yargitay.gov.tr/>] (E.T. 29.11.2023)

Halefiyet ve rücu hakkı arasındaki önemli fark zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı tarih konusunda kendisini göstermektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere rücu hakkı, bağımsız ve yeni bir hak olması nedeniyle zamanaşımı süresi rücu hakkının doğdu andan itibaren başlayacaktır.¹³ Halefiyette ise, hakkın mevcut borç ilişkisine bağlı olması ve yalnızca hakkın yer değiştiriyor olması nedeniyle zamanaşımı süresi mevcut hali ile işlemeye devam edecektir.¹⁴

Halefiyet ve rücu hakkı arasındaki bir diğer fark ise hakkın ispatına ilişkindir. Zira halefiyette, halef olduğunu iddia eden kimsenin yapmış olduğu ödemeyi ispat etmesi halinde alacaklının haklarına halef olacaktır.¹⁵ Rücu hakkında ise, rücu hakkının elde edilebilmesi için bu hakkın hangi hukuki sebebe dayandığının ispatı şarttır.¹⁶ Örneğin, rücu hakkını elde eden kimsenin hakkın sebepsiz zenginleşmeye vb. bir hukuki sebebe dayandığını ispat etmesi gerekmektedir.¹⁷

Halefiyet ve rücu hakkı arasındaki farklar bu şekildedir. Bu farklar üzerinden bir değerlendirme yapıldığından halefiyet hakkının, rücu hakkına göre daha dezavantajlı olduğu düşünülebilir ancak böyle değildir. Zira halef olan kimse, rücu hakkına sahip olan kimseye göre daha geniş yetkilere sahiptir. Bahse konu geniş yetkilere örnek vermek gerekirse, halefiyette alacak hakkını elde eden kimse bu alacak hakkına bağlı olan tüm fer'i hakları ve def'ileri borçlu kişiye karşı ileri sürebilmektedir.¹⁸ Rücu hakkında ise, hak sahibi kimse mevcut borç ilişkisindeki asıl alacaklının sahip olduğu tüm fer'i ve def'ileri borçlu kimseye karşı ileri sürememekte yalnızca rücu hakkına bağlı olan haklarını borçlu kimseye karşı ileri sürebilmektedir.¹⁹

Son olarak halefiyet ve rücu hakkı hakkında kısa bir değerlendirme yapmak gerekirse, alacaklının haklarına halef olan her kişi rücu hakkına da sahip iken rücu hakkına sahip olan her kimse ise halef olamayacaktır. Zira ifade edildiği üzere rücu hakkı asıl borç ilişkisinden bağımsız ve yeni bir haktır.²⁰

¹³ Damar, 78; Güncan, s. 440.

¹⁴ Amasya, s. 1609; Kızılsümer, 6; Damar, 83; Güncan, s. 440.

¹⁵ Damar, 83.

¹⁶ Damar, 83.

¹⁷ Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 397; Kızılsümer, s. 6; Damar, s. 83.

¹⁸ Kızılsümer, 6; Damar, 83.

¹⁹ Amasya, s. 1609; Kızılsümer, 6; Damar, 83.

²⁰ Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 398; Amasya, s. 1611; Kızılsümer, s. 7; Damar, s. 84.

Ayrıca işaret edilmelidir ki; bir sigorta sözleşmesi ilişkisinde sözleşme ile teminat altına alınan bir rizikonun meydana gelmesi halinde, sigortacı, sigortalısına meydana gelen riziko sonucunda oluşan hasara ilişkin yapacağı ödeme ile sigortalısının haklarına halef olacaktır. Sigortacı, halefiyetin sonucu olarak, rücu hakkına dayalı bir şekilde sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı bedelini rizikonun meydana gelmesinden sorumlu olan kimseden tazmin edecektir.²¹ Bu hususta çalışmamızın konusunu oluşturan yük sigortalarından örnek vermek gerekirse, sigortalanan yüklerin boşaltma esnasında hasar görmüş ve yük sigortacısı sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan bu riziko kapsamında sigortalısına ödeme yapmış ise artık sigortalısının haklarına halef olacak ve ödemiş olduğu sigorta tazminatını zarar sorumlusu olan taşıyandan rücu davası yoluyla talep edebilecektir.²²

1.1.2 Halefiyet ve Alacağın Devri Karşılaştırılması

Halefiyet ve alacağın devri kavramlarının karşılaştırılmasını yapmadan önce alacağın devrinin tanımı yapmakta fayda vardır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde sigortacıyı kanuni halefiyetinin şartlarından bahsedildiğinde alacağın devriden söz edilecektir. Zira yük sigortacısı teminat kapsamında olmayan bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalısına ödeme yapması halinde halef sıfatını elde edemeyecektir. Uygulamada bu durumlarda genellikle alacağın devri hükümlerine gidilmektedir. Bu nedenle halefiyet ve alacağın devrinin birlikte incelenmesinde yarar vardır.

Hukukumuzda alacağın devri TBK'nın 183. ve 194. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TBK'nın 183. maddesine göre; "*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.*" denilmiştir. Bu madde hükmünde de ifade edildiği üzere bir borcun kaynağı ne olursa olsun alacaklının, alacağının tamamının veya bir kısmını borçlunun rızasına gerek duymadan üçüncü bir kişiye devretmesi mümkündür.²³ Bu bilgilerden

²¹ Kızılsümer, s. 7; Damar, s.84.

²² Bkz. s. 102.

²³ Oğuzman/Öz, C.2, s. 567; Ahmet M. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022, s.1015; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Etkin Yayınları, 26. Baskı, Ankara, 2021, s. 1386; Hatemi/Gökyayla, s. 413; Mustafa Alper Gümüş, Borçlar Hukukunun Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 1079; Nomer, Borçlar, s. 491; Furrer/Chen/Çetiner,

yola çıkararak alacağın devrinin tanımı yapmak gerekirse, alacağın devri alacak hakkına sahip bir kimsenin alacağının tamamını veya bir kısmını borçlunun rızasına gerek duymadan bir başka kimseye devretmesi olarak tanımlanabilir.²⁴

Alacağın devri işleminin yapılabilmesi bazı şartlara bağlanmıştır. İlk olarak alacağın devri niteliği itibari ile tasarruf işlemidir.²⁵ Bu nedenle alacaklının alacağını devredebilmesi için öncelikle tasarruf işlemi yapma ehliyetine sahip olması gerekmektedir.²⁶ Dolayısıyla tasarruf işlemi yapma ehliyeti bulunmaması halinde devir sözleşmesi geçersiz olacaktır.

İkinci olarak alacağın devri işleminin yapılabilmesi için devre konu olan alacağın muaccel olması şart olmasa da doğmuş ya da doğacak, talep edilebilir ve hukuken geçerli bir alacağın mevcut olması şarttır.²⁷ Bu nedenle alacaklı olan kimsenin şarta bağlanmış alacağını veya gelecekte doğacak olan bir alacağını devretmesi mümkündür.

Alacağın devri işleminin yapılabilmesi için mevcut olması gereken üçüncü şart ise devir için herhangi yasağın bulunmamasıdır. Zira TBK'nın 183. maddesinde açıkça alacağın devri işleminin "*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça...*" yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle alacak devrinin kanuna, sözleşmeye veya işin niteliğine aykırı olması halinde yapılabilmesi mümkün değildir.²⁸ Kanuna aykırılığa dayanan devirlere örnek vermek gerekirse, TBK'nın 619. maddesinde ölünceye kadar bakma sözleşmelerinde alacaklının hakları borçlunun

s.741; **Pierre Tercier/Pascal Pichonnaz/H. Murat Develioğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 517; **Kızılsümer**, s. 7; **Yanık**, s. 17; **Damar**, s. 78.

²⁴ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 567; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1015; **Eren**, s. 1386; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 413; **Gümüş**, s.1079; **Nomer**, Borçlar, s. 491; **Furrer/Chen/Çetiner**, s. 741; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 517; **Amasya**, s. 1611; **Kızılsümer**, s. 7; **Yanık**, s. 17; **Damar**, s.78.

²⁵ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 568; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1015; **Eren**, s. 1390; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 415; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 519; **Gümüş**, s. 1079; **Nomer**, Borçlar Hukuku, s. 491; **Furrer/Muller-Chen/Çetiner**, s.742; **Kızılsümer**, s. 7; **Yanık**, s. 18; **Damar**, s. 78.

²⁶ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 573; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1015; **Eren**, s. 1390; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 415; **Gümüş**, s. 1079; **Furrer/Chen/Çetiner**, s.742; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 523; **Kızılsümer**, s. 7; **Yanık**, s. 18; **Damar**, s. 78.

²⁷ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 575; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1016; **Eren**, s. 1398; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 415; **Gümüş**, s. 1079; **Nomer**, Borçlar Hukuku, s. 493; **Furrer/Chen/Çetiner**, s.745; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 520-522; **Kızılsümer**, s. 8; **Damar**, s. 79.

²⁸ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 579; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1019; **Eren**, s. 1400; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 417; **Gümüş**, s. 1097; **Nomer**, Borçlar Hukuku, s. 492; **Amasya**, s. 1612; **Furrer/Chen/Çetiner**, s.747; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 521; **Kızılsümer**, s. 7; **Yanık**, s. 18; **Damar**, s. 79.

tarafından rıza gösterilmediği sürece üçüncü bir kimseye devredilmeyecektir.²⁹ Bir diğer örnek ise işin niteliğine aykırı alacağı devirlere ilişkindir. Taraflar arasından yapılan rekabet yasağına sözleşmesine uyulmasını isteme hakkının devredilmesi mümkün değildir.³⁰ Son olarak örnek ise, kanuna veya işin niteliğine aykırı olmasına rağmen taraflar arasından yapılan sözleşme ile alacağın devredilemeyeceği kararlaştırılabilir. Eğer taraflar arasında bu şekilde bir sözleşme var ise bu takdirde alacağın devredilmesi sözleşmeye aykırı olacaktır.³¹

Alacağının devri işleminin geçerli olabilmesi için var olması gereken dördüncü şart alacağın devri sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması zorunluluğudur. Zira TBK'nın 184. maddesinde; *“Alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.”* denilerek yazılılık şartı getirilmiştir. Kanun hükmünden yazılı şekil şartından kastedilen adi yazılı şekil şartıdır.³² Bu nedenle alacağın devri sözleşmesinin TBK'nın 14. maddesine uygun olarak düzenlenmesi yeterlidir.

Bu bilgiler ışığında halefiyet ve alacağın devrini karşılaştırmak gerekirse, öncelikle hem halefiyette hem de alacağın devrinde mevcut borcun hangi hukuki sebepten doğduğunun diğer bir ifade ile kaynağının herhangi bir önemi bulunmamaktadır.³³ Bu nedenle borcun kaynağı, sözleşme, sebepsiz zenginleşme ya da vekaletsiz iş görmeden kaynaklanabilir.

Halefiyet ve alacağın devrine ilişkin sonuçlar incelendiğinde bu iki kavramın benzer olduğu söylenebilecektir. Zira TBK'nın 189. maddesinde, *“Alacağın devri ile devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.”* denilmiştir. Bu madde hükmünden de anlaşılacağı üzere alacağın devrinde, alacakla beraber alacağına bağlı fer'i haklar ve devreden kimseye özgü olan haklar dışındaki

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 580.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 582.

³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 582-583.

³² **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 574; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1022; **Eren**, s. 1396; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 416; **Gümüş**, s. 1088; **Nomer** Borçlar Hukuku, s. 492; **Furrer/Chen/Çetiner**, s.742; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 524; **Kızılsümer**, s.7; **Yanık**, s. 18; **Damar**, s.79.

³³ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 580; **Hatemi/ Gökyayla**; s. 417; **Gümüş**, s. 1084; **Furrer/Chen/Çetiner**, s.743; **Kızılsümer**, s. 8; **Yanık**, s. 19; **Damar**, s. 79.

öncelikli haklar da devralan kimseye geçecektir.³⁴ Bu durum halefiyette de geçerlidir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere halef olan kimse alacak ve alacağa bağlı olan tüm haklara sahip olacaktır.

Halefiyet ve alacağın devrinin birbirlerinden ayrıldıkları en önemli nokta alacağın devrinde, alacağı devreden kimse ile alacağı devralan kimse arasından bir sözleşmenin yapılması buna karşılık halefiyette taraflar arasında herhangi bir sözleşme yapılmasına gerek olmamasıdır. Zira halefiyet borcu ödeyen kimseye kanunen intikal edecektir. Buna ek olarak bir diğer fark ise şekil şartı konusunda kendisini göstermektedir. Alacağın devrinde adi yazılı şekil şartı söz konusu iken, halefiyette ise herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır.³⁵

Bu iki kavram arasındaki diğer önemli fark garanti yükümlülüğüdür. Zira TBK'nın 191. maddesine göre, *“Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.”* denilmiştir. Bu madde hükmünde de ifade edildiği üzere alacağın devrinde, alacağı devreden kimse alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiştir.³⁶ Ancak bu maddenin devamında alacağın bir edim karşılığı olmaksızın veya kanunen geçmesi durumunda alacağı devreden kimsenin garanti yükümlülüğünün olmadığı kabul edilmektedir. Kanun hükmü şu şekildedir: *“Alacak bir edim karşılığı olmaksızın devredilmiş ya da kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.”* denilmiştir.³⁷ Bu hüküm halefiyet ile benzerlik taşımaktadır. Zira halefiyette de kanun gereği intikal söz konusu olduğundan devreden kimsenin herhangi bir garanti yükümlülüğü söz konusu değildir.

Yukarıda izah edilen bilgiler ışığında söylenebilir ki, halefiyet ile alacağın devri birbirlerinden bağımsız ve birbirlerinden farklı iki hukuki kavramdır. Bu

³⁴ Oğuzman/Öz, C.2, s. 584; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 1029; Eren, s. 1401; Hatemi/ Gökyayla; s. 418; Gümüş, s. 1084; Nomer, Borçlar Hukuku, s. 495; Kızılsümer, s. 8; Damar, s. 80.

³⁵ Kızılsümer, s. 9; Damar, s. 80.

³⁶ Oğuzman/Öz, C.2, s. 600; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 1031; Eren, s. 1402; Hatemi/ Gökyayla; s. 421; Gümüş, s.1126; Nomer, Borçlar Hukuku, s. 496; Amasya, s. 1612; Furrer/Chen/Çetiner, s.758; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 529; Kızılsümer, s. 10; Damar, s. 80.

³⁷ Oğuzman/Öz, C.2, s. 599; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 1031; Eren, s. 1402; Hatemi/ Gökyayla; s. 421; Gümüş, s.1130; Nomer, Borçlar Hukuku, s. 496; Amasya, s. 1612; Furrer/Chen/Çetiner, s.760; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 529; Kızılsümer, s. 10; Damar, s. 80.

kavramlar her ne kadar birbirlerinden farklı olmuş olsalar da ileride ifade edileceği üzere sigortacının halefîyetinin niteliği itibariyle kanuni halefîyet olduğundan TBK'da düzenlenen alacağın devri hükümlerinin uygun olması halinde sigortacının kanuni halefîyetinde de uygulanması mümkündür.³⁸

1.2 Sigortacının Kanuni Halefîyetinin Tanımı

Mal sigortalarında sigortacının kanuni halefîyetine ilişkin düzenleme TTK'nın 1472. maddesinde yer almaktadır. Sigortacının kanuni halefîyetini tanımlamak gerekirse, sigortacının hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesi kapsamında ve geçerli sigorta sözleşmesinin teminatlarında bulunan bir rizikonun meydana gelmesi sonucunda sigortalısına bu zarara ilişkin olarak sigorta tazminatı ödemesi ve ödediği bedel oranında sigortalısının haklarına halef olması şeklinde tanımlanabilir.³⁹

³⁸ **Kızılsümer**, s. 10; **Damar**, s. 80.

³⁹ **Reşat Atabek**, Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950, s. 177; **Ali Bozer**, Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 1965, s.212; **Kılıçoğlu**, Halefîyet ve Rücu, s. 413; **Merih Kemal Omağ**, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefîyeti, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s. 37(Kanuni Halefîyet) ; **Rayegan Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 17. Baskı, İstanbul, 2021, s. 405; **Samim Ünan**, Sigortacının Halef Sıfatıyla Açtığı Rücu Davalarına İlişkin Bazı Kararlar, GSÜHFD, 2020, 2, S. 1087-1103, s. 1087 (Kararlar); **Samim Ünan**, Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşıyana Karşı Açtığı Halefîyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorular, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Aralık 1991, s. 221-255, s. 224 (Sorular); **Emine Yazıcıoğlu/Zehra Şeker Öğüz**, Sigorta Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 197; **İnci Deniz Kaner**, Sigorta Hukuk Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 67,(Sigorta Hukuku); **Zehra Şeker Öğüz**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yük Sigortaları, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Deniz Sigortaları / Sempozyum, 23 Mart 2012, s. 1430(Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yük Sigortaları); **Amasya**, s. 1614; **Mustafa Çeker**, Sigorta Hukuku, Karahan Kitabevi, 19. Baskı, Adana, s. 162; **Mertol Can**, Türk Özel Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.41; **Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar**, Sigorta Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021, 298; **Barış Günay**, Sigorta Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2022, s. 194; **Tamer Bozkurt**, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 281, (Sigorta Hukuku); **Şaban Kayıhan/Özcan Günergök**, Türk Sigorta Hukuku Dersleri, Umutepe Yayınları, Mart, 2020, s. 72; **Damar**, s. 85; **Memet Sinan Cebe**, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Adalet Yayınevi, Nisan 2018, s. 501; **Kızılsümer**, s.17; **Işıl Ulaş**, Uygulamalı Zarar Sigortaları, Ankara, 2010, s. 206; **Fatma Görgülü**, Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefîyeti, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2022, s. 7; **İslim Arğılı**, Sigorta Hukukunda Halefîyet, İstanbul Barosu Dergisi, Temmuz, 2013, C.87, S.4, s. 80-92, s.80; **Mustafa Çeker**, Sigortacının Rücu Hakkı, Legal Hukuk Dergisi, 48. Sayısı, 2006, s. 3707-3718, s. 3707; **Şaban Kayıhan**, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti, Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S.3, s. 1595-1624, s. 1596; **Emine Yazıcıoğlu**, TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefîyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında, Prof. Dr. İur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, C. III, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz 2017, C. 16, S.2, Özel Sayı, s. 331-363, s. 331(Mal Sigortaları); **Amasya**, s.1618; **İrem Aral Eldeleklioğlu**, Sigortacının Halefîyet Hakkı, Sigorta Davaları, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2018; s. 165; **Kübra Yetiş Şamlı**, Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2017, C. 16, S. 2-2, s. 829-849, s. 831; **Ölmez**, s. 118; **Ekin Korkmaz**, Zarar

6102 sayılı TTK'nın 1472.maddesinde düzenlenmiş olan hükümde, “*Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder.*” denilmek suretiyle sigortacının halefiyetinin şartları ve sınırı hüküm altına alınmıştır.

Sigortacının halefiyeti zarar sigortalarında geçerli olan bir düzenlemedir.⁴⁰ Bu düzenlemenin en önemli sebebi zarar sigortalarında öngörülmüş olan “*zenginleşme yasağı*” ilkesidir.⁴¹ Zenginleşme yasağı ilkesine göre, sigortalı rizikonun meydana gelmesi neticesinde oluşan hasar tazminatını ancak bir kere tazmin ettirebilir. Diğer ifade ile zarar gören sigortalının zararını iki kere tazmin etmesi mümkün değildir. Bunun aksi düşünüldüğünde sigortalı uğradığı zararı hem sigortacıdan hem de zarara sebebiyet veren kişiden tazmin edecek ve sigortalının malvarlığında bir zenginleşmiş olacaktır. Fakat yapılan bu düzenleme ile bunun önüne geçilmiş ve sigortalının zenginleşmesi önlenmiştir.⁴²

1.3 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Kaynağı, Hukuki Niteliği ve Özellikleri

1.3.1 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Kaynağı

Sigortacının halefiyetinin teknik anlamda kaynağı kanundur.⁴³ Zira sigortacının halefiyeti 6102 sayılı TTK'nın sigorta hukukuna ilişkin beşinci kitabının zarar sigortaları başlığı altında düzenlenmiştir. Sigortacının halefiyetinin kanundan kaynaklandığı hususunda verilmiş olan Yargıtay'ın 17.01.1972 tarihli içtihadı birleştirme kararında da, “*...sigortacının zarar sebebiyet veren aleyhinde açtığı rücu*

Sigortalarında Sigortalının Zararı Azaltma Külfeti ve Bu Külfetin Sigortacının Halefiyetine Etkisi, Hacettepe HFD, Özel Sayı, 2022, 494-525, s. 496; **Doğanay**, s. 335; **Güncan**, s.439.

⁴⁰ **Merih Kemal Omağ**, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2019, s. 290 (Zenginleşme Yasağı); **Cebe**, 501; **Ölmez**, s. 123.

⁴¹ **Bozer**, s. 212; **Omağ**, Kanuni Halefiyet; s. 43; **Omağ**, Zenginleşme Yasağı, s. 291; **Ünan**, Şerh C.2, 228; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 497; **Yazıcıoğlu/Şeker**, s. 197; **Ölmez**, s. 121; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 331; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 406; **Arğılı**, s. 82; **Cebe**, 501; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 275; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. s. 164; **Günay**, s.195; **Amasya**, s. 1616; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 498; **Kızılsümer**, s. 18; **Damar**, s. 140; **Güncan**, s. 445.

⁴² **Bozer**, s. 212; **Omağ**, Kanuni Halefiyet; s. 43; **Omağ**, Zenginleşme Yasağı, s. 291; **Ünan**, Şerh C.2, 228; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 406; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 331; **Arğılı**, s. 82; **Cebe**, 501; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 275; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. s. 164; **Günay**, s.195; **Amasya**, s. 1616; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 498; **Ölmez**, s. 121; **Kızılsümer**, s. 18; **Damar**, s. 140; **Güncan**, s. 445.

⁴³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 42; **Ulaş**, s. 225; **Amasya**, s. 1614; **Damar**, s. 128.

davası, kanundan doğan halefiyete dayanmaktadır...” ifadelerine yer verilerek sigortacının halefiyetinin kaynağının kanun olduğu ortaya konulmuştur.⁴⁴

Sigortacının halefiyeti sigortacı ve sigortalı arasındaki sigorta poliçesinde de düzenlenmiş olabilir. Sigorta poliçesi, esasında sigortacı ve sigortalı arasında bir sigorta sözleşmesinin varlığını kanıtlar.⁴⁵ Sigorta poliçesinde düzenlenen halefiyet aslında yalnızca kanunun tekrarından ibarettir.⁴⁶ Zira daha önce de ifade edildiği üzere sigortacının teknik anlamda kaynağı TTK olup, sigortacının halefiyeti Kanun gereği gerçekleşecektir.⁴⁷ Bu nedenle, taraflar arasında mevcut olan sigorta poliçesinde sigortacının halefiyetine ilişkin bir düzenleme yapıp yapılmamasının bir önemi yoktur. Çünkü taraflar arasından sözleşme yapılırsa dahi yapılan bu sözleşme sigortacının halefiyetinin uygulanmasına engel olamayacaktır.⁴⁸

1.3.2 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Hukuki Niteliği

1.3.2.1 Emredici Hüküm Niteliği

TTK’da sigortacının halefiyetini düzenleyen 1472. maddesi, TTK’nın 1486. maddesi gereğince emredici nitelikte bir hükümdür.⁴⁹ TTK’nın 1486/1. maddesine göre, *“1453 üncü maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 1458 inci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, 1459 ve 1461 inci maddeler, 1463 üncü maddenin birinci fıkrası, 1472 ve 1477 nci madde hükümlerine aykırı yapılan sözleşmeler geçersizdir.”* denilmiştir.

Bu hükümde de açıkça ifade edilmiş olduğu üzere tarafların aralarında 1472. maddesine aykırı olarak yapacakları sözleşmeler geçersiz olacaktır.⁵⁰ Bu nedenle TTK’nın 1472. maddesinin emredici nitelik taşıdığı açıktır. Burada ifade etmek gerekir ki bu düzenleme öğretide tartışılmış ve eleştirilmiştir.⁵¹ Zira TTK’nın 1486.

⁴⁴ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 42; **Ulaş**, s. 225; **Amasya**, s. 1614; **Damar**, s. 128.

⁴⁵ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 42; **Damar**, s. 129.

⁴⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 43; **Damar**, s. 129.

⁴⁷ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 43; **Damar**, s. 129.

⁴⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 43; **Damar**, s. 129.

⁴⁹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 54; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 410; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 357; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 299; **Damar**, s. 131.

⁵⁰ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 54; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 410; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 357; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 299; **Damar**, s. 131.

⁵¹ **Ünan**, Şerh, C.2, s. 512; **Ulaş**, s. 244, **Kayihan**, Sigortacının Halefiyet, s. 1600, **Kayihan/Günergök**, s. 73; **Yanık**, s. 62; **Damar**, s. 132.

maddesindeki düzenlemede TTK'nın 1472. hükmüne aykırı olarak düzenlenen sözleşmelerde yalnızca bu madde hükmüne aykırı olan maddeler geçersiz sayılmayacak aksine sözleşme tümüyle geçersiz sayılacaktır. Dolayısıyla biz de öğretide yapılan eleştirilere katılmaktayız. Burada belirtmek gerekir ki, öncelikle tarafların aralarında akdetmiş olduğu sözleşmeye saygı duyulması yerinde olacaktır. Ayrıca tarafların TTK'nın 1472. maddesine aykırı olarak düzenlenmiş olan sözleşmelerin tamamen geçersiz sayılması bazı durumlarda kötü niyetli kimselerin faydasına olabilecektir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, TTK'nın 1472. maddesine aykırı olduğundan bahisle sözleşmenin geçersiz sayılması tarafların sorumluluklarından kaçınması sebep olabilir. Bu vb. durumların yaşanmaması adına TTK'nın 1486/2. maddesindeki düzenlemede de olduğu gibi yalnızca ilgili hükme aykırı olan sözleşme maddelerinin yok hükmünde sayılması ve sözleşmenin devam ettirilmesi daha isabetli olacaktır.⁵²

1.3.2.2 İstisnai Hüküm Niteliği

TTK'nın 1472. maddesi istisnai nitelikte bir hükümdür.⁵³ Zira sigortacının kanuni halefiyeti elde edebilmesi için ödeme haricinde herhangi bir işlem yapması veya bildirimde bulunması gerek yoktur. Sigortacı, sigorta tazminatını sigortalısına ödediği takdirde sigortalıya ait alacak hakkı kendiliğinden sigortacıya geçecektir.⁵⁴ Ancak bilindiği üzere mevcut olan bir alacağın bir kişiden diğer bir kişiye geçmesi durumunda alacağa sahip olan kişinin o alacak üzerinde tasarrufta bulunması gerekmektedir. Fakat sigortacının kanuni halefiyeti sayesinde herhangi bir tasarrufa gerek kalmaksızın sigortacı, sigortalısının haklarına halef olacaktır.⁵⁵ Sigortacının halefiyetinin istisnai nitelikte olmasının bir diğer örneği ise, TTK'nın 1472. maddesi ile yük sigortacısı tarafı olmadığı bir borç ilişkisinde alacaklı konumuna geçmektedir.⁵⁶

⁵² Ünán, Şerh, C.2, s. 512; Kayıhan, Sigortacının Halefiyeti, s. 1600; Kayıhan/Günergök, s. 73; Damar, s. 132.

⁵³ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 56; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 299; Yanık, s. 64; Damar, s. 133.

⁵⁴ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 57; Damar, s. 133.

⁵⁵ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 57; Yanık, s. 64; Damar, s. 134.

⁵⁶ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 58; Damar, s. 134.

Öğretide sigortacının halefiyetinin istisnai bir nitelik taşıyor olması nedeniyle dar bir şekilde yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu nedenle sigortacının halefiyetinin geniş bir şekilde yorumlanması isabetli olmayacaktır.⁵⁷

1.3.2.3 Araç Hüküm Niteliği

TTK'nın 1472. maddesi araç hüküm niteliğindedir.⁵⁸ Zira daha önce de ifade olunduğu üzere bu hükmün amacı sigortalıya ait dava hakkının sigortacıya geçmesini sağlamaktır.⁵⁹ Araç niteliğinde olan bu hüküm sayesinde sigortalıya ait dava hakkı sigortacıya geçecek ve sigortacı zarar sorumlusuna karşı ödemiş olduğu sigorta tazminatı tutarını rücu edebilecektir.⁶⁰

1.3.3 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Özellikleri

Sigortacının kanuni halefiyeti niteliği itibariyle kanundan kaynaklanmaktadır.⁶¹ Bu sebeple de sigortacının halefiyeti kanuni halefiyet niteliği taşımaktadır.⁶² Buna ek olarak sigortacının kanuni halefiyeti cüz'i ve şahsi halefiyettir.⁶³

1.3.3.1 Kanuni Halefiyet Özelliği

Sigortacının halefiyeti kanundan (ex lege) kaynaklanmaktadır.⁶⁴ Bu nedenle sigortacının halefiyeti sözleşme dışındaki bir temele dayandığını söylemek mümkündür. Zira sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortalı ve sigortacı halefiyeti kendi aralarında ve kendi iradeleri ile düzenlememiş kanunda özel olarak düzenlenmiştir.⁶⁵ Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu da vermiş olduğu bir

⁵⁷ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; “Başka bir yönden, yasalarda yer alan halefiyete ilişkin hükümler istisnai nitelikte hükümler olup genişletici yoruma tabi tutulamayacağı...”; **Yanık**, s. 65; **Damar**, s. 134. Bu yöndeki mahkeme kararları için bkz. Yargıtay, 10. HD., E. 2003/4333, E. 2003/4884, T. 12.06.2003. [[https://lexpera.com.tr./](https://lexpera.com.tr/)] (E.T. 15.06.2023)

⁵⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; **Damar**, s. 136.

⁵⁹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; **Damar**, s. 136.

⁶⁰ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; **Damar**, s. 136.

⁶¹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 67; **Kızılsümer**, s. 17; **Yanık**, s. 66; **Damar**, s. 137; **Günçan**, s. 439.

⁶² **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; **Damar**, s. 136.

⁶³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 66; **Damar**, s. 136.

⁶⁴ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 67; **Kızılsümer**, s. 17; **Yanık**, s. 66; **Damar**, s. 137; **Günçan**, s. 439.

⁶⁵ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 67; **Yanık**, s. 66.

kararda⁶⁶ bu hususa dikkat çekerek, sigortacının halefiyet hakkının kanundan kaynakladığı ifade edilmiştir. ⁶⁷

1.3.3.2 Cüz'i Halefiyet Özelliği

Sigortacının kanuni halefiyeti cüz'i bir halefiyettir.⁶⁸ Bu noktada külli halefiyet ve cüz'i halefiyet ayrımının ortaya konulmasında yarar vardır. Külli halefiyet, malvarlığının tamamının bir bütün halinde bir kimseden başka bir kimseye intikal etmesidir.⁶⁹ Cüz'i halefiyet ise, malvarlığının bütünüyle değil, yalnızca malvarlığına ait bir hakkın veya bir borcun intikal etmesi olarak tanımlanabilir.⁷⁰

Sigortacının halefiyetinde, sigortacı sigortalısının haklarına yalnızca ödemiş olduğu sigorta tazminat tutarında halef olabilecektir. Diğer bir anlatımla sigortacı, sigortalısına sigorta tazminatının bir kısmını ödemiş ise sigortacı yalnızca bu ödenen kısım oranında sigortalısının haklarına halef olacaktır. Dolayısıyla sigortacının halefiyetinin cüz'i halefiyet olduğu açıktır. Nitekim Yargıtay tarafından verilen kararlarda sigortacının halefiyetinin cüz'i halefiyet olduğu yönündedir.⁷¹

1.3.3.3 Şahsi Halefiyet Özelliği

Sigortacının kanuni halefiyeti şahsi bir halefiyettir.⁷² Zira halefiyet ilişkisinde mevcut bir hakkın şahıslar bakımından yer değişimi söz konusudur. Burada sigortacı, sigortalısına sigorta tazminatı ödemesi yaparak onun yerine geçecek ve artık zarar sorumlusuna karşı alacaklı konumunda olacaktır.⁷³ Yargıtay tarafından verilen kararlarda sigortacının halefiyetinin şahsi halefiyet olduğu yönündedir.⁷⁴

⁶⁶ Yargıtay İBK T. 17.01.1972, E. 1970/2, K. 1972/1 [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 15.05.2023)

⁶⁷ **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 408;

⁶⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 68; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 408; **Arğılı**, s. 83; **Kızılsümer**, s. 17; **Yanık**, s. 68; **Damar**, s. 138; **Güncan**, s. 440.

⁶⁹ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 266; **Eren**, s. 1240; **Nomer**, Halefiyet, s. 246.

⁷⁰ **Oğuzman/Öz**, C.2, s. 266; **Eren**, s. 1240; **Nomer**, Halefiyet, s. 246.

⁷¹ Yargıtay 20. HD E. 2017/735 K. 2017/1336 T. 20.02.2017 [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 18.05.2023)

⁷² **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 67; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 408; **Arğılı**, s. 83; **Doğanay**, s. 335; **Kızılsümer**, s. 17; **Damar**, s. 139.

⁷³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 68; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 408; **Doğanay**, s. 335.

⁷⁴ Yargıtay 20. HD E. 2017/172 K. 2017/983 T. 09.02.2017 [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 18.05.2023)

1.4 Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Amaçları ve Faydaları

1.4.1 Amaçları

Sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenmiş olmasının çeşitli amaçları ve faydaları bulunmaktadır. Halefiyetin en büyük amacı esasında sigortalının, sigorta sayesinde zenginleşmesini önlemektedir. Ayrıca bir diğer amacı ise zarar sorumlusunun vermiş olduğu zararın sorumluluğundan kurtulmasını engellemektir.

1.4.1.1 Zenginleşmenin Önlenmesi Amacı

Sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan bir rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı gerçek zarar ilkesi gereğince sigortalısında oluşan zararı poliçe limitleri ile sınırlı olmak üzere ödeyecektir. Sigortacı yapacağı bu ödeme ile sigortalısının malvarlığında oluşan eksilmeyi eski haline getirecektir. Diğer bir anlatımla sigorta tazminatının ödenmesinin amacı sigortalının malvarlığında bir artışa neden olmak değil, zarar sonucu meydana gelen azalmayı eski halinde getirmektir.⁷⁵

Zenginleşme yasağı ilkesi zarar sigortalarında öngörölmüş bir kuraldır. Bu kurala göre sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda oluşan zarar sigortacı tarafından tazmin edildikten sonra sigortalı aynı zarar için zarar sorumlusuna başvuramayacaktır. Bu kuralın getirilmiş olmasının esas amacı sigortanın zenginleşme aracı olmasını engellemektedir.⁷⁶ Zira bu kuralın var olmadığı düşünöldüğünde sigortalı meydana gelen zararı hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan tazmin edebilecek ve bu malvarlığında artışa neden olacaktır. Bu artışın olmasının engellenmesi adına zarar sigortalarında zenginleşme yasağı öngörölmüştür.⁷⁷ Bu duruma kısaca bir örnek vermek gerekirse, emtea nakliyat sigortası ile mallarını sigortalatan A'nın mallarına taşıma sırasında herhangi bir zarar gelmesi halinde taşıyan B haksız fiilden dolayı, A'ya karşı sorumlu olacaktır. Sigortalı A'nın zararı sigortacısı tarafından tanzim edildiği takdirde A artık B'ye karşı herhangi bir hak ileri süremeyecek ve talepte bulunamayacaktır. Çünkü artık zararı ve

⁷⁵ **Bozer**, s. 70; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 4; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, **Kayıhan/Günergök**, s. 72; **Kızılsümer**, s. 19; **Damar**, s. 139.

⁷⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet; s. 43; **Bozkurt**, s. 282.

⁷⁷ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 8; **Can**, s. 41; **Günay**, s. 194; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 298; **Çeker**, s. 164; **Damar**, s. 140.

malvarlığındaki azalma sigortacı tarafından eski hale getirilmiştir. Burada A'nın sigortacının tazminine rağmen B'den de sigorta tazminatını tazmin etmesi zenginleşme yasağı ilkesine aykırı olacaktır. Ayrıca zenginleşme yasağı sigortacı için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü sigortacı yalnızca sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı tutarını zarar sorumlusundan talep edebilecektir. Sigortacı eğer zarar miktarını aşacak şekilde sigortalısına ödeme yapmış ise ve zararı aşan miktarı da zarar sorumlusundan tazmin etmiş ise bu takdirde sebepsiz zenginleşme söz konusu olacaktır.⁷⁸

Zenginleşme yasağı ilkesinin varlığının bir diğer amacı ise sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan rizikoların meydana gelmesinin önlemesidir.⁷⁹ Zira zenginleşme yasağı ilkesinin düzenlenmemiş olsa idi, sigortalı zararını hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan talep edeceğinden rizikonun meydana gelmesini engelleyecek nitelikte önlemler almayacak ve ihmalkâr davranabilecekti. Fakat bu ilke sayesinde sigortalının rizikonun gerçekleşmesi önlemek için gerekli önlemleri alacak ve ihmalkâr davranmayacaktır.

1.4.1.2 Zarar Sorumlusunun Vermiş Olduğu Zararın Sorumluluğundan Kurtulmasını Engellemek

Sigorta sözleşmelerinden teminat altına alınan rizikolar doğal afetler sebebiyle meydana gelebileceği gibi üçüncü bir kişinin (taşıyan) haksız eylemi sonucunda da meydana gelebilmektedir. Ancak sigortacının halefiyeti rizikonun üçüncü kişi tarafından meydana gelmesi halinde söz konusu olacaktır. Zira rizikonun doğal afetler neticesinde meydana gelmesi halinde zarar sorumlusu bulunmayacağından sigortalının dava hakkı mevcut olmayacaktır.

Rizikonun üçüncü kişi tarafından meydana gelmesi halinde sigortacı ve üçüncü kişi sigortalıya karşı sorumlu olacaktır.⁸⁰ Çünkü sigortacı sigortalısına karşı zararın

⁷⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 47; **Can**, s. 39; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 163; **Ulaş**, Zarar Sigortaları, s. 224; **Damar**, s. 140.

⁷⁹ **Bozer**, s. 70; **Omağ**, Kanuni Halefiyet; s. 6; **Kayıhan**, Sigortacının Halefiyeti, s. 1597; **Kayıhan/Günergök**, s. 72; **Damar**, s. 140.

⁸⁰ **Ünan**, Şerh, C. 2, s. 229; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 45; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s.; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 164; **Çeker**, Rücu Hakkı, s. 3711; **Ulaş**, s. 224; **Kayıhan**, Sigortacının Halefiyeti, s. 1597; **Kayıhan/Günergök**, s.72; **Arğılı**, s. 83; **Kızılsümer**, s. 19; **Damar**, s. 143; **Güncan**, s. 445.

giderilmesi hususunda sigorta sözleşmesi teminatları ve poliçe limitleri kapsamında sorumludur. Üçüncü kişi ise haksız eyleminden dolayı sigortalıya karşı sorumlu olacaktır. Her ne kadar da zarar sorumlusu üçüncü kişi ve sigortacı, sigortalıya karşı sorumlu olmuş olsalar da uygulamada genel olarak sigortalı zararını sigortacıdan tazmin etmektedir. Zira bunun sebebi sigortacının ödeme gücü ve kabiliyeti zarar sorumlusu üçüncü kişiden daha yüksek olmasıdır.

Sigortacının, sigortalının zararını tazmin ettikten sonra ortada bir zararın kalmadığı ve bu nedenle de zarar sorumlusunun sigortalıya karşı bir sorumluluğunun kalmadığı düşünülebilir ancak böyle bir durum söz konusu değildir. Diğer bir anlatımla sigortacının sigortalısının zararını tazmin etmesinin zarar sorumlusunun sorumluluğunu herhangi bir şekilde ortadan kaldırmayacaktır. Burada sadece zarar sorumlusunun sorumlu olduğu kişi hususunda değişiklik olacaktır.

Bu nedenle en nihayetinde söylenebilir ki, sigortacının sigortalısının zararını tazmin etmesi sonrasında zarar sorumlusunun sorumluluğunu sona ermeyecek sorumluluğunu sigortacıya karşı devam edecektir. Bu yönüyle de halefiyet zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasını engellemektedir.

1.4.2 Faydaları

Sigortacının halefiyetinin faydaları kendisini ekonomik ve hukuki anlamda göstermektedir. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere halefiyetin en önemli amacı sigortalının zenginleşmesini önlemek ve zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasını engellemektir.

Sigortalının halefiyet düzenlemesinden dolayı zenginleşme yasağına tabi olmasının en büyük faydası esasında kendisini ekonomi ve sigortacılık alanlarında göstermektedir. Çünkü sigortalısının zararını ödeyen sigortacı, sigortalısının yerine geçecek ve onun haklarına halef olacaktır. Bu halefiyet neticesinde sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı tutarını zarar sorumlusuna rücu edecek ve ödemiş olduğu

tutarı zarar sorumlusundan tahsil edecektir. Bu tahsilatlar neticesinde sigorta primleri düşecektir.⁸¹

Halefiyetin bir diğer ekonomik faydası ise milli servetin korunmasıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere halefiyetin ve zenginleşme yasağının mevcut olması sigortalının rizikonun gerçekleşmesini istememesine neden olacaktır. Bu nedenle de sigortalı rizikonun gerçekleşmemesi için gerekli tedbirleri ve önlemleri alacaktır. Dolayısıyla sigortalının bile isteye rizikonun gerçekleşmesi için bir çabaya girmeyecek, kasti eylemlerden kaçınacak ve bu suretle milli servet korunacaktır.⁸²

Halefiyetin hukuki açıdan faydası ise, sigortacının sigortalısının haklarını elde edebilmesini kolaylaştırması noktasında kendini göstermektedir. Zira sigortacı, sigortalısının haklarına halefiyet yolu ile sahip olması, vekâletsiz iş görme hükümlerine, sebepsiz zenginleşme hükümlerine ve halefiyete dayanmayan rücu davasına göre daha avantajlı ve daha kolaydır.⁸³

1.5 Yabancı Hukuklarda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemeler

1.5.1 Alman Hukukunda

Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabında düzenlenen sigorta hukuku hükümlerinin hazırlanmasında birincil kaynak olarak Alman hukukundaki düzenlemeler esas alınmıştır.⁸⁴ Bu nedendir ki, Türk hukukundaki düzenleme ile Alman hukukundaki düzenlemeler belli konularda benzerlik göstermektedir.

Alman hukukunda sigortacının halefiyetinin düzenlenmesinin en önemli sebebi hukukumuzda da olduğu gibi sigortalının zenginleşmesinin önlenmesidir. Diğer bir anlatımla zenginleşme yasağı ilkesi Alman hukukunda da geçerli bir ilkedir.⁸⁵

⁸¹ **Kender**, s. 405; **Atabek**, s. 178; **Bozer**, s. 213; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 47; **Bozkurt**, s. 282; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 401; **Kayıhan/Günergök**, s. 72; **Kayıhan**, Sigortacının Halefiyeti, s. 1598; **Arğılı**, s. 83; **Kızılsümer**, s. 20; **Damar**, s. 144; **Güncan**, s. 444.

⁸² **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 47; **Kızılsümer**, s. 20; **Damar**, s. 144.

⁸³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 47; **Damar**, s. 144.

⁸⁴ **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 333; **Kızılsümer**, s. 24; **Damar**, s. 91.

⁸⁵ **Jens Muschner**, VVG 86 Übergang von Ersatzansprüchen, Nomos Kommentar, Versicherungsvertragsgesetz, Handkommentar, in, 4. Auflage, Baden, 2020, Rn.1.

Bir diğerk örnek ise Türk hukukunda sigortacının halefiyeti yalnızca zarar sigortalarında öngörölmüş olup can sigortalarında sigortacının halefiyeti söz konusu olmayacaktır.⁸⁶ Alman hukukunda da hukukumuzda olduğu gibi can sigortalarında sigortacının halefiyetinden bahsedilemez.⁸⁷ Bir başka örnek ise, hukukumuzda olduğu gibi Alman hukukunda da sigortacının tazminatı ödemeyi kabul etmesi veya taahhüt etmesi halefiyetin gerçekleşmesi için yeterli olmayacaktır.⁸⁸ Sigortacının sigorta tazminatını aynen veya nakden ödenmesi hukukumuzda olduğu gibi alman hukukunda uygulama alanı bulmaktadır.⁸⁹ Son olarak Alman sigorta hukukunda tıpkı hukukumuzda uygulandığı gibi hatır ödemeleri sigortacının halefiyetinin gerçekleşmesine neden olmayacaktır.⁹⁰

Bu benzerlikler ve Almanya'daki düzenlemenin birincil kaynak olarak esas alınmış olması nedeniyle Türk hukukunda yapılmış olan düzenlemeler ile Alman hukukundaki düzenlemelerinde açıklanması gereklidir. Zira TTK'nın 1472. maddesinde düzenlenen sigortacının halefiyetinin gerekçesine bakıldığında kanunun düzenlenmesinde 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun birincil kaynak olarak esas alındığı görülecektir.⁹¹ Bu sebeptendir ki, sigortacının halefiyetinin Alman hukukunda ne şekilde düzenlendiğinin açıklanması şarttır.

TTK'nın hazırlanmasında kaynak olarak alınmış olan 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu hâlihazırda Almanya'da yürürlükte bulunmamaktadır. Zira bu Almanya'da bu kanunun günün koşullarına uygun ve yeterli olmaması nedeniyle 23 Kasım 2007 tarihinde yürürlükten kaldırılmış ve bu kanun yerine 1 Ocak 2008 tarihinde yeni Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu yürürlüğe girmiştir.⁹²

⁸⁶ **Atabek**, s.178; **Bozer**, s. 213; **Kender**, s. 408; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 424; **Kaner**, s.67; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 166; **Çeker**, Rücu Hakkı, s. 3712; **Kızılsümer**, s. 17; **Damar**, s. **Günçan**, s. 442.

⁸⁷ **Muschner**, Rn, 1; **Kızılsümer**, s. 26; **Damar**, s. 93.

⁸⁸ **Muschner**, Rn, 9.

⁸⁹ **Muschner**, Rn, 9.

⁹⁰ **Muschner**, Rn, 9; **Christian Armbrüster**, Übergang von Ersatzansprüchen, Kommentare, Versicherungsvertragsgesetz, mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen in, 30. Auflage, München, 2018, Rn. 38.

⁹¹ **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 333; **Damar**, s. 90.

⁹² **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 333; **Kızılsümer**, s. 25; **Damar**, s. 91.

1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe giren yeni Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanununun 86. maddesinde düzenlenmiş olan sigortacının halefiyetinin çevirisi şu şekildedir:

“(1) Sigortalının üçüncü kişilere karşı tazminat talep hakkı mevcut olduğu takdirde, bu hak zararı tazmin ettiği ölçüde sigortacıya intikal eder. Bu intikal, sigortalı aleyhine ileri sürülemez.

(2) Sigortalı, tazminat talep hakkı veya bu talep hakkının korunmasına olanak veren hakları, uygulanan şekil şartı ve sürelerle uygun olarak korumalı ve bu hakların ileri sürülmesinde gerektiği zaman sigortacıya yardım etmelidir. Sigortalı, bu yükümünü kasten ihlal ettiği ve bu ihlal sonucunda sigortacının üçüncü kişilerden tazmin hakkı ortadan kalktığı ölçüde sigortacı ödeme yapmakla yükümlü olmaz. Ağır kusurla bu yükümlülüğün ihlali durumunda sigortacı, sigortalının kusurunun ağırlık derecesine göre tazminattan indirim yapmakla yetkilidir. Bu durumda, ağır kusurun bulunmadığını ispat yükü sigortalıya aittir.

(3) Birinci fıkra hükmünde düzenlenen intikal, sigortalının zararın meydana geldiği tarihte ortak ev paylaştığı kişilere karşı tazminat talebinde bulunması durumunda uygulama alanı bulmaz, meğerki bu kişiler kasten zarar vermiş olsun.”

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 86/1 hükmünde de ifade edildiği üzere, sigortacının yapacağı ödeme ile sigortalının zarar sorumlularına karşı mevcut olan dava hakkını tazmin ettiği ölçüde elde edeceği ifade edilmiştir.⁹³ Bu düzenleme ile TTK'nın 1472. maddesindeki düzenleme paralellik göstermektedir. Zira TTK'nın 1472. maddesinde, *“Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder.”* denilmiştir. Bu iki hükümde de görüleceği üzere sigortacının halefiyet hakkını elde edebilmesi için öncelikle sigorta tazminatını ödemiş olması gerekmektedir. Zira sigortacının halefiyeti sigorta tazminatını ödediği anda sigortacıya intikal edecektir.⁹⁴

⁹³ Munscher, Rn. 26; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 339; Damar, s. 94.

⁹⁴ Muschner, Rn, 34.

Söz konusu maddenin ikincisi cümlesinde “*Bu intikal, sigortalı aleyhine ileri sürülemez.*” denilmiştir. Bu hususa TTK’nın 1472. maddesinde değinilmemiştir. Fakat ileri de anlatılacak olan İsviçre hukukunda bu hususta düzenlemeler bulunmaktadır.

Kanunun 86/2. maddesinde, sigortalının sigortacının halefiyet hakkını korunmalı ve gerektiğinde sigortacının bu hakkı kullanmasında yardımcı olması gerektiği ifade edilmiştir. Hükümün devamında sigortalının bu hakkı ihlal edici davrandığı durumlarda sigortacının halefiyet hakkına zarar verdiği takdirde sigortacının uğramış olduğu zarar miktarında sigorta tazminatından indirim yapabileceği düzenlenmiştir.⁹⁵ Bu husus hukukumuzda TTK’nın 1472/2. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre, “*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.*” denilmiştir.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nun 86/3. maddesi ile sigortacının sigorta tazminatını kimlerden talep edebileceği konusunda bir sınırlama getirilmiştir.⁹⁶ Zira madde hükmünde “*...sigortalının zararın meydana geldiği tarihte ortak ev paylaştığı kişilere karşı tazminat talebinde bulunması durumunda uygulama alanı bulmaz...*” denilmiştir. Bu kanun hükmü gereğince sigortacı sigorta tazminatını sigortalıya ödeyecek ancak zararın meydana gelmesi durumunda sigortalı ile ortak evi paylaşmış olduğu kişilerden sigorta tazminatını talep edemeyecektir.⁹⁷ Bunun en önemli nedeni sigortacının yapacağı sigorta tazminatı ödemesini aynı evde yaşayan bir kişiye rücu etmesi durumunda esasın ödediği sigorta tazminatını bir şekilde geri almış olacaktır.⁹⁸

Ancak maddenin devamında bu kurala da bir istisna getirilmiştir. Bu istisnaya göre “*...meğerki bu kişiler kasten zarara sebebiyet vermiş olsun.*” denilmiştir. Şayet zarara sebebiyet kasten verilmiş ise sigortacı ilk cümlelerin aksine sigortalı ile ortak evi paylaştığı kişilerden sigorta tazminatını talep edebilecektir.⁹⁹

⁹⁵ Muschner, Rn, 34.

⁹⁶ Muschner, Rn, 49; Armbrüster, Rn. 91; Damar, s. 96.

⁹⁷ Muschner, Rn, 51; Armbrüster, Rn. 91; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 351; Damar, s. 97.

⁹⁸ Muschner, Rn, 52; Armbrüster, Rn. 92.

⁹⁹ Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 352; Damar, s. 96.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda sigortacının halefiyeti düzenleyen 86. maddesi nispi emredici bir hükümdür.¹⁰⁰ Zira Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 87. maddesine göre 86. maddenin sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyeceği ancak sigortacı aleyhine değiştirilebileceği hüküm altına alınmıştır.¹⁰¹ Bu kanun maddesinin Türkçe çeviri şu şekildedir:

“Bölüm 74, 78 (4), 80, 82 ila 84 (1) cümle 1 ve 86'dan poliçe sahibinin zararına olacak şekilde sapılamaz.”

İlgili 87. maddede de izah olunduğu üzere sigortacının halefiyetini düzenleyen 86. maddenin sigorta ettiren aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyeceği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle söylenebilir ki, Alman hukukunda sigortacının halefiyeti sigortacının aleyhine olacak şekilde kısıtlanabilecektir.¹⁰²

1.5.2 İsviçre Hukukunda

İsviçre hukukunda sigortacının halefiyeti 1908 tarihli Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda düzenlenmiştir. Söz konusu kanun da Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu kadar olmasa da yakın tarihte gözden geçirilmiş ve revizyona uğramıştır.¹⁰³ Yapılan revizyonlar 1 Ocak 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁴ Bu revizyonlar neticesinde sigortacının halefiyetini düzenleyen 72. maddesi yürürlükten kaldırılmış ve 95c maddesi yürürlüğü girmiştir.¹⁰⁵

İsviçre Sigorta Sözleşmeleri Kanununda düzenlenen sigortacının halefiyetini düzenleyen maddenin tercümesi şu şekildedir:

“Zarar sigortasından sağlanan haklar diğer tazminat hakları ile birleştirilemez.

Sigorta şirketi, ödeme yaptığı ölçüde ve ödeme sırasında, sigortalının teminat altına aldığı benzer zarar kalemleri için sahip olduğu haklara halef olur.

¹⁰⁰ Damar, s. 98.

¹⁰¹ Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 356; Damar, s. 96.

¹⁰² Damar, s. 98.

¹⁰³ Görgülü, s.132.

¹⁰⁴ Görgülü, s.132.

¹⁰⁵ Görgülü, s.132. Detaylı bilgi için bkz. Görgülü, s. 153-156

Kayba sigortalı kişiyle yakından ilişkili bir kişinin ihmali neden olmuşsa 2. paragraf uygulanmaz. Özellikle, yakın ilişki aşağıdaki kişileri kapsar:

- a. bir ev topluluğu içinde yaşayan;*
- b. sigortalı kişi ile iş ilişkisi içinde olan;*
- c. sigortalı mülkü kullanma yetkisine sahip olmak.”*

95c/2. maddesinde de görüleceği üzere sigortacı, sigortalısına yapmış olduğu ödeme oranında sigortalısının haklarına halef olacaktır.¹⁰⁶ Tıpkı hukukumuzda ve Alman hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda sigortacının halefiyetinin düzenlenmesinin sebebi sigortalının zenginleşmesinin önüne geçilmesidir. Bu husus maddenin birinci fıkrasındaki düzenleme ile sabittir.¹⁰⁷ İsviçre hukukunda düzenlenen sigortacının halefiyeti hükümleri yalnızca zarar sigortalarında uygulama alanı bulunmakta olup can sigortalarında uygulama alanı bulunmamaktadır.¹⁰⁸

95c/3. hükmünde hukukumuzda uygulama alanı bulunmayan bir düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeye göre, zarara sebep olan olay sigortalının yakın ilişki içerisinde olduğu bir kimsenin fiilinden dolayı meydana gelmiş ise 95c/2. hükmü uygulama alan bulmayacaktır.¹⁰⁹ Görüleceği üzere İsviçre hukukunda, hukukumuzdan farklı olarak sigortacının halefiyeti kişi bakımından sınırlandırılması söz konusudur.¹¹⁰ Bu madde hükmünde sigortalının yakın kişi ilişki içerisinde bulunduğu kişilerin kimler olduğu açıkça düzenlenmiştir.¹¹¹ Dolayısıyla zararın bu madde hükmünde belirtilen kimselerin ihmali sebebiyle meydana gelmiş ise sigortacının halefiyeti uygulama alanı bulamayacaktır.¹¹²

İsviçre hukukunda düzenlenen sigortacının halefiyeti hükümleri nispi emredici hüküm niteliğindedir. Sigortacının halefiyeti hükümleri nispi emredici hüküm niteliğindedir.¹¹³ Bu hükmün sigortalının aleyhine olacak şekilde değiştirilmesi mümkün değildir.¹¹⁴ Şayet bu hükmün sigorta sözleşmesinden sigortalının aleyhine

¹⁰⁶ Damar, s. 100.

¹⁰⁷ Görgülü, s.154; Damar, s. 100.

¹⁰⁸ Görgülü, s.154; Damar, s. 100.

¹⁰⁹ Görgülü, s. 132.

¹¹⁰ Görgülü, s. 132; Kızılsümer, s. 29; Damar, s. 105.

¹¹¹ Görgülü, s. 132.

¹¹² Görgülü, s. 132.

¹¹³ Görgülü, s.156; Damar, s. 107.

¹¹⁴ Görgülü, s.156; Damar, s. 107.

değiştirilmiş ise söz konusu sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır.¹¹⁵ Ancak bu düzenlemenin sigortacının aleyhine olarak değiştirilmesi mümkündür.¹¹⁶

¹¹⁵ **Göğülü**, s.156.

¹¹⁶ **Göğülü**, s.156; **Damar**, s. 107.

2. DENİZ YOLUYLA YÜK TAŞINMASINDA YÜK SİGORTACISININ KANUNİ HALEFİYETİ KOŞULLARI

2.1 Yük Sigortalarının Tanımı

Yük sigortaları eşyanın ya da bir maddi değeri bulunan bir kıymetin birden yerden başka bir yere taşınması esnasında zayi olması veya uğraması muhtemel olan hasarların teminat altına alındığı bir sigorta türüdür.¹¹⁷ Yük sigortaları karayolu taşımacılığında, denizyolu taşımacılığında, havayolu taşımacılığında ve demiryolu taşımacılığında uygulama alanı bulmaktadır.¹¹⁸ Türk hukukunda yük sigortalarına ilişkin olarak temin edilen rizikolar 01.01.1953 yılında yürürlüğe giren Emtia Nakliyat Sigortası Genel Şartlarında (ENSGŞ) düzenlenmiştir.¹¹⁹ Bu genel şartların Fransa'da 1945 yılında yürürlüğe girmiş olan Fransız Emtia Poliçe Genel Şartlarının örnek alınması suretiyle hazırlanmış olduğu söylenebilir. Fakat genel şartların hazırlanmasında yalnızca Fransız Emtia Poliçesi örnek alınmamış, Alman Deniz Nakliyat Sigorta Poliçesi Genel Şartları, İsviçre Emtia Sigorta Poliçesi ve Lloyd's Sigorta Poliçe Genel Şartları örnek alınmıştır.¹²⁰

2.2 Yük Sigortacısının Kanuni Halefîyetinin Şartları

6102 sayılı TTK'da yük sigortacısının kanuni halefîyeti 1472. maddede düzenlenmiş ve kanuni halefîyet birtakım şartlara bağlanmıştır. Yük sigortacısının kanuni halefîyetinin gerçekleşebilmesi için bazı şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu şartlar şu şekilde açıklanabilir: (i) hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olması, (ii) zararın sigorta poliçesi kapsamında meydana gelmiş olması, (iii) sigorta tazminatının ödenmiş olması ve (iv) sigortalının, zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması gerekmektedir.

¹¹⁷ **Zehra Şeker**, Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Beta Yayınları, İstanbul, 2021, s. 2 (Yük Sigortaları); **Sertaç Malik Eskişehirli**, Nakliyat ve Lojistik Sigortaları & Konvansiyonel [Uluslararası] Taşımlar, Bilge Yayınevi, Ankara, 2020, s. 17.

¹¹⁸ **Eskişehirli**, s. 17.

¹¹⁹ **Murat Yorulmaz**, Deniz Taşımacılığı ve Deniz Sigortaları, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 126; **Hakan İlağa**, Denizcilik Sigortaları, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1992, s. 34.

¹²⁰ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 11; **Yorulmaz**, s. 126; **İlağa**, s. 35; **Emine Aygören**, Emtia Nakliyat Sigortaları, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005, s. 60.

Bu şartların gerçekleşmesi halinde yük sigortacısı herhangi bir işleme ve bildirim gereksiz olarak sigortalısının yerine geçecek ve yapmış olduğu ödeme oranında kanun gereğince sigortalısının haklarına halef olacaktır.¹²¹

2.2.1 Hukuken Geçerli Sigorta Sözleşmesinin Mevcut Olması

TTK'nın sigortacının kanuni halefiyetini düzenleyen 1472. maddesinde hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı açıkça belirtilmemiştir. Öğretide bu durumun kanun maddesinde açıkça belirtilmemiş olmasının bir eksik olduğu ifade edilmiştir.¹²² Fakat sigortacının kanuni halefiyetinin gerçekleşebilmesi için öncelikle hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı şarttır.¹²³ Zira taraflar arasındaki hak ve yükümlülükler sigorta sözleşmesi ile var olacak, sigortacı bu sözleşme kapsamında sigortalısına ödeme yapacaktır.¹²⁴

Yukarıda ifade edildiği üzere, hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı tarafların hak ve yükümlülüklerinin hukuki nedenidir.¹²⁵ Bu nedenle geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olmaması halinde sigortacının yapmış olduğu ödeme TTK'nın 1472. maddesinde geçen “*sigorta tazminatı*” kapsamında sayılmayacak bu nedenle de sigortacı, sigortalısının haklarına halef olamayacaktır.¹²⁶ Ancak hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı her zaman sigortacının ödeme yapacağı anlamına gelmeyecektir. Zira sigortacının ödemeyi sözleşme kapsamında yapmış olması gerekmektedir. Aksi halde sigortacı TTK'nın 1472. madde kapsamında halefiyet hakkının kazanamayacaktır. Dolayısıyla sigortacının ödeme yapma yükümlülüğü sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan rizikoların meydana gelmesi

¹²¹ Atabek, s. 177; Kender, s. 408; Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 197; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 485; Kaner, Sigorta Hukuku, s. 67; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 162; Can, Sigorta Hukuku, s. 41; Bozkurt, Sigorta Hukuku, s. 283; Kayıhan/ Günergök, s. 72; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 299; Günay, s. 194; Arğılı, s. 83; Çeker, Rücu Hakkı, s. 3707; Kayıhan, Halefiyet, s. 1604; Amasya, s. 1615; Kızılsümer, s. 55; Damar, s. 145.

¹²² Yazıcıoğlu, s. Mal Sigortaları, s. 485.

¹²³ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 71; Ünán, Sorular, s. 225; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 166; Bozkurt, Sigorta Hukuku, s. 283; Cebe, s. 503; Kayıhan/ Günergök, s. 74; Kızılsümer, s. 55; Kayıhan, Halefiyet, s. 1601; Arğılı, s. 5; Yanık, s. 37; Günay, s. 198; Aral Eldeleklioğlu, s. 166; Ölmez, s. 128; Korkmaz, Zarar Sigortaları, s. 500; Damar, s. 145; Bu yönde Yargıtay kararı, Yargıtay 17. HD, T. 18.09.2014, E. 2014/10331, K. 2014/1972.

¹²⁴ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 71; Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 199; Damar, s. 146.

¹²⁵ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 71; Kayıhan/ Günergök, s. 74; Kızılsümer, s. 56; Kayıhan, Halefiyet, s. 1601; Arğılı, s. 84; Damar, s. 145.

¹²⁶ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 73; Kayıhan/ Günergök, s. 74; Ölmez, s. 129; Kızılsümer, s. 56; Damar, s. 145.

halinde doğacaktır.¹²⁷ Yük sigortalarında teminat altına alınan rizikolar çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Hukuken geçerli olmayan bir sigorta sözleşmesinin var olması veya sigortacının sigorta sözleşmesine dayalı olarak hataen bir ödemede bulunması durumunda sigortacı TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olamayacaktır.¹²⁸ Zira sigortacının hukuki bir sebep olmaksızın sigortalıya ödeme yapması kanuni halefiyet konu olamaz. Bu takdirde sigortacının, hataen ödemiş olduğu tutarı sigortalısından sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında iade edilmesini talep etmesi gerekmektedir.¹²⁹

2.2.1.1 Hukuken Geçerli Sigorta Sözleşmesi Kavramı ve Sigorta Sözleşmesinin Başlangıç Zamanı

Hukuken geçerli sigorta sözleşmesi ifadesinde kastedilen durum yük sigortacısı ile sigortalı arasından akdedilmiş olan sigorta sözleşmesinin TBK ve TTK'daki kurallara uygun olmasıdır.¹³⁰ Zira sigorta sözleşmeleri TBK ve TTK'daki kurallar dikkate alınarak kurulmaktadır.

2.2.1.1.1 Sigorta Sözleşmesinin Şekli Başlangıç Zamanı

Sigorta sözleşmeleri, sigortacı ile sigortalını birbirlerine uygun irade beyanı üzerine kurulmaktadır.¹³¹ Diğer bir anlatımla sigorta sözleşmesi, sigortacının sigortalıya öneride bulunması ve sigortalının da öneriyi kabul etmesiyle kurulacaktır.¹³² Dolayısıyla sigorta sözleşmesinin şekli başlangıç zamanı önerinin

¹²⁷ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 73; **Kender**, s.408; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 167; **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s. 199; **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 284; **Kayıhan/ Günergök**, s.74.

¹²⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 73; **Ünan**, Sorular, s. 231; **Kender**, s.408; **Kaner**, s. 68; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 340; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 167; **Kayıhan/ Günergök**, s. 74; **Şeker Öğüz**, s. 1646; **Kızılsümer**, s. 56; **Can**, s. 42; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1601; **Aral Eldeleklioğlu**, s. 166; **Argıllı**, s. 5; **Ölmez**, s. 129.

¹²⁹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 73; **Ünan**, Sorular, s. 231; **Zehra Şeker Öğüz**, Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacısının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temliki Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi?, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 1646; **Kayıhan/ Günergök**, s.74; **Kızılsümer**, s. 56; **Aral Eldeleklioğlu**, s. 166; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1601; **Ölmez**, s. 129.

¹³⁰ **Oğuz Yolal**, Geçmişe Etkili Sigorta, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 57; **M. Sadık Çapa**, Geçmişe Etkili Sigorta, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4, s. 342.

¹³¹ **Yolal**, 58; **Çapa**, s. 342.

¹³² **Yolal**, 58; **Çapa**, s. 342.

kabul edildiğinin sigortacıya ulaştığı andır.¹³³ Şayet sigorta sözleşmesi hazırlar arasında kurulmadığı takdirde şekli süre kabul beyanının karşı tarafa ulaştığı andan itibaren başlayacaktır.¹³⁴ Şekli süre, tarafların sözleşmeden doğan bütün borçlarını ifa etmesi, kanundan ya da sözleşmeden doğan sona erme hallerinin gerçekleşmesi halinde sona erecektir.¹³⁵ Uygulamada ağırlıklı olarak önerinin sigorta ettiren kişi tarafından sigortacıya yapıldığını söylemek mümkündür. Bu durumda şekli süre sigorta ettirenin öneriyi sigortacıya yapması ve sigortacısının da kabul etmesi halinde başlayacaktır.¹³⁶

2.2.1.1.2 Sigorta Sözleşmesinin Maddi Başlangıç Zamanı

Sigorta sözleşmesinin maddi başlangıç zamanından, sigortacının rizikoyu üstlenme borcunun başladığı zaman kastedilmektedir.¹³⁷ TTK'nın 1421. Maddesinde, *“Aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar...”* denilmek suretiyle sigortacısının sorumluluğun başlayacağı zaman belirlenmiştir.¹³⁸ Dolayısıyla sigorta sözleşmesinin maddi başlangıç zamanın sigortalının primin ve ilk taksitin ödediği an olduğu söylenebilir. Fakat bu durumun kara ve denizde taşıma işlerine ilişkin olan sigorta sözleşmelerinde farklıdır. Denizde taşıma işlerinde sigortacı sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olacaktır.¹³⁹

Şayet sigorta priminin tamamının, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekecektir.¹⁴⁰ Bu durumu TTK'nın 1431. maddesinde düzenlenmiştir.¹⁴¹ Bu hükme göre, *“Sigorta priminin tamamının, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksidin, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda ödenir.”* Madde hükmünde görüleceği üzere TTK'nın 1421. maddesinde olduğu gibi burada da kara ve deniz eşya

¹³³ Yolal, 58; Çapa, s. 342.

¹³⁴ Yolal, 59.

¹³⁵ Yolal, 59.

¹³⁶ Yolal, 60.

¹³⁷ Yolal, 60; Çapa, s. 343.

¹³⁸ Yolal, 60; Çapa, s. 343.

¹³⁹ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

¹⁴⁰ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

¹⁴¹ Yolal, 62; Çapa, s. 344.

taşımaları açısından durum farklıdır. Zira bu hükümde “...*Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda ödenir.*” denilmiştir. Dolayısıyla poliçe düzenlenmemiş olsa dahi sigorta primi sözleşmenin yapıldığı anda ödenecek ve bu ödeme ile sigortacının sorumluluğu başlayacaktır.¹⁴²

2.2.1.1.3 Sigorta Sözleşmesinin Teknik Başlangıç Zamanı

Sigorta sözleşmesinin teknik başlangıç zamanı ifadesinden kastedilen sigortalının sigorta primini veya primin ilk taksitinin ödendiği andır.¹⁴³ Ancak sigorta priminin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapıldığında ve poliçenin teslim edilmesi anında ödenmesi gerekmektedir.¹⁴⁴ Kara ve denizde yapılan taşıma işlerine dair yapılan sigorta sözleşmelerinde ise sigorta priminin poliçe düzenlenmemiş olmasa dahi sözleşmenin yapılması anında ödenmesi gerekmektedir.¹⁴⁵ Teknik başlangıç zamanının sigortalının prim ödeme borcunun devam ettiği tarih aralığı olduğunu söylemek de mümkündür.¹⁴⁶

2.2.1.2 Denizde Yük Taşıma İşlerinde Sigorta Sözleşmesinin Geçmişe Etkili Olarak Tanzim Edilmesi

Yük sigortaları geçmişe etkili olarak düzenlenebilmektedir. Geçmişe etkili sigortaların esas kullanım alanının yük sigortaları olduğunu söylemek de mümkündür. Yük sigortaları kapsamında geçmişe etkili sigortaları ile geçerli bir sigorta sözleşmesi arasındaki ilişkiye değinmeden önce kısaca sigortacının rizikoyu üstlenme sorumluluğu açıklamakta fayda olacaktır.

Sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacının en temel yükümlülüğü olduğu söylenebilir. Sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü TTK'nın 1421. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “*Aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar; kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı,*

¹⁴² Yolal, 62; Çapa, s. 344.

¹⁴³ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

¹⁴⁴ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

¹⁴⁵ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

¹⁴⁶ Yolal, 61; Çapa, s. 343.

sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur.” Madde hükmünde sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün ne zaman başlayacağı belirtilmiştir. Fakat kara ve deniz yük taşıma işlerine dair farklı bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre karada ve denizde yapılacak taşımalar için yapılacak olan sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğunun sözleşmenin yapılmasıyla başlayacağı ifade edilmiş, primin ödenmesiyle alakalı bir şart konulmamıştır. Bu bağlamda sigorta sözleşmelerinde sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü genel olarak sözleşmesinin kanunda belirtilen hallerde başlayacak ve sigorta sözleşmesinin düzenlenmesinden sonraki tarihte meydana gelmesi muhtemel rizikoları kapsayacaktır.

Fakat bazı durumlarda sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin tanzim edildiği tarihten önceki döneme ait rizikoların sigorta güvencesi altına alınmaktadır.¹⁴⁷ Bu duruma kanunda ve öğretide geçmişe etkili sigorta denilmektedir. Geçmiş etkili sigortaya ilişkin olarak TTK'nın 1458. maddesinde düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemede, *“Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir.”* denilerek geçmişe etkili olarak sigorta sözleşmesinin tanzim edilebileceği hüküm altına alınmıştır.¹⁴⁸ Dolayısıyla taraflar gerekli şartları yerine getirmeleri halinde geçmişe etkili olarak sigorta sözleşmesini düzenleyebilecektir.

2.2.1.2.1 Geçmişe Etkili Sigorta Sözleşmesinin Şartları

Geçmişe etkili sigortaların geçerli olması için iki şart öngörülmüştür.¹⁴⁹ Söz konusu şartlar sigorta sözleşmesi taraflarının anlaşması ve tarafların rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğine dair bilgi sahibi olmamasıdır.¹⁵⁰ Bu şartların mevcut olmaması halinde geçmişe etkili olarak düzenlenen sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır.¹⁵¹

¹⁴⁷ **Cebe**, s. 532; **Yolal**, s. 2.

¹⁴⁸ **Cebe**, s. 432; **Yolal**, s. 106; **Çapa**, s. 345.

¹⁴⁹ **Yolal**, s. 113; **Çapa**, s. 348.

¹⁵⁰ **Cebe**, s. 432; **Yolal**, s. 105; **Çapa**, s. 350.

¹⁵¹ **Cebe**, s. 432; **Yolal**, s. 105; **Çapa**, s. 348.

2.2.1.2.1.1 Sigorta Sözleşmesi Taraflarının Anlaşması

Geçmiş etkili sigorta sözleşmesinin yapılabilmesi TTK'nın 1458. maddesi kapsamında belli şartlara bağlanmıştır.¹⁵² Geçmişe etkili sigortanın geçerli olabilmesi için öncelikle sigorta ettiren ve sigortacının anlaşması gerekmektedir.¹⁵³ Tarafların sigorta himayesinin geçmişe etkili olacağı hususunda anlaşmamaları halinde geçmişe etkili sigorta sözleşmesinin varlığından söz edilemez.¹⁵⁴

2.2.1.2.1.2 Geçmişe Etkili Sigorta Sözleşmesinin Taraflarının Rizikonun Gerçekleşip Gerçekleşmediğine Dair Bilgisinin Bulunmaması

TTK'nın 1458. maddesinde geçmişe etkili sigortanın geçersiz olacağı haller açıklanmıştır. Bu hükme göre, geçmişe etkili sigortalar “*Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir.*” Bu madde de görüleceği üzere geçmişe etkili olarak yapılan sigorta sözleşmesinin geçersizliği rizikonun gerçekleştiğinin veya rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı sigorta sözleşmesinin taraflarınca bilinip bilinmediğine bağlıdır.¹⁵⁵ Bu şartın varlığının sebebi sigorta sözleşmesinin hukuki niteliğidir. Zira sigorta sözleşmelerinde sigortacı gerçekleşmesi muhtemel olan rizikoları güvence altına almaktadır.¹⁵⁶ Bu nedenle sigorta sözleşmesi taraflarınca rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı bilinmesi durumunda geçerli bir sigorta sözleşmesinin kurulması mümkün olmayacaktır.¹⁵⁷

2.2.1.2.2 Geçmişe Etkili Sigorta Sözleşmesinin Başlangıç Zamanı

Yük sigortalarının geçmişe etkili olarak yapılması durumunda sözleşmenin kurulması zamanının tespiti önemlidir. Zira TTK'nın 1421. maddesinde, “*...kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur.*” denilmiştir. Bu madde hükmünde de ifade edildiği üzere deniz yoluyla

¹⁵² Çapa, s. 348; Yolal, s. 113; Çapa, s. 350.

¹⁵³ Çapa, s. 350; Yolal, s. 113; Çapa, s. 350.

¹⁵⁴ Çapa, s. 350; Yolal, s. 113; Çapa, s. 350.

¹⁵⁵ Cebe, s. 432; Yolal, s. 167; Çapa, s. 350.

¹⁵⁶ Cebe, s. 432; Yolal, s. 167; Çapa, s. 350.

¹⁵⁷ Cebe, s. 432; Yolal, s. 167; Çapa, s. 350.

yük taşınmasına dair işlerde yapılacak olan sigorta sözleşmelerinde sigorta sözleşmesinin akdedilmesiyle sigortacının sorumluluğu başlayacaktır.¹⁵⁸ Bu nedenle taraflarca geçmişe etkili olarak yapılan sigorta sözleşmelerinde, sigorta sözleşmeleri taraflarca anlaşılan tarihten itibaren başlayacaktır.¹⁵⁹

2.2.1.2.3 Geçmişe Etkili Sigorta Sözleşmelerinin Geçersizlik Sebepleri

Önceki bölümlerde de ifade edilmiş olduğu üzere sigorta sözleşmelerinde sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü bulunmaktadır. Riziko sigorta sözleşmesinin unsurlarından bir tanesidir.¹⁶⁰ Bu kavram sigortalanan menfaatin zarar görebileceği tehlike olarak tanımlanabilir.¹⁶¹ Bir tehlikenin riziko olarak değerlendirilebilmesi için gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olmalı ve ileri bir tarihte meydana gelecek olaya ilişkin olması gerekmektedir.¹⁶² Fakat geçmişe etkili sigorta bu durumun istisnasıdır.

Sigorta sözleşmelerinin geçmişe etkili olarak akdedilmesi mümkündür. Ancak rizikonun gerçekleşmiş olması veya rizikonun gerçekleşme halinin bulunmaması ve bu durumun sigorta sözleşmesinin akdedilmesi esnasında sigorta ettiren ve sigortacının bilgi sahibi olması durumunda TTK'nın 1458. maddesi uyarınca sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır.¹⁶³

Geçmişe etkili sigorta sözleşmesinin geçersizliğine neden olacak ilk hal, rizikonun gerçekleşmiş olması ve sözleşmeye taraf olanların bu durumundan haberdar olmasıdır.¹⁶⁴ Zira TTK'nın 1458. maddesinde “...rizikonun gerçekleştiği...” ifadesi mevcuttur. Geçmişe etkili sigorta sözleşmelerinden rizikonun subjektif olarak belirsizliği kabul edilmektedir.¹⁶⁵ Bu sebeple rizikonun subjektif olarak belirsizliği

¹⁵⁸ Çapa, s. 355.

¹⁵⁹ Çapa, s. 355.

¹⁶⁰ Kaner, Sigorta Hukuku, s.7; Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s. 76; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 65; Yolal, s. 91.

¹⁶¹ Kaner, Sigorta Hukuku, s.7; Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s 76; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 65; Yolal, s. 91.

¹⁶² Çeker, Sigorta Hukuku, s. 65; Yolal, s. 91.

¹⁶³ Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s. 76; Cebe, s. 432; Yolal, s. 202; Çapa, s. 350.

¹⁶⁴ Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s. 76; Cebe, s. 432; Yolal, s. 202; Çapa, s. 351.

¹⁶⁵ Cebe, s. 432; Yolal, s. 202; Çapa, s. 351.

devam ediyor olmasına rağmen riziko gerçekleşmiş olsa bile sigorta himayesi devam edecektir.¹⁶⁶

Geçmiş etkili sigorta sözleşmesinin geçersizliğine neden olacak ikinci hal ise, sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınacak rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması ve sigorta sözleşmesi taraflarınca bu durumun bilinmesidir.¹⁶⁷ Zira TTK'nın 1458. maddesinde, "...gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu..." denilmek suretiyle bu husus düzenlenmiş ve bu halin varlığı halinde sigorta sözleşmesinin geçersizliği kabul edilmiştir.

2.2.1.3 Abonman Sigorta Sözleşmesi

Günümüz sigortacılık uygulamalarında yük sigortasına ilişkin olarak abonman sigorta sözleşmeleri düzenlenmektedir. Abonman sigorta sözleşmeleri sigortacılık alanında geniş bir yer tutmasına rağmen bu sözleşme türü TTK'da hüküm altına alınmamış ve herhangi bir tanım yapılmamıştır. Abonman sigorta sözleşmelerine dair Kanunda herhangi bir hüküm ve tanım bulunmadığı gibi yargı kararlarında ve içtihatlarda da abonman sigorta sözleşmesine dair herhangi bir tanım bulunmamaktadır.

Öğretide abonman sigorta sözleşmesi, sigorta sözleşmesi ile sigortalanan menfaatin veya rizikoların genel hatlarıyla belirlenmiş olduğu sözleşmelerdir.¹⁶⁸ Bu sözleşmede sigortacının sonradan belirlenecek olan prim karşılığında belirli bir süre ve maksimum tutarla sınırlı olmak üzere sigorta himayesi taahhüt etmektedir.¹⁶⁹ Abonman sigorta poliçesi uygulamada 6 ay veya en fazla 1 yıllık olarak yapıldığı görülmektedir.¹⁷⁰

2.2.1.4 Abonman Sigorta Sözleşmesi Türleri

Abonman sigorta sözleşmesi kendi içerisinde farklılıklar göstermektedir. Abonman sigorta sözleşmesi belirli kritereler doğrultusunda üç farklı başlığa

¹⁶⁶ Cebe, s. 432; Yolal, s. 202; Çapa, s. 351.

¹⁶⁷ Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s. 76; Cebe, s. 432; Yolal, s. 202.

¹⁶⁸ Zehra Şeker, Yük Sigortaları, s.98; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 198; Cebe, s. 562; Serpil Yılmaz, Sigorta Hukukunda Abonman Sözleşmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 4.

¹⁶⁹ Çeker, Sigorta Hukuku, s. 198; Yılmaz, s. 4

¹⁷⁰ Çeker, Sigorta Hukuku, s. 198.

ayrılmaktadır.¹⁷¹ Bu kriterler abonman sigorta sözleşmesinin tarafları bağlayıcı olup olmadığı, sözleşme süresinin belirlenip belirlenmediği ve sigorta bedelinin belirlenip belirlenmediği şeklindedir.¹⁷²

Abonman sigorta sözleşmesinin taraflar için bağlayıcı olup olmadığına göre üçe ayrılmaktadır.¹⁷³ Bunlar her iki taraf için de zorunlu, her iki taraf için de ihtiyari ve karma sözleşmelerdir.¹⁷⁴

2.2.1.4.1 Her İki Taraf İçin Zorunlu Nitelikte Olan Abonman Sigorta Sözleşmeleri

Her iki taraf için zorunlu olan abonman sigorta sözleşmelerinde sigortalanacak menfaat ve rizikonun belirgin hale halinde tarafların sigorta sözleşmesi akdetmekte zorunda kalacaklardır.¹⁷⁵ Bu nitelikteki abonman sigorta sözleşmelerinde diğer bir anlatımla taraflar sigortalanacak menfaat ve rizikolar üzerinde anlaşacak sonrasında başka bir anlaşmaya gerek duymaksızın sigorta ilişkisi kurulacaktır.¹⁷⁶

2.2.1.4.2 Her İki Taraf İçin İhtiyari Nitelikte Olan Abonman Sigorta Sözleşmeleri

Bu abonman sigorta sözleşmesi türünde zorunlu nitelikte olan abonman sigorta sözleşmesinin aksine sigorta ettiren sigortalanacak olan menfaat ve rizikoların sigortalanması adına sigortacıya bildirim yapabilir veya bildirim yapmayabilir.¹⁷⁷ Bununla paralel olarak sigortacının ise sigorta ettirenin bildirmiş olduğu menfaat ve rizikoları kapsamında sigorta sözleşmesi düzenleyebilir veya düzenlemeyebilir.¹⁷⁸ Taraflar bu konular üzerinden verecekleri kararlarda serbestlerdir.¹⁷⁹

¹⁷¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 98; Yılmaz, s. 5.

¹⁷² Şeker, Yük Sigortaları, s. 98; Yılmaz, s. 5.

¹⁷³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 99; Yılmaz, s. 6.

¹⁷⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 99; Yılmaz, s. 6.

¹⁷⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 99; Yılmaz, s. 6.

¹⁷⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 99.

¹⁷⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 104; Yılmaz, s. 7.

¹⁷⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 104; Yılmaz, s. 7.

¹⁷⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 104; Yılmaz, s. 7.

2.2.1.4.3 Karma Nitelikte Olan Abonman Sigorta Sözleşmeleri

Karma nitelikte olan abonman sigorta sözleşmelerinde taraflar için zorunlu nitelikte olan abonman sigorta sözleşmeleri ile taraflar için ihtiyari nitelikte olan abonman sigorta sözleşmeleri bir aradadır.¹⁸⁰ Karma nitelikte olan abonman sigorta sözleşmeleri kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır.

Karma nitelikte olan abonman sigorta sözleşmelerinin ilkinde, sigortacı açısından abonman sigorta sözleşmesi zorunlu nitelik taşımaktayken, sigorta ettiren için ise ihtiyari nitelik taşımaktadır.¹⁸¹ Diğer bir ifadeyle bu sözleşme türünde sigorta ettiren bildirim yapıp yapmama hususunda serbesttir. Ancak bunun aksine sigortacı, sigorta ettirenin bildirim yapması halinde sigorta sözleşmesi akdetmek zorundadır.¹⁸²

Karma nitelikte olan abonman sigorta sözleşmelerinin ikincisinde ise, sigorta ettiren açısından abonman sigorta sözleşmesi zorunlu nitelik taşımaktayken, sigortacı için ise ihtiyari nitelik taşımaktadır.¹⁸³ Diğer bir anlatımla sigortacı sigorta sözleşmesi akdedip akdetmeme hususunda serbesttir. Ancak sigorta ettiren sigortalanacak olan menfaate ve rizikolara ilişkin bilgileri sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.¹⁸⁴

2.2.2 Zararın Sigorta Sözleşmesi Teminatları Kapsamında Olması

Sigortacının kanuni halefiyetinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan bir diğer şart ise zararın sigorta sözleşmesi teminatları kapsamında olmasıdır.¹⁸⁵ Sigortalı ile sigortacı arasında geçerli bir sigorta sözleşmesi olmasına rağmen meydana gelen zararın poliçe teminatları kapsamında olmaması durumunda sigortacı tarafından sigortalıya ödeme yapılmış olsa dahi sigortacı TTK'nın 1472. maddesine uyarınca halef olmayacaktır.¹⁸⁶ Dolayısıyla sigortacının yalnızca sigorta sözleşmesi

¹⁸⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 105; Yılmaz s. 7.

¹⁸¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 105; Yılmaz s. 7.

¹⁸² Şeker, Yük Sigortaları, s. 105; Yılmaz s. 7.

¹⁸³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 105; Yılmaz s. 7.

¹⁸⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 105; Yılmaz s. 7.

¹⁸⁵ Aral Eldeleklioğlu, s. 170.

¹⁸⁶ Bozkurt, Sigorta Hukuku, s. 284; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 300; Ulaş, s. 227; Can, s. 42; Günay, s. 198; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 167; Kayıhan, Sigortacının Halefiyeti, s. 1601; Arğılı, s. 84; Damar, s. 147. Bu hususta öğretilerdeki görüşler için bkz. s. 67.

kapsamında sorumluluk altına girmiş olduğu rizikoların meydana gelmesi neticesinde oluşan zararları tazmin etmekle yükümlüdür.

Bu noktada yük sigortaları kapsamında yük sigortacısının sorumlu olduğu rizikoların tespiti adına Emtia Nakliyat Sigortaları Genel Şartları ile Enstitü Yük Klozlarında teminat altına alınan rizikoların açıklanmasında fayda olacaktır.

2.2.2.1 Türk Emtia Nakliyat Sigortaları Genel Şartlarında Teminat Altına Alınan Rizikolar

Yük sigortalarında teminat altına alınan rizikoların kapsamı 1 Ocak 1953 yılında yürürlüğe giren Emtia Nakliyat Sigortası Genel Şartlarının (ENSGŞ) 1. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde, “*Sigortalı malların fırtınadan, geminin batmasından veya karaya vurmaya veyahut kaya veya sığılğa bindirmek gibi haller neticesinde tamamen veya kısmen harap olmasından, oturmadan, çatışmadan, sabit, seyyar veya sabih bir cisme (buz dahil) çarpmasından, malın denize atılmasından, yangından, infilaktan, kaptan ve gemi adamlarının barataryasından yükleme, aktarma veya boşaltma ameliyeleri esnasında bir veya birden çok dengin düşmesinden ve genel olarak deniz kaza ve tehlikelerinden gelebilecek her türlü ziya veya hasarlar, bu poliçe ile tesbit olunan şartlar dahilinde...*” meydana gelen zararların sigortacının sorumluluğundan olduğu ifade olunmuştur.

ENSGŞ'nin 1. maddesinde teminat altına alınan rizikolar oldukça geniş bir şekilde ve tek tek ifade edilmiş olsa da, genel şartlar ile teminat altına alınan rizikolar bu madde belirtilenlerle sınırlı değildir. Zira bu maddenin devamında “...*genel olarak deniz kaza ve tehlikelerinden gelebilecek her türlü ziya ve hasarlardan*” da sigortacının sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır.

ENSGŞ teminatları kapsamında teminat altına alınan rizikolar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

2.2.2.1.1 Fırtına

Fırtına, ENSGŞ'nin 1. maddesinde teminat altına rizikolardan bir tanesidir.¹⁸⁷ Fırtına rüzgârın beklenmedik ve olağandışı bir şekilde hızlı esmesine denilmektedir. Bu sebeple sefer sırasında olağan olan rüzgarların fırtına olduğundan bahsedilmesi söz konusu değildir.¹⁸⁸ Denizcilikte rüzgârın hızı beaufort ölçeği adı verilen bir ölçek ile hesaplanmaktadır. Bu ölçeğe göre rüzgârın saatteki hızı 28 km'nin üzerinde seyrettiğinde ve havanın 7 kuvvetinde olduğu durumlarda fırtınanın varlığı kabul edilmektedir.¹⁸⁹

Fırtına, denizcilikte en sık karşılaşılan rizikolardan bir tanesidir. Bu riziko sefer sırasında yüke farklı şekillerde zarar verebilmektedir. Sigortacının fırtınaya bağlı olarak oluşan zararlardan sorumlu tutulabilmesi için fırtınanın olağan dışı ve öngörülemez olması gerekmektedir.¹⁹⁰ Bu nedenle beklenen, olağan rüzgâr ve dalgalar bu teminat kapsamına dâhil değildir.¹⁹¹ Bu zararlara örnek olarak, sefer sırasında deniz suyunun ambara girerek taşınan yüke zarar vermesi veyahut deniz suyunun ambara girmesinin önlenmesi adına havalandırmaların kapatılması neticesinde ambarın havasız kalması ve buğusu sonucu yüke zarar gelmesi gösterilebilir.¹⁹² Özetle sigortacının beklenen, olağan rüzgâr ve dalgalardan sorumlu tutulması söz konusu değildir.¹⁹³

2.2.2.1.2 Geminin Batması, Karaya Vurması veya Oturması

ENSGŞ'nin 1. maddesine göre geminin batması, karaya vurması ya da kaya veyahut sığılğa oturması durumunda geminin kısmen veya tamamen hasarlanması durumunda taşınan mallarda meydana gelen zararlardan sigortacı sorumlu olacaktır.¹⁹⁴

¹⁸⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 54; Gülfer Kuyucu Meriç, Deniz Sigortaları, Sigorta Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, (s. 416-440), s. 434; Eskişehirli, s. 403; Aygören, s. 61; İlağa, s. 36.

¹⁸⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 54.

¹⁸⁹ Yorulmaz, s. 133.

¹⁹⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 54.

¹⁹¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 54; Yorulmaz, s. 133.

¹⁹² Şeker, Yük Sigortaları, s. 54; Yorulmaz, s. 133.

¹⁹³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 54.

¹⁹⁴ Kuyucu Meriç, s. 434; Eskişehirli, s. 403; Yorulmaz, s. 133.

Geminin batması, geminin sefer sırasında rüzgar veya dalgaların göstermiş olduğu etkiyle bütünüyle denize inmesidir.¹⁹⁵ Bunun haricinde geminin, gemi personeli tarafından idare edilemeyecek duruma gelmesi ve bunun sonucunda gemi personelinin gemiyi terk etmesi durumunda da geminin battığı kabul edilir.¹⁹⁶ Bu durumda sigortacı ENSGŞ kapsamında oluşan zararlardan sorumlu olacaktır.

Geminin karaya oturması, sigorta poliçesi teminatları kapsamına dâhildir. Geminin karaya, deniz kumuna veya kayaların üstünde durup, saplanır veya bindiği hallerde karaya oturması söz konusu olacaktır.¹⁹⁷ Ancak bu durumda şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bir karaya oturma durumunun teminat kapsamında sayılabilmesi için oturmanın devamlılık arz etmesi şarttır.¹⁹⁸ Zira akıntı veya gelgitten kaynaklı olarak geminin geçici süre ile karaya oturması, sonrasında seyre devam etmesi durumunda meydana gelen zararlar teminat kapsamında sayılmayacaktır.¹⁹⁹

2.2.2.1.3 Geminin Çatması veya Sabit, Seyyar ya da Yüzen Bir Cisme Çarpması

ENSGŞ'nin 1. maddesinde geminin çatması veya, sabit, ya da yüzen bir cisme çarpması teminat altına alınmıştır.²⁰⁰ Çatma, kısaca iki veya daha fazla geminin çarpışması olarak tanımlanabilir.²⁰¹ Çatmanın meydana gelmesi sonucunda sigortacının oluşan hasardan sorumlu olacaktır.²⁰² Ancak belirtmek gerekir ki, meydana gelen çatma olayında sigortalının kusuru bulunduğu takdirde sigortacı tazmin borcundan kurtulacaktır.²⁰³

ENSGŞ yalnızca çatma teminat altına alınmamıştır. Çatmaya ek olarak geminin sabit, seyyar veya yüzen bir cisme çarpması da sigortacının ödeme

¹⁹⁵ **Aygören**, s. 61; **İlağa**, s. 36.

¹⁹⁶ **Murat Aydın**, Gemilerin Kaydedilmesi ve Kayıtlarının Silinmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 77; **Aygören**, 62; **İlağa**, s. 36.

¹⁹⁷ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 55; **Kuyucu Meriç**, s. 434; **Aygören**, s. 62; **İlağa**, s. 37.

¹⁹⁸ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 56;

¹⁹⁹ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 56;

²⁰⁰ **Kuyucu Meriç**, s. 434; **Eskişehirli**, s. 403.

²⁰¹ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 57; **Yorulmaz**, s. 134; **Aygören**, s. 62; **İlağa**, s. 37.

²⁰² **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 57; **Yorulmaz**, s. 134; **Aygören**, s. 62; **İlağa**, s. 37.

²⁰³ **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 57; **Yorulmaz**, s. 135.

yükümlülüğünü ortaya çıkarır. Örneğin geminin enkaza, buz dağına, rıhtıma veyahut şamandıraya çarpması halinde sigortacının sorumluluğu doğacaktır.²⁰⁴

2.2.2.1.4 Buz Zararı

ENSGŞ'nin 1. maddesinde, “...sabit, seyyar veya sabih bir cisme (buz dahil) çarpmasından...” denilmek suretiyle buz zararı teminat altına alınmıştır.²⁰⁵ Buz zararı çeşitli şekillerde meydana gelebilir.²⁰⁶ Geminin buzdağına çarpması sonucunda sigortalanan malların zarar görmesi veya geminin buzdağına çarpması sonucunda buzdağına saplanması ve buna bağlı olarak sigortalanan malların zayı olması buz zararına örnek olarak gösterilebilir.²⁰⁷

2.2.2.1.5 Geminin Kırılması

Geminin kırılması ENSGŞ'de teminat altına alınan rizikolardan bir tanesidir.²⁰⁸ Bu rizikoda geminin kısmen veya tamamen kırılmasının bir önemi yoktur. Burada önemli olan kırılmanın sigortalı mallara zarar verip vermediğidir.²⁰⁹ Geminin kırılması sonucunda sigortalanan malların zarar görmüş ise yük sigortacısı söz konusu zararlardan sorumlu olacaktır.²¹⁰ Ancak daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısının geminin kırılması sonucunda oluşan zararlardan sorumlu olabilmesi için geminin kırılmasına neden olan olayın ENSGŞ'de teminat altına alınan sebeplerden ötürü meydana gelmelidir.²¹¹

2.2.2.1.6 Denize Mal Atılması

ENSGŞ'nin 1. maddesinde denize mal atılması teminat altına almıştır.²¹² Denize mal atılması durumu sefer sırasında gemide bulunan yüklerin bir kısmının bilinçli olarak bir tehlikeden kurtarmak veyahut diğer mallara zarar gelmesini

²⁰⁴ Yorulmaz, s. 135; Aygören, s. 62; İlağa, s. 37.

²⁰⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 55.

²⁰⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 55; Kuyucu Meriç, s. 434.

²⁰⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 55.

²⁰⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 57.

²⁰⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 57.

²¹⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 57.

²¹¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 58.

²¹² Şeker, Yük Sigortaları, s. 54; Kuyucu Meriç, s. 434; Eskişehirli, s. 403; Yorulmaz, s. 135; Aygören, s. 64; İlağa, s. 39.

engellemek amacıyla bazı malların gemiden atılması anlamına gelmektedir.²¹³ Bu sebeple bilerek denize atılmayan ya da kazaen denize düşen mallar sigorta teminatı kapsamına dâhil değildir.²¹⁴

Önemle ifade etmek gerekir ki, bilinçli olarak denize atılan her mal sigorta teminatı kapsamında sayılmayacaktır. Bu nedenle denize mal atma durumunun zorunluluktan ve bir tehlikeden kaçınmak maksadıyla yapılması gerekmektedir.²¹⁵

Denize mal atılması değişik nedenlerden dolayı yapılabilmektedir. Örneğin geminin sefer sırasında batma tehlikesinden kurtulmak ya da diğer yüklerin zarar görmemesi amacıyla belirli mallar denize atılmaktadır. Bu takdirde sigortacının sorumluluğunun söz edilebilecektir.²¹⁶

2.2.2.1.7 Baratarya

Baratarya, ENSGŞ'nin 1. maddesi ile teminat altına alınan rizikolardandır.²¹⁷ Baratarya, gemi kaptanının ve gemi adamlarının gemiye, gemideki yüklere gemi sahibinin bilgisi dışında bile isteye verdikleri zarar olarak tanımlanabilir.²¹⁸ Tanımdan da anlaşılacağı üzere barataryadan söz edilebilmesi için gemi kaptanı ve gemi adamları tarafından yapılan eylemlerin bile isteye yani kasten yapılmış olması gerekmektedir.²¹⁹

Ayrıca barataryadan söz edilebilmesi için bu eylemlerin yük sahibinin yararına yapılmamış olması gerekir. Diğer bir anlatımla gemi kaptanı ve gemi adamları tarafından yapılan eylemlerin yük sahibinin zararı olması gerekmektedir.²²⁰

Öğretide barataryanın yalnızca deniz yoluyla taşıma sırası ile sınırlı olmadığı ve söz konusu yükün karayolu taşınması ya da muhafaza edilmesi esnasında taşıma

²¹³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 58; Yorulmaz, s. 135; Aygören, s. 64; İlağa, s. 39.

²¹⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 58; Yorulmaz, s. 136.

²¹⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 58; Yorulmaz, s. 136.

²¹⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 58; Yorulmaz, s. 136.

²¹⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 61; Eskişehirli, s. 403; Kuyucu Meriç, s. 434.

²¹⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 61; Yorulmaz, s. 136; Aygören, s. 64; İlağa, s. 39.

²¹⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 61; Yorulmaz, s. 136; Aygören, s. 64; İlağa, s. 39.

²²⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 62; Yorulmaz, s. 136.

işinde çalışan kişiler tarafından yapılan eylemlerin de barataraya olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.²²¹

2.2.2.1.8 Yangın

Yangın, ENSGŞ'nin 1. maddesi kapsamında teminat altına alınan rizikolardandır.²²² Yangının neden kaynaklandığı önemli değildir. Yangına neden olay başka bir gemiden, üçüncü kişinin hareketinden, doğal afetten ya da bilinmeyen bir hadiseden kaynaklanabilir.²²³

Burada önemle ifade etmek gerekir ki, yangın sonucunda meydana gelen hasardan sigortacının sorumlu olabilmesi için yangının teminat kapsamında yer alan olaylardan kaynaklanmalıdır. Genel şartlarda belirtilen haller dışında meydana gelen yangın sonucunda sigortacının sorumluluğu doğmayacaktır. Örneğin savaş durumunda meydana gelen yangın sonucunda meydana gelen zararlardan sigortacı sorumlu değildir.²²⁴

2.2.2.1.9 Patlama

Patlama, ENSGŞ'nin 1. maddesi kapsamında teminat altına alınan rizikolardan bir tanesidir.²²⁵ genellikle ısı yükselmesi ve gaz salınımı sonucunda kuvvetli basınç etkisiyle yüksek enerjinin açığa çıkması olarak tanımlanabilir.²²⁶

Patlama, ENSGŞ kapsamında teminat altına alınmış rizikolardan bir tanesidir. Bu nedenle patlama neticesinde yükte meydana gelen zararlardan dolayı sigortacı sorumlu olacaktır. Ancak patlamaya neden olan olayın sigortalının kusuru veya sigortalanan mallardaki ayıp ve kusur nedeniyle meydana gelmesi halinde sigortacının sorumluluğundan söz edilemeyecektir.²²⁷

²²¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 62; Yorulmaz, s. 136.

²²² Şeker, Yük Sigortaları, s. 60; Eskişehirli, s. 403.

²²³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 60; Kuyucu Meriç, s. 434; Yorulmaz, s. 137; Aygören, s. 65; İlağa, s. 40.

²²⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 60.

²²⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 60; Yorulmaz, s. 137; Aygören, s. 65.

²²⁶ Kuyucu Meriç, s. 434; Yorulmaz, s. 137.

²²⁷ Yorulmaz, s. 137; Aygören, s. 65; İlağa, s. 40.

Patlamann üçüncü kişilerin eylemleri neticesinde meydana gelmesi durumunda da sigortacı oluşan zararlardan sorumlu olacaktır.²²⁸

2.2.2.1.10 Yükleme, Aktarma, Boşaltma veya Birden Çok Dengin Düşmesi

ENSGŞ'nin 1. maddesinde gemiye malın yüklenmesi, başka bir gemiye aktarılması veya gemiden malın boşaltılması işlemleri sırasında bir ya da birden çok dengin düşmesi sonucunda meydana gelen hasarlardan sigortacı sorumlu tutulmuştur.

229

Denizyolu ile yük taşınmasındaki rizikolar geminin sefer süresi ile sınırlı olmayıp gemiye yüklerin yüklenmesi, gemideki yüklerin aktarılması, yüklerin gemiden boşaltılması veya geminin boşaltılması sırasında birden çok dengin düşmesi sonucunda oluşan zararlar sigorta kapsamına dâhildir.²³⁰

2.2.2.2 Enstitü Yük Klozları Kapsamında Teminat Altına Alınan Rizikolar

Yukarıda açıklanmış olan bu rizikoların meydana gelmesi halinde sigortacının sorumluluğu doğacaktır. Sayılan bu rizikolara Türk hukukunda teminat altına alınan rizikolardandır. Uygulamada genel olarak bu rizikolara ek olarak “*Institute Cargo Clauses*” olarak adlandırılan ve temeli İngiliz hukukuna dayanan klozlar da sigorta teminatlarına eklenmektedir. Bu klozlarda teminat altına alınan rizikoların meydana gelmesi durumunda da sigortacının sorumluluğu doğacaktır.

Enstitü yük klozlarının (*Institute Cargo Clauses – ICC*) klozlarının tarihi çok eskiye dayanıyor olsa da 01.01.1982 tarihinde bugünkü halini almış ve son olarak 01.01.2009 yılında yenilenmiştir. Bu klozlara ihtiyaç duyulmasının en büyük sebebi deniz yoluyla yapılan yük taşımaların büyük ölçüde ithalat ve ihracata dayanmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de uluslararası kabul görmüş özel şartlara ve klozlara ihtiyaç duyulmuştur.

ICC üç şekilde teminat vermektedir. Bu teminatlar ICC (A), ICC (B) ve ICC (C) olarak düzenlenmiştir. ICC (A) tüm riskler, ICC (B) hususi avaryalar dahil, ICC

²²⁸ Yorulmaz, s. 137; Aygören, s. 65.

²²⁹ Kuyucu Meriç, s. 434; Eskişehirli, s. 403; Yorulmaz, s. 137; İlağa, s. 40.

²³⁰ İlağa, s. 40.

(C) ise hususi avaryalar hariç şeklinde ifade edilebilir. ICC teminat altına alınan rizikoları A ve B, C olarak üzere iki ayrı şekilde açıklamakta fayda olacaktır. Zira B ve C klozları büyük oranda birbirlerine benzemektedir.

2.2.2.2.1 Enstitü Yük Klozları (A)' da Teminat Altına Alınan Rizikolar

ICC 2009 (A) uygulamada “All Risks” olarak ifade edilmektedir. Bu klozlar türü “All Risks” olarak ifade edilmiş olsa da sefer sırasında oluşan her çeşit zararın tazmin edilmemektedir.²³¹ Zira sigortacının meydana gelebilecek tüm rizikoları üstlenmesi mümkün değildir.²³² Çünkü bu sigortacılığın mantığı ve tekniğiyle örtüşmemektedir. Dolayısıyla sigortacının üstlenmiş olduğu rizikoların sınırlandırılması gerekecektir.²³³ ICC 2009 (A) klozları da her ne kadar “All Risks” olarak ifade edilmiş olsa da yük sigortacısının üstlenmiş olduğu rizikolara burada da sınırlandırılma getirilmiştir.

Bu klozda sefer sırasında beklenmedik şekilde meydana gelen hasarlar, kazaen verilen hasarlar ve istisna klozları dışında belirtilen rizikolar teminat altına alınmıştır.²³⁴ Teminat altına alınan rizikolar ICC 2009 (A)'nın rizikolar klozunda belirtilmiştir. Bu klozda: “*Bu sigorta, aşağıdaki 4,5,6 ve 7. klozlarda istisna edilenler hariç, sigorta edilen şeyin her türlü riziko nedeniyle uğrayacağı ziya veya hasarı kapsar.*” denilmek suretiyle teminat altına alınan rizikolara belirlenmiştir.²³⁵

Bu klozda sefer sırasında meydana gelen risklerin sigorta poliçesi kapsamında olup olmadığının belirlenebilmesi için ileri ayrıntılı biçimde açıklanacak olan istisna klozlarının (4,5,6 ve 7. maddeler) dikkate alınması gerekecektir.²³⁶

2.2.2.2.2 Enstitü Yük Klozları (B) ve (C)'de Teminat Altına Alınan Rizikolar

ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) büyük ölçüde birbirlerine benzer olduklarından aynı başlık altında incelenmesinde fayda olacaktır. ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klozları ICC 2009 (A) klozlarından farklı olarak nitelikleri itibariyle “All Risks”

²³¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 63; Kuyucu Meriç, s. 435.

²³² Şeker, Yük Sigortaları, s. 40; Kuyucu Meriç, s. 435.

²³³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 40.

²³⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 63; Kuyucu Meriç, s. 435.

²³⁵ M. Fehmi Ülgener, Deniz Sigortacısının Sorumluluğu, Der Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 303.

²³⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 63, Ülgener, s. 303.

değildir. Bu iki klozda teminat altına alınan rizikolar aşağıda ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

Söz klozlarda teminat altına alınan rizikolar “*Sigorta Edilen Rizikolar*” başlığı altında “*1. Rizikolar Klozunda*” hüküm altına alınmıştır.

2.2.2.2.1 Yangın ve Patlama

Yangın ve patlama rizikoları, deniz sigortalarında riziko altına alınan en eski rizikolardandır. Bu rizikolar ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klozlarının 1.1.1. hükmünde teminat altına alınmıştır.²³⁷

Bu düzenlemenin geçerli olabilmesi için yangın ve patlama rizikosunun beklenmedik bir şekilde meydana gelmesi gerekmektedir.²³⁸ Zira yangın ve patlamanın yükün kendine has özelliklerinden kaynaklanması halinde sigortacının sorumluluğundan bahsedilemeyecektir.²³⁹

Sigortalının bu teminattan faydalanabilmesi için yangın veya patlamaya neden olan olayın ne olduğu da önem taşımaktadır. Çünkü sigortacının yangın ve patlamadan sorumlu tutulabilmesi için zararın sigorta teminatları kapsamında tutulan rizikolardan dolayı meydana gelmemesi gerekmektedir. ICC 2009 (A, B, C) hükümlerinde savaş sebebiyle meydana gelen rizikolar sigorta poliçesi teminatları kapsamında tutulmuştur. Yangın ve patlamaya sebep olan olayın savaştan kaynaklanması halinde sigortacının söz konusu zarardan sorumlu tutulması mümkün değildir.²⁴⁰

2.2.2.2.2 Gemi veya Diğer Deniz Taşıtının Oturması, Karaya Vurması, Batması veya Alabora Olması

Bu riskler söz konusu ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klozlarının 1.1.2. hükmünde teminat altına alınmıştır.²⁴¹

Gemi veya diğer deniz taşıtlarının oturması, karaya vurması, batması veya alabora olması ICC 2009 (B) ve (C) klozlarında açıkça teminat altına alınmış olsa da

²³⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68; Ülgener, s. 306; Kuyucu Meriç, s. 436.

²³⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68; Kuyucu Meriç, s. 436.

²³⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68; Kuyucu Meriç, s. 436.

²⁴⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68.

²⁴¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436.

bu teminat söz konusu rizikoların meydana getirdiği her zarar için geçerli değildir.²⁴² Zira geminin batması, alabora olması veya karaya vurmasına sebep olan olayın teminat kapsamında sayılan hallerden biri sonucunda meydana gelmişse, zararlar teminat kapsamı dışında sayılacaktır.²⁴³

2.2.2.2.3 Kara Taşıtının Devrilmesi veya Raydan Çıkması

Bu riskler söz konusu ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klozlarının 1.1.3. hükmünde teminat altına alınmıştır.²⁴⁴

Kara taşıtının devrilmesi veya raydan çıkması teminatında taşımanın yapıldığı kara aracı veya raylı sistem aracının ne olduğu hususunda bir kısıtlama mevcut değildir. Kara taşınmasında kullanılan araç tır, kamyon, römork olabilecektir. Raylı sistem ile taşınması sırasında kullanılan araç ise tren vb. araç olabilecektir.²⁴⁵

Bu teminatta yukarıda bahsi geçen kara taşıtının devrilmesi veya raylı sistemde kullanılan aracın raydan çıkması gerekmektedir. Devrilme ve raydan çıkma haricinde oluşan hasarlar bu teminat kapsamına dâhil edilemeyecektir.²⁴⁶

2.2.2.2.4 Gemi, Diğer Deniz Taşıtı veya Kara Taşıtının Sudan Başka Bir Nesne ile Çarpışması veya Teması

Bu riskler söz konusu ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klozlarının 1.1.4. hükmünde teminat altına alınmıştır.²⁴⁷

Gemi, diğer deniz taşıtı veya kara taşıtının sudan başka bir nesne ile çatışması veya temas etmesi halinde oluşan zararlardan sigortacı sorumlu olacaktır.²⁴⁸ Buradaki önemli olan husus sigortalı yükü taşıyan aracın çarpma veya temas sonucunda zararın meydana gelmiş olması gerekmektedir.²⁴⁹ Dolayısıyla zararın çarpışma veya temas haricinde örneğin karada taşıma esnasında şoförün aracı hızlı kullanması sebebiyle

²⁴² Şeker, Yük Sigortaları, s. 68; Aygören s. 155.

²⁴³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 68.

²⁴⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 69; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436; Aygören s. 155.

²⁴⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 69; Aygören s. 155.

²⁴⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 69.

²⁴⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 70; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436; Aygören s. 155.

²⁴⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 70; Aygören s. 155.

²⁴⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 70.

yükün gereğinden fazla sarsılması durumunda zarara uğraması bu teminat kapsamında değerlendirilemeyecektir.²⁵⁰

2.2.2.2.2.5 Tehlike Limanında Yükün Boşaltılmasına Makul Olarak Yüklenebilen Zıya veya Hasar

Bu riskler söz konusu ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klotlarının 1.1.5. hükmünde teminat altına alınmıştır.²⁵¹

Bu teminatın geçerli olabilmesi için sigortalı yükün barınma limanında boşaltılması şarttır. Barınma limanı, sefer esnasında yaşanan sorunlar nedeniyle sigortalı yükün varması gereken liman haricinde zorunlu olarak boşaltıldığı limandır.²⁵²

Öğretide yükün barınma limanından boşaltılması esnasında zarara uğramasının geniş yorumlanmaya muhtaç olduğu ifade edilmiştir. Zira sigortalı yüke gelen zararların yalnızca boşaltma esnasında değil depolanması veya tekrardan yüklenmesi esnasında da zarar gelmesi muhtemeldir. Bu nedenle bu durumun geniş yorumlanması faydalı olacaktır.²⁵³

2.2.2.2.2.6 Deprem, Yanardağ Püskürmesi veya Yıldırıma Makul Olarak Yüklenebilen Zıya veya Hasarlar

Bu teminat yalnızca ICC 2009 (B) klotunda düzenlenmiş olup ICC 2009 (C) klotunda mevcut değildir.²⁵⁴

Bu klotda teminat altına alınan deprem, yanardağ püskürmesi veya yıldırım risklerinin karada veya deniz meydana gelmesinin bir önemi bulunmamaktadır. Bu hadiselerin meydana gelmesi sonucunda oluşan zararlardan sigortacı sorumlu olacaktır.²⁵⁵ Riskin karada da meydana gelmesi durumunda sigortacı söz konusu

²⁵⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 70.

²⁵¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 71; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436

²⁵² Şeker, Yük Sigortaları, s. 71.

²⁵³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 71.

²⁵⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 72; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436

²⁵⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 72; Aygören, s. 156.

zararlardan sorumlu olacaktır. Keza söz konusu risklerin denizde meydana gelmesi halinde de sigortacı söz konusu zararlardan sorumlu olacaktır.²⁵⁶

2.2.2.2.7 Müşterek Avarya Fedakarlığı

Müşterek avarya fedakarlığı ICC 2009 (B) ve ICC 2009 (C) klotlarının ise 1.2.1 maddesinde düzenlenmiştir.²⁵⁷

Bu düzenlenmenin kaynağının MIA 66/4. maddesi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu maddenin tercümesi aşağıdaki gibidir.

MIA m.66 hükmünde, *“Poliçedeki herhangi bir açık hükme tabi olmak kaydıyla, sigortalı müşterek avarya masrafına maruz kaldığında, zararın kendisine düşen kısmı ile ilgili olarak sigortacıdan tazminat alabilir; ve müşterek avarya fedakârlığı durumunda, katkıda bulunmakla yükümlü diğer taraflardan katkı hakkını kullanmadan zararın tamamı ile ilgili olarak sigortacıdan tazminat alabilir.”* denilmiştir.

Bu maddeden de anlaşılacağı üzere müşterek avarya durumunda sigortalı, sigortacıdan zararın tamamının tazmini için sigortacıya başvurabilecektir.²⁵⁸ Sigortalı, sigortacıya zararının tazmini için başvurduğunda müşterek avarya paylaşımını beklemesine gerek yoktur²⁵⁹

2.2.2.2.8 Denize Mal Atılması veya Denize Düşmesi

Bu teminata ilişkin hem ICC 2009 (B) klotunda düzenleme bulunmakta hem de ICC 2009 (C) klotunda mevcuttur.²⁶⁰ Ancak iki klot arasındaki düzenlemeler birbirinden farklıdır.

Zira ICC 2009 (B) klotunda *“denize mal atılması veya dalgalar tarafından sürüklenmesi”* teminat altına alınmışken, ICC 2009 (C) klotunda yalnızca *“sigortalı şeyin denize mal atılması nedeniyle uğradığı zıya veya hasar”* teminat altına alınmıştır.

²⁵⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 72.

²⁵⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436

²⁵⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Aygören, s. 156.

²⁵⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73.

²⁶⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436.

Daha önce de izah edildiği üzere denize mal atılmasından anlaşılması gereken malların tamamın zarara uğramasını engellemek amacıyla birtakım malların bilerek denize atılmasıdır.²⁶¹ Malların dalgalara tarafından denize düşmesinde söz konusu teminatın geçerli olabilmesi için malların denize düşmesinde rüzgar ve dalgaların etkisini şart olup rüzgar ve dalgalar haricinde malların denize düşmesi durumunda oluşan zarardan sigortacı sorumlu olmayacaktır.²⁶² Yük denize düşmesi durumunda gemi güvertesinde taşınmakta olan yükler açısından taraflar arasında aksine hüküm konulmadıkça sigortalının bu teminata dayanarak tazminat talebinde bulunması mümkün değildir.²⁶³

2.2.2.2.2.9 Gemi, Diğer Deniz Taşıtı Ambarına, Kara Taşıtı, Konteyner, Liftvan, Depolama Yerine Deniz, Göl veya Irmak Suyunun Girmesi Nedeniyle Uğranılan Zararlar

ICC 2009 (B)'nin 1.2.3. hükümde düzenlenen bu teminat, ICC (B) ve ICC (C) arasındaki farklardan bir tanesidir.²⁶⁴

ICC 2009 (B)'da teminat alınan rizikoya göre, gemiye, gemi haricindeki diğer deniz taşıtlarının ambarına, kara taşıtına, konteyner, liftvan veya depolama yerine deniz suyunun, göl suyunun veya ırmak suyunun teması sonucunda oluşan zararlardan sigortacı sorumlu olacaktır.²⁶⁵

Burada önemle ifade etmek gerekir ki, zarar meydana geldiğinde yükün taşındığı araç konusunda dair herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla yük zarara uğradığında gemide olabileceği gibi herhangi bir kara taşıtında da olabilecektir.²⁶⁶ Bu duruma ek olarak yükün nerede depolandığı hususunda da bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu nedenle yükün taşıma sırasında geçici bir süreyle farklı bir yerde bekletilmesi esnasında zarara uğraması halinde de sigortacı söz konusu zararlardan sorumlu olacaktır.²⁶⁷

²⁶¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Aygören, s. 156.

²⁶² Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Aygören, s. 156.

²⁶³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 73; Aygören, s. 156.

²⁶⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 74; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436; Aygören, s. 157.

²⁶⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 74; Aygören, s. 157.

²⁶⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 74; Aygören, s. 156.

²⁶⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 74.

2.2.2.2.10 Herhangi Bir Kolinin Gemi veya Diğer Deniz Taşıta Yüklenirken veya Boşaltılırken Düşmesinden Dolayı Tam Zayi ya da Küpeşteden Düşerek Kaybolması

ICC 2009 (B)'nin 1.3. hükümde düzenlenen bu teminat, ICC (B) ve ICC (C) arasındaki farklardan bir tanesidir.²⁶⁸

ICC 2009 (B) 1.3. klozunda teminat altına alınan bu hükmün geçerli olabilmesi için yükün kolilenmiş olması şarttır. Zira hükmün başında “*herhangi bir kolinin*” denilmiştir. Bu nedenle kolilenmemiş olan yüke zarar gelmesi halinde bu teminatın geçerli olması ve sigortacının sorumlu olması mümkün değildir.²⁶⁹

Bu klozda üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise kolilenmiş yüklerin gemiye veya diğer deniz taşıta yüklenirken veya boşaltılırken düşmesi sonucunda zarara uğraması gerekmektedir. Bu sebeple hükmünde de açıkça ifade olunduğu üzere kolilenmiş dahi olsalar yükün kara taşıta zarar uğraması halinde bu teminat geçerli olmayacak ve sigortacının sorumluluğu doğmayacaktır.²⁷⁰

Bu klozda ayrıca kolilenmiş yüklerin ara limanda ya da yükün aktarma yapılması esnasında düşmesi ve zarar uğraması halinde diğer şartlar da mevcut ise sigortacı söz konusu zarardan sorumlu olacaktır.²⁷¹ Son olarak bu teminat kapsamında sigortacının sorumluluğunu doğuracak olan olay diğer koşulların varlığı halinde sigortalı yükün tam zayi olmasıdır. Şayet sigorta kolilenmiş yükün tam zayi olmaması yalnızca hasarlanması durumunda sigortacı zarardan sorumlu olmayacaktır.²⁷²

2.2.2.3 Türk Hukukunda Teminat Altına Alınmayan Rizikolar

ENSGŞ kapsamında teminat altına alınmayan rizikolar genel şartların 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. maddelerinde düzenlenmiştir. Genel şartların 4. maddesinde taraflar arasından açıkça kararlaştırılmadıkça, poliçe teminatlarına dâhil edilmeyen rizikolar düzenlenmiş, diğer maddelerde ise kesin olarak poliçe teminatları dışında olan rizikolar düzenlenmiştir. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin devam ettiği süre boyunca

²⁶⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 75; Ülgener, s. 307; Kuyucu Meriç, s. 436.

²⁶⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 75.

²⁷⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 75.

²⁷¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 75.

²⁷² Şeker, Yük Sigortaları, s. 75.

söz konusu bu rizikoların meydana gelmesi halinde yük sigortacısının sorumluluğundan bahsedilemeyecektir.

ENSGŞ'nin 4/(a) maddesine göre, yağmur suyu, ambar buğusu ve bundan gelen tekâsüf taraflar arasından bir anlaşma bulunmadığı sürece poliçe teminatları kapsamında değildir. ENSGŞ'nin 4/(b) maddesine göre ise, oksidasyon veya paslanma²⁷³, kırılma,²⁷⁴ çalınma²⁷⁵, mutad dışı akma²⁷⁶; malın bünyesinde, görünüşünde, renginde, tadında veya kokusunda değişiklik meydana getiren buğulanma²⁷⁷ ve yayılma²⁷⁸ temin edilmiş olan rizikolar sonucunda meydana gelmedikçe sigorta teminatı dışındadır.²⁷⁹

ENSGŞ'nin 2, 3, 5, 6 ve 7. maddelerinde kesin olarak teminat dışında kalan rizikolar düzenlenmiştir.

ENSGŞ'nin 2. maddesinde, sigortalı mallara el konması²⁸⁰, zapt ve alıkoyma²⁸¹, savaş ilan edilmiş olsun veya olmasın savaş nedeniyle oluşan zararlar²⁸²; iç savaş ve karışıklıklar²⁸³, ihtilal, isyan ve ayaklanma sonucunda meydana gelen zararlar, haydutluk, korsanlık²⁸⁴ ve yağma²⁸⁵, mayın, torpil, bomba gibi savaş silahlarının neden olduğu zararlardan sigortacı sorumlu tutulmamıştır.²⁸⁶

ENSGŞ'nin 3. maddesinde, grevcilerin²⁸⁷, lokavt²⁸⁸ edilmiş işçilerin ya da işçi kargaşalıklarına, karışıklıklara veya halk hareketlerine iştirak eden kimselerin sebebiyet vermiş olduğu zararlar sigorta poliçesi teminatları dışında tutulmuştur.²⁸⁹

²⁷³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 121; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören, s. 66; İlağa, s. 44.

²⁷⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 123; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören, s. 62; İlağa, s. 44.

²⁷⁵ Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁷⁶ Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁷⁷ Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁷⁸ Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁷⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 146; Aygören, s. 68; İlağa, s. 45.

²⁸⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 146; Yorulmaz, s. 139; Aygören, s. 66; İlağa, s. 42.

²⁸¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 146; Yorulmaz, s. 139; Aygören, s. 66; İlağa, s. 42.

²⁸² Şeker, Yük Sigortaları, s. 133; Yorulmaz, s. 139; Aygören, s. 66; İlağa, s. 42.

²⁸³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 142; Yorulmaz, s. 139; Aygören, s. 66; İlağa, s. 40.

²⁸⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 138; Yorulmaz, s. 140; Aygören, s. 66; İlağa, s. 43.

²⁸⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 138; Yorulmaz, s. 140; Aygören, s. 66; İlağa, s. 43.

²⁸⁶ Yorulmaz, s. 139; Aygören, s. 66.

²⁸⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 150; Yorulmaz, s. 142; Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁸⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 151; Yorulmaz, s. 142; Aygören, s. 68; İlağa, s. 44.

²⁸⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 151; Yorulmaz, s. 142; Aygören, s.68; İlağa, s. 44.

ENSGŞ'nin 5. maddesinde birden fazla rizikonun sigorta poliçe teminatları dışında olduğu düzenlenmiştir. Bu maddede de öncelikle, yasak veya gizli ticaret, kaçakçılık, emtianın ithal, ihraç veya transitine müteallik kanun ve nizamlara aykırılık, hakikat hilafı beyan,²⁹⁰ sigorta akidinin veya sigortalının veyahut bunların adamlarının vekil veya mümessillerinin fiil veya kusurlar sigorta poliçesi teminatları kapsamı dışında tutulmuştur.²⁹¹ Maddenin devamı fıkralarında ise, malların sevk edilmesi sırasında sebebi ne olursa olsun gecikmeler²⁹², karantina veya kışlama, yükleme veya boşaltma²⁹³ istarya veya süresteryaları ile bunlara ait resim, harç ve masraflar, kur ve rayiç farkları veya faiz kayıpları,²⁹⁴ teslim etmemekte temerrüt veya geç teslim tazminatı,²⁹⁵ kardan mahrumiyet,²⁹⁶ malların zati ayıbına izafe olunabilecek her türlü avarya, zayıat, bozulma ve eksilmeler²⁹⁷, malların gereği veçhile hazırlanmamış veya tertiplenmemiş olmasından veya ambalaj kifayetsizliğinden ileri gelen zıyaa²⁹⁸ ve hasarlar, hava şartları ve atmosferik şartların etkileri; mutad akma²⁹⁹, fire ve aşınmalar³⁰⁰, fare, sıçan, kurt ve diğer haşeratın³⁰¹ sebep olduğu zararlar da sigorta poliçesi teminatları kapsamı dışında sayılmıştır.

ENSGŞ'nin 6. maddesinde, teminata dâhil olan bir rizikodan ötürü meydana gelmedikçe, malların dağılıp saçılması, kızışması³⁰² ve kuruması sigorta poliçesi teminatları kapsamında dâhil değildir.³⁰³

ENSGŞ'nin 7. maddesinde, sigortalı malların kolay yanabilen ya da patlayıcı nitelikte olan maddeler ile tahrip edici veya kötü kokulu maddeler ile birlikte gemiye yüklenmesi³⁰⁴ veyahut gemide depolanması sebebiyle meydana gelen hasar ve zıyaa

²⁹⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 128; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 128; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹² Şeker, Yük Sigortaları, s. 128; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 145; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁴ Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁵ Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁶ Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 120; Kuyucu Meriç, s. 436; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 124; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

²⁹⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 122; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

³⁰⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 120; Yorulmaz, s. 142; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

³⁰¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 127; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 71; İlağa, s. 46.

³⁰² Şeker, Yük Sigortaları, s. 123; Kuyucu Meriç, s. 437; Aygören s. 69; İlağa, s. 46.

³⁰³ Aygören s. 69; İlağa, s. 46.

³⁰⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 130; Kuyucu Meriç, s. 437; İlağa, s. 47.

sigortalanan riziko meydana gelmiş olsa dahi sigorta teminatları kapsamında değildir.³⁰⁵

2.2.2.4 Enstitü Yük Klozları Kapsamında Teminat Dışında Bırakılan Rizikolar

Enstitü Yük klozlarında genel istisna düzenlemesi bulunmaktadır. Bu düzenlenmelerin (ICC 2009'nun A, B,C md. 4,5,6 ve 7) temeli Marine Insurance Act (MIA) m.55'e dayanmaktadır.

MIA m.55 hükmüne göre, *“(1) Bu yasa yükümlerine tabi olarak ve poliçede aksi kararlaştırılmadıkça sigortacı, etkin sebebi sigorta edilmiş bir tehlike olan zararlardan sorumludur. Yukarıda belirtilen haller dışında, etkin sebebi sigorta edilmeyen bir tehlike olan zararlardan sorumluluk söz konusu değildir.*

(2) a- Sigortacı, sigortalının kasıtlı suistimaline atfedilecek herhangi bir zarardan sorumlu değildir, ancak poliçede aksi belirtilmedikçe, kaptanın veya mürettebatın suistimali veya ihmali olmasaydı zarar meydana gelmeyecek olsa bile sorumludur.

b- Poliçede aksi belirtilmedikçe, gemi veya mallar üzerindeki sigortacı, gecikme sigorta edilen bir tehlikeden kaynaklansa bile, gecikmenin neden olduğu herhangi bir zarardan sorumlu değildir;

c- Poliçede aksi belirtilmedikçe, sigortacı, olağan aşınma ve yıpranma, olağan sızıntı ve kırılmadan, sigorta konusu malın doğal kusuru veya doğası veya farelerin veya haşaratın neden olduğu herhangi bir kayıp veya denizcilik tehlikelerinin neden olmadığı herhangi bir makine hasarı için sorumlu değildir.” denilmiştir.³⁰⁶

Halihazırda yürürlükte bulunan ICC 2009 (A, B, C) 4.maddesinde genel istisna klozu bulunmaktadır. Bu klozda istisna olarak belirtilen rizikolar aşağıda açıklanmıştır.³⁰⁷

³⁰⁵ İlağa, s. 47.

³⁰⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 156.

³⁰⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 156.

2.2.2.4.1 Sigortalının Bilinçli Bir Şekilde Sebep Olduğu Zararlar

ICC m. 4.1’de yer alan hükme göre; “*Sigortalının bilerek (kasti) yaptığı harekete yüklenebilen zıya, hasar veya masraflar*” teminat kapsamı dışında tutulmuştur..³⁰⁸

Kasti hareketten dolayı oluşan zıya, hasar veya masrafların teminat kapsamı dışında tutulmasının temelini MIA 55’e dayandığı söylenebilir. Zira MIA 55/2-a maddesinde “*Sigortacı, sigortalının kasıtlı suistimaline atfedilecek herhangi bir zarardan sorumlu değildir...*” denilmiştir.³⁰⁹

2.2.2.4.2 Olağan Sızıntı, Hacim Kaybı ve Yıpranma Sonucu Meydana Gelen Zararlar

ICC m. 4.1’de yer alan hükme göre; “*Sigorta edilen şeyin akması, olağan ağırlık veya hacim kaybı ya da aşınma ve yıpranması*” teminat kapsamı dışında sayılmıştır.³¹⁰

Olağan sızıntı, hacim kaybı ve yıpranma sonucunda oluşan hasar veya masrafların teminat kapsamı dışında tutulmasının temelini MIA 55’e dayandığı söylenebilir. Zira MIA 55/2-c maddesinde “*Poliçede aksi belirtilmedikçe, sigortacı, olağan aşınma ve yıpranma, olağan sızıntı ve kırılmadan...*” denilmek suretiyle söz konusu zararların teminat kapsamı dışında olduğu hüküm altına alınmıştır.³¹¹

2.2.2.4.3 Ambalajın Elverişsizliğinden Kaynaklanan Zararlar

ICC m. 4.3’te yer alan hükme göre; “*Sigorta edilen şeyin ambalajlanma veya hazırlanmasındaki yetersizlik ya da uygunsuzluğun neden olduğu zıya, hasar veya masraf (Konteynır veya liftvan içine yapılan istifleme, u sigorta başlamadan önce ya da sigortalı veya adamları tarafından yapıldığında, bu 4.3. klozu bakımından “ambalajlama ya dahil sayılır.”* denilerek teminat kapsamı dışında sayılmıştır.³¹²

³⁰⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 158; Ülgener, s. 385; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören, s. 141.

³⁰⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 158.

³¹⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 161; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 142.

³¹¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 161.

³¹² Şeker, Yük Sigortaları, s. 162; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 142.

Bu kloza göre, sigortalanan malların zarara uğraması ve zarara sebep olan olayın yetersiz veya yükün niteliğine uygun olmayan şekilde ambalajlanmasından kaynaklanması halinde sigorta söz konusu zarardan sorumlu olmayacaktır.³¹³ Buradaki önemli olan husus sigortalı malların zarara uğramasındaki “etkin sebebin” ambalajlanmanın yetersiz ve uygun olmamasına dayanması gerekmektedir.³¹⁴

2.2.2.4.4 Yükün Niteliğinden Kaynaklanan Zararlar

ICC m. 4.4’te yer alan hükme göre; “*Sigorta edilen şeyin gizli kusuru (ayıbı) veya niteliğinin neden olduğu ziya, hasar veya masraf*” teminat kapsamı dışında tutulmuştur.³¹⁵

Sigorta edilen şeyin gizli kusuru veya niteliğinden kaynaklanan hasar veya masrafların teminat kapsamı dışında tutulmasının temelini MIA 55’e dayandığı söylenebilir. Zira MIA 55/2-c maddesinde “...*sigorta konusu malın doğal kusuru veya doğası...*” denilmek suretiyle söz konusu zararların teminat kapsamı dışında olduğu hüküm altına alınmıştır.³¹⁶

Yükün niteliğinden kastedilen, yükün kendinden kaynaklanan nedenlerle, sefer sırasında mutad olan koşullar altında meydana gelmesi yüksek olan hasarlardır. Bu gibi zararların teminat kapsamı dışında sayılmasının sebebi, zararların sefer sırasında meydana gelmesinin son derece yüksek olması ve kaçınılmaz olmasıdır.³¹⁷

2.2.2.4.5 Gecikmeden Dolayı Meydana Gelen Zararlar

ICC m. 4.5’te yer alan hükme göre; “*Sigorta kapsamındaki bir tehlikeden olsa bile yakın nedeni gecikme olan ziya, hasar veya masraf (Yukarıdaki 2. Klot’a göre tanzim edilebilen masraflar hariç)*” teminat kapsamına dahil değildir.³¹⁸

Gecikmeden dolayı meydana gelen hasar veya masrafların teminat kapsamı dışında tutulmasının temelini MIA 55’e dayandığı söylenebilir. Zira MIA 55/2-b maddesinde “*Poliçede aksi belirtilmedikçe, gemi veya mallar üzerindeki sigortacı,*

³¹³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 162.

³¹⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 163.

³¹⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 164; Ülgener, s. 386; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 142.

³¹⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 165.

³¹⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 165; Aygören s. 142.

³¹⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 165; Ülgener, s. 385; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 143.

gecikme sigorta edilen bir tehlikeden kaynaklansa bile, gecikmenin neden olduğu herhangi bir zarardan sorumlu değildir.” denilmek suretiyle söz konusu zararların teminat kapsamı dışında olduğu hüküm altına alınmıştır.³¹⁹

Sigortacı gecikme her ne sebepten olursa olsun, poliçede aksi kararlaştırılmadıkça gecikmeden dolayı oluşan hasardan sorumlu değildir. Diğer bir ifadeyle, gecikme sebebinin olduğu sigortacının sorumluluğu açısından bir önem arz etmemektedir.³²⁰

Sigortacının gecikmeden dolayı sorumlu olmasının iki istisnası mevcuttur. Bu istisnalardan ilki sigorta poliçesinde sigortacının gecikmeden dolayı sorumlu olacağına ilişkin bir hüküm bulunmasıdır. Yukarıda da ifade edildiği üzere sigortacının gecikmeden dolayı poliçede aksi belirtilmedikçe sorumlu olmayacaktır. Poliçede aksi belirtilmesi halinde gecikmeden dolayı sorumlu olacağı açıktır. İkinci istisna ise, istisna klozunda parantez içerisinde belirtilen husustur. İstisna klozunda parantez içerisinde, “ *Yukarıdaki 2. Kloz’a göre tanzim edilebilen masraflar hariç*” ifadesi bulunmaktadır. Buna göre, gecikmeden kaynaklanan zararlar ve masraflar, ICC 2009’un 2. maddesinde belirtilen müşterek avarya veya kurtarma yardımı kapsamına dahil olması halinde sigortacı söz konusu zararlardan sorumlu olacaktır.³²¹

2.2.2.4.6 Donatan, Çarterer ve İşletenin İflası Halinde Meydana Gelen Zararlar

ICC m. 4.6’da yer alan hükme göre; “*Gemi sahibi, gemi idarecileri, kiracıları veya işleticilerinin mali kusuru veya ödeme gücünü yitirmesinden doğan zıya, hasar veya masraf*” teminat kapsamı dışındadır.³²²

Bu istisnanın geçerli olabilmesi için, donatan, çarterer ve işletenin finansal olarak güçlükler yaşaması ve yaşanan bu finansal güçlükler nedeniyle sigortalı yüklerin zarara uğraması gerekmektedir.³²³

³¹⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 165; Ülgener, s. 396.

³²⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 166.

³²¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 167; Aygören s. 143.

³²² Şeker, Yük Sigortaları, s. 167; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 143.

³²³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 167; Aygören s. 143.

2.2.2.4.7 Yükün Kasten Zarara Uğratılması Sonucunda Meydana Gelen Zararlar ve Masraflar

ICC (B), (C) m. 4.7’de yer alan hükme göre; “Herhangi bir kişi ya da kişilerin haksız fiili ile sigorta edilen şeye veya onun bir kısmına bilerek (kasten) hasar verilmesi veya bilerek yok edilmesi” teminat kapsamı dışında tutulmuştur.³²⁴

Bu istisna yalnızca B ve C düzenlenmelerinde yer almaktadır. Söz konusu hüküm sigortalının haricindeki kişilerin yüke kasten zarar vermeleri durumunda geçerli olacaktır. Nitekim sigortalının yüke kasti olarak zarar vermelerinin teminat kapsamı dışında olduğu düzenlemesi ICC 2009 (A,B,C) hükümlerinin 4.1. hükmünde düzenlenmiştir.³²⁵

Bu düzenlemeye göre, sigortalının yüklerin, sigortalı haricinde herhangi bir kimse tarafından kasti olarak zarar uğratılması halinde meydana gelen zararlardan sigortacı sorumlu olmayacaktır. Söz konusu zarara kimin sebep olduğunun bir önemi yoktur.³²⁶

Söz konusu istisna sigortacı ve sigortalının anlaşarak sigorta sözleşmesine ekleyecekleri “*Institute Malicious Damage Clause*” klozu ile bu istisnayı kaldırmaları mümkündür. Bu klozun tercümesinde: “*Ek prim karşılığında, "sigorta konusu malın veya herhangi bir parçasının herhangi bir kişi veya kişilerin haksız fiiliyle kasten zarara uğratılması veya kasten tahrip edilmesi" istisnasının silinmiş sayılacağı ve ayrıca bu sigortanın, her zaman bu sigortada yer alan diğer istisnalara tabi olmak kaydıyla, kötü niyetli vandalizm veya sabotaj eylemlerinin neden olduğu sigorta konusu malın kaybı veya hasarını kapsadığı kabul edilir.*” denilmiştir. Söz konusu bu klozda istisnanın ek prim ödenmesi sonucunda kaldırılabilceği ve sigortacının bu zararlardan sorumlu olacağı açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır.³²⁷

³²⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 168; Kuyucu Meriç, s. 438;

³²⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 168.

³²⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 169.

³²⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 169.

2.2.2.4.8 Nükleer Silahın Kullanılması ve Radyoaktif Maddelerin Yol Açtığı Zararlar ve Masraflar

ICC (A)m. 4.7, (B), (C) 4.8’de yer alan hükme göre; “*Atom veya nükleer parçalanma ve/veya birleşme ya da diğer benzer tepkime (reaksiyon) veya ışınetkin (radyoaktif) güç ya da madde ile çalışan herhangi bir savaş silahının düşmanca kullanımından doğan zıya, hasar veya masraf*” teminat kapsamı dışındadır.³²⁸

Bu hükümde de açıkça ifade olunduğu üzere, nükleer silahların kullanılması veya radyoaktif güç ya da madde ile çalışan herhangi bir savaş silahının düşmanca kullanımını sonucunda meydana gelen zarar ve masraflar teminat kapsamı dışındadır.³²⁹

2.2.2.4.9 Denize Elverişsizlik Sonucunda Meydana Gelen Zararlar ve Masraflar

ICC 2009 (A, B, C,) m.5 hükmünde “*Denize Elverişsizlik ve (Yüke) Uygunsuzluk İstinası Klozu*” düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında teminat dışında sayılan haller aşağıdaki gibidir:

Bu düzenlenmenin 5.1. hükmünde, “*Sigorta edilen şey bunlara yüklendiği sırada, sigortalı veya adamları bu denize elverişsizlik veya yüke uygunsuzluktan haberli ise, bu sigorta hiçbir halde gemi veya diğer deniz taşıtının denize elverişsizliğinden, gemi, diğer deniz taşıtları, kara taşıtları, konteynır veya liftvanın sigorta edilen şeyi güven içinde taşımaya uygun olmamasından doğan zıya, hasar veya masrafı kapsamaz.*” denilmiştir.³³⁰

Söz konusu maddesinin 2. fıkrasında, “*Sigortalı veya adamlarının, geminin denize elverişsiz ve sigorta edilen şeyi varma yerine taşımaya uygun olmadığından haberleri olmadıkça, sigortacılar bu örtülü yükümlülüğe herhangi bir şekilde uyulmamasından vazgeçerler.*” denilmiştir.³³¹

İlgili hükmün 1. fıkrasında denize elverişliliğin sadece yükün taşınacağı gemi özelinde olmadığı hüküm altına alınmış, elverişlilik kavramı yükün gemiye taşınması esnasında kullanılan her türlü aracı kapsamıştır. Dolayısıyla yükün gemiye taşınması

³²⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 170; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 143.

³²⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 170; Aygören s. 143.

³³⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 171; Aygören s. 144.

³³¹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 171; Aygören s. 144.

esnasında kullanılan kara aracının taşımaya elverişsiz olması sonunda meydana gelen zararlardan sigortacının sorumluluğunun ortadan kalkması için elverişsizliğin sigortalı ya da çalışanları tarafından bilinmesine bağlanmıştır.³³²

Söz konusu istisnanın geçerli olabilmesi için yükte meydana gelen zararın elverişsizlik sonucu oluşması gerekmektedir. Son olarak geminin sefer öncesinde denize elverişli olmadığını bilen sigortalı, müşterek avaryadan kaynaklanan bir zarar olması halinde bile sigortadan faydalanamayacaktır.³³³

2.2.2.4.10 Savaş ve Benzeri Olaylar Sonucunda Meydana Gelen Zararlar ve Masraflar

ICC 2009 (A, B, C) 6.maddesinde “*Savaş İstisna Klozu*” düzenlenmiştir. Bu istisna klozu hükümleri aşağıda açıklanmıştır:

Bu düzenlemenin 6.1 maddesinde, “*Savaş, iç savaş, ihtilal, ayaklanma veya bunlardan doğan iç kargaşa ya da üstün bir gücün veya bu güce karşı yapılan herhangi bir hareket...*” denilmiştir. Bu madde de açıklan ifade edildiği üzere savaş vb. durumlar sonucunda meydana gelen zararlar ICC teminatları kapsamı dışındadır.³³⁴

İlgili maddenin 2. fıkrasında, “*Zorla tutma, el koyma, tutuklama, engelleme veya alıkoyma (korsanlık hariç) ve bunların sonuçları veya bunlara teşebbüs*” denilmiştir. Bu hükümde sayılan hadiselerin gerçekleşmesi sonucunda oluşan zararlar ve masraflar sigorta teminatı kapsamı dışında sayılmıştır.³³⁵

Söz konusu düzenlemenin 3. fıkrasında ise, “*Terk edilmiş mayınlar, torpiller, bombalar veya terk edilmiş diğer savaş silahlarının neden olduğu zıya, hasar veya masraf...*” denilmiştir. Bu sebeple terk edilmiş mayın vb. savaş silahlarının sebep olduğu zararlar sigorta teminatı kapsamı dışındadır.³³⁶

³³² Şeker, Yük Sigortaları, s. 171; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 144.

³³³ Şeker, Yük Sigortaları, s. 172; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³³⁴ Şeker, Yük Sigortaları, s. 174; Ülgener, s. 396; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³³⁵ Şeker, Yük Sigortaları, s. 174; Ülgener, s. 396; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³³⁶ Şeker, Yük Sigortaları, s. 174; Ülgener, s. 396; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

2.2.2.4.11 Grev ve Benzeri Olaylar Sonucunda Meydana Gelen Zararlar ve Masraflar

ICC 2009 (A, B, C) 7. maddesinde “*Grev İstisna Klozu*” düzenlenmiştir. Bu istisna klozu hükümleri aşağıda ifade edilmiştir.

Bu düzenlemenin 7.1. hükmünde, “*Grevciler, lokavt edilmiş işçiler veya iş karşılıkları, kargaşa veya halk hareketlerine katılan kişilerin neden olduğu...*” denilmiştir. Bu hükümde sayılan hadiselerin meydana gelmesi sonucunda oluşan zararlar ve masraflar sigorta teminatı kapsamı dışında sayılmıştır.³³⁷

Bu hükmün 2. fıkrasında, “*Grev, lokavt, iş karşılıkları, kargaşa veya halk hareketlerinin neticesinde...*” denilmiştir. Bu hükümde sayılan hadiselerin meydana gelmesi sonucunda oluşan zararlar ve masraflar sigorta teminatı kapsamı dışında sayılmıştır.³³⁸

İlgili maddenin 7.3. fıkrasında ise, “*Herhangi bir terörist veya politik güdü ile hareket eden herhangi bir kişinin neden olduğu ziya, hasar veya masrafı kapsamaz.*” denilmiştir. Bu hükümde sayılan hadiselerin meydana gelmesi sonucunda oluşan zararlar ve masraflar sigorta teminatı kapsamı dışındadır.³³⁹

ENSGŞ ve İngiliz Enstitü Yük Klozlarında teminat altına alınan rizikolar ve teminat altına alınmayan rizikolar bu şekildedir. Yük sigortacısının, TTK 1472. maddesi uyarınca sigortalısının haklarına halef olabilmesi için zararın sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolardan kaynaklı olması gerekmektedir. Dolayısıyla sigortacının, sigorta sözleşmesinde temin edilmeyen bir rizikonun meydana gelmesi zarardan sorumlu olmayacaktır.

2.2.3 Sigorta Tazminatının Ödenmiş Olması

Sigortacının halefiyetinden söz edilebilmesi için gereken üçüncü şart ise sigortacının sigorta tazminatını sigortalısına ödemesidir.³⁴⁰ Bu nedenle sigortacının

³³⁷ Şeker, Yük Sigortaları, s. 185; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³³⁸ Şeker, Yük Sigortaları, s. 185; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³³⁹ Şeker, Yük Sigortaları, s. 185; Kuyucu Meriç, s. 438; Aygören s. 145.

³⁴⁰ Kender, s. 407; Omağ, s. 75; Ünan, Sorular, s. 232; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 412; Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 198; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 335; Cebe, s. 503; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 300; Kayıhan/Günergök, s. 74; Kayıhan, Sigortacının Halefiyeti, s.

ödeme yapmadan sırf hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığına dayanarak TTK'nın 1472. maddesi kapsamında halef olamayacaktır.³⁴¹

Sigorta tazminatının ödenmiş olması şartı TTK'nın 1472. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “*Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer.*” denilmiştir. Madde hükmünde de ifade edildiği üzere sigortacının, sigortalısının yerine “*sigorta tazminatını ödediğinde*” geçecektir. Sigortacının, sigortalısının haklarına için mutlak bir biçimde (*sine qua non*) sigortalısına sigorta tazminatını ödemiş olması gerekmektedir.³⁴² Sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra sigortalısının yerine geçmiş olduğuna dair herhangi bir bildirim yapmasına gerek yoktur.³⁴³

ENSGŞ'nin 26. maddesinde de yük sigortacısının sigortalısına yapacağı ödeme ile birlikte sigortalısının haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde sigortacısının yalnızca ödemiş olduğu sigorta tazminatı oranında sigortalısının haklarına halef olacağı ayrıca hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde hükmü şu şekildedir: “*Sigortacı, sigorta tazminatını ödemekle, sigortalının bülcümle mes'ul şahıslara karşı olan rücu vesair haklarını iktisap eder ve bu haklara taalluk eden her hususta sigortalının yerine geçer. Sigortalı, sigortacının talebi halinde bu keyfiyeti dispeçte veya sigorta tazminatı makbuzunda veyahut buna mahsus bir vesikada teyit eylemeyi taahhüt eder.*”

Bu suretle sigortalının yerine geçme keyfiyeti, ancak ödenen sigorta tazminatı miktarınca muteber olur.”

Yukarıda ifade edildiği üzere sigortacının sigorta tazminatını mutlak bir biçimde ödemiş olması gerekmektedir. Zira sigortacı, sigortalısının yerine “*sigorta tazminatını ödediğinde*” geçecektir. Dolayısıyla sigortacının sigorta tazminatını

1601; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 162; Can, s. 42; Ölmez, s. 137; Kızılsümer, s. 59; Günay, s. 200; Bozkurt, Sigorta Hukuku, s. 283; Arğılı, s. 5; Doğanay, s. 336; Amasya, s. 1619; Aral Eldeleklioğlu, s. 169; Korkmaz, Zarar Sigortaları, s. 501; Yanık, s. 48; Damar, s. 150.

³⁴¹ Amasya, s. 1621; Cebe, s. 503; Kızılsümer, s. 59; Damar, s. 147.

³⁴² Bozer, s. 213; Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 75; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 413; Aral Eldeleklioğlu, s. 169; Damar, s. 150.

³⁴³ Atabek, s. 178; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 413; Korkmaz, Zarar Sigortaları, s. 502; Kızılsümer, s. 59; Korkmaz, Zarar Sigortaları, s. 504; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 299; Kızılsümer, s. 59.

ödeyeceğine dair taahhüt vermesi veyahut tazminatı ödeyeceğini kabul etmesi sigortalısının yerine geçmesini için yeterli olmayacak ve sigortacı halefiyet hakkını elde edemeyecektir.³⁴⁴ Örneğin uygulamada genel olarak sigortacı ile sigortalı arasından ibraname düzenlendiği ve taraflarca imzalandığı görülmektedir. Ancak bu ibraname sigortacının ödemeyi taahhüt ettiği veya ödemeyi yapacağını kabul ettiği bir belge niteliğindedir. Dolayısıyla bu sözleşmenin düzenlenmiş olması tek başına sigortacıya TTK'da kapsamında halefiyeti elde etmesine imkan vermeyecektir. Sigortacının halefiyeti elde edebilmesi için her ne kadar taraflar arasından ibraname bulunuyor olsa da ödemeyi yaptığını ödeme belgesi (dekont, makbuz vb.) ile ispat etmesi gerekmektedir.

Burada önemle ifade etmek gerekir ki, sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı oranında sigortalısının haklarına halef olacaktır.³⁴⁵ Bu kural yine TTK'nın 1472. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, *“Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder.”* denilmiştir. Burada esasında sigortacının halefiyetinin sınırı belirlenmiştir. Zira sigortacının sigorta tazminatının yalnızca bir kısmını ödemesi halinde sigortalının bütün haklarına halef olacağını kabul edilmesi hukuka aykırı olacak ve sigortalının hakları ihlal edilecektir. Bu nedenle sigortacının sigortalının haklarının tamamına halef olabilmesi için sigorta tazminatını tamamen ödemiş olması gerekmektedir.³⁴⁶ Aksi halde sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı oranında sigortalısının haklarına halef olacak, sigorta tazminatının ödenmeyen kısmı içinse sigortalının hakları zarar veren kişiye karşı devam edecektir.³⁴⁷ Buna ek olarak sigortacının sigorta tazminatından daha fazla ödeme yapmış olması halinde fazla ödeme halefiyet hakkının kapsamına girmeyecektir.³⁴⁸

³⁴⁴ **Atabek**, s. 180; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 413; **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s. 197; **Kızılsümer**, s. 59.

³⁴⁵ **Atabek**, Sigorta Hukuku, s. 180; **Bozer**, s. 213; **Kender**, s. 407; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 413; **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s. 203; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 162; **Kaner**, Sigorta Hukuku, s. 68; **Can**, s. 43; **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 283; **Ölmez**, s.147; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 299; **Günay**, s. 200; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 504; **Arğılı**, s. 5; **Doğanay**, s. 1.

³⁴⁶ **Atabek**, s. 180; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 413; **Can**, s. 43.

³⁴⁷ **Atabek**, s. 180; **Bozer**, s. 214; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 413; **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s. 203; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 171; **Can**, s. 44; **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 283; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 301; **Günay**, s. 204; **Arğılı**, s. 5;

³⁴⁸ **Bozer**, s. 214; **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s. 199; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 172; **Can**, s. 44; **Ölmez**, s.147; **Damar**, s. 147.

Sigortacının sigorta tazminatı ödeyeceği bazı hallerde sigortalıdan kaynaklanan nedenlerle (sigortalının ödemeyi kabul etmemesi vb.) ödeme yapılamayabilir. Bu takdirde kanuni halefiyet sigortacının kusurundan değil sigortalının kusurundan dolayı gerçekleşmeyecektir. Dolayısıyla sigortacı bu durumda TBK'nın 106 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan alacaklının temerrüdüne dayanabilir.³⁴⁹ TBK'nın 106. maddesinde yapılmış olan düzenlemesinde, *“Yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur.”* denilmiştir. Sigortalının temerrüdü durumunda sigortacının izleyeceği yol TBK'nın 107. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddesindeki düzenlemede, *“Alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir. Tevdi yerini, ifa yerindeki hâkim belirler.”* ifadesine yer verilmiştir. Dolayısıyla sigortacı TBK'nın 107. maddesine göre hakimin belirleyeceği şekilde sigorta tazminatını sigortalıya ödeyerek halefiyet hakkını elde edecektir.³⁵⁰

Sigortacının, sigortalısına yapacağı sigorta tazminatı ödemesinde değinilmesi gereken diğer bir önemli husus ise sigortalının ödenecek tazminat üzerinde tasarruf yetkisinin bulunmaması halidir. Zira sigortalının borçlusu olduğu bir icra dosyası olabilir ya da sigortalı iflas etmiş olabilir. Bu takdirde sigortacı sigorta tazminatını İİK'nın 192. maddesi gereğince iflas masasına veyahut İİK'nın 89. maddesi gereğince icra dairesine yatırmak suretiyle halefiyet hakkını elde edebilir.³⁵¹

Sigortacı sigorta tazminatını nakden ya da aynen tazmin etmesi mümkündür.³⁵² Fakat uygulamada genel olarak zarar nakden ödenmektedir. İfade etmek gerekir ki, TTK'nın 1427/1. maddesi uyarınca taraflar arasından sigorta tazminatının ne şekilde ödeneğine dair bir düzenleme yapılmamış olması halinde tazminatın nakden ödeneceği kabul edilmektedir.³⁵³ Zira bu hükme göre, *“Aynen tazmine ilişkin sözleşme*

³⁴⁹ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 197; Kayıhan/ Günergök, s. 75; Kayıhan, Halefiyet, s. 1602.

³⁵⁰ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 197; Kayıhan/ Günergök, s. 75; Kayıhan, Halefiyet, s. 1602; Arğılı, s. 6;

³⁵¹ Omağ, s. 81; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 337; Kızılsümer, s. 60.

³⁵² Omağ, s. 81; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 413; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 338; Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s. 300; Arğılı, s. 84; Damar, s. 150.

³⁵³ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 199; Damar, s. 151.

yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir.” denilmiştir. Bu nedenle sigorta tazminatının taraflar arasında bir sözleşme olmadığı sürece nakden ödenmesi gerekecektir.³⁵⁴

Sigorta tazminatının nakden ödenmesinde kural olarak sigortacı, sigorta tazminatını sigortalısına bir miktar parayı vermek şeklinde ödemektedir. Ancak burada her ne kadar da kural olarak bir miktar paranın verilmesi olsa da sigortacının sigorta tazminatı alacaklının da kabul etmesi halinde çek, poliçe veya bono ile ödenmesi de mümkündür.³⁵⁵ Ancak sigortalının ödemenin para dışında kıymetli evrak ile yapılmasını kabul etmemesi halinde sigortacının sigortalıyı ödemeyi kabule zorlaması mümkün değildir.³⁵⁶

Sigortacı, halefiyet şartları gereğince kural olarak yalnızca sigorta sözleşmesinde temin edilen bir rizikonun meydana gelmesi halinde sigortalısına ödeme yapacak ve onun haklarına halef olacaktır. Ancak bu kural yalnızca TTK 1472. maddede düzenlenen halefiyet için geçerlidir. Uygulamada sigortacı, sigortalısına teminat kapsamında olmayan bir rizikonun meydana gelmesi halinde de ödeme yapmaktadır. Bu ödemeye hatır ödemesi (ex gratia) denilmektedir.³⁵⁷ Ex gratia Latince bir kelime olup Türkçe’de lütuf anlamına gelmektedir. Lütuf ödemesi, meydana gelen zararın teminat kapsamı dışında olduğu durumlarda sigortacının, sigortalısı ile arasında ticari ilişkileri devam ettirmek, mevcut ilişkileri daha iyi bir hale getirmek ve bazı hallerde sigortalısına yardımda bulunmak üzere yapmış olduğu ödemelere denilmektedir. Fakat sigorta yapmış olduğu bu ödeme TTK 1472. kapsamında sigortalısının haklarına halef olmamakta, TBK’nın 183 vd. düzenlenen alacağın temliki hükümlerinden yararlanabilecektir.

Öğretide ağırlıklı olarak sigortacının hatır ödemesi sonucunda halefiyet hakkını elde edemeyeceği kabul edilmiştir.³⁵⁸ Bunu görüşe karşı olan görüşe göre,

³⁵⁴ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 199; Damar, s. 151.

³⁵⁵ Omağ, s. 82; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 413; Damar, s. 151.

³⁵⁶ Omağ, s. 82; Damar, s. 151.

³⁵⁷ Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 340; Kayıhan/ Günergök, s. 75; Aral Eldeleklioğlu, s. 167; Kızılsümer, s. 57; Emine Yağmur Balduğ, Zarar Sigortalarında Sigortacının Lütuf Ödemesi Kavramı ve Sonuçları, Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S. 173, Ocak 2021, s. 108-116, s. 109.

³⁵⁸ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 199; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 300; Aral Eldeleklioğlu, s. 167; Balduğ, s. 109; Kızılsümer, s. 57; Damar, s. 149. Bu yöndeki Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2001/8843, K. 2002/1173, T. 12.02.2002; Yargıtay 11. HD., E. 2010/12664, K. 2012/17709, T. 08.11.2012 [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 15.10.2023).

sigortacının geçerli bir sigorta sözleşmesi mevcut olduğu durumda sigorta tazminatı ödemesi yapma yükümlülüğü bulunmamasına rağmen ex gratia ödemesi yapması durumunda kanuni halefiyetin söz konusu olacağı ileri sürülmüştür.³⁵⁹ Bunun gerekçesi olarak ise günümüz sigortacılık uygulamasında yalnızca sigorta poliçesi teminatları kapsamında meydana gelen zarar sonucunda ödemelerin yapılması şartının bir önemi kalmadığı ve sigortacının bu minvalde yapmış olduğu ödemeler sonucunda lehine yapacağı devir işlemi neticesinde üçüncü kişiye karşı halefiyet hakkını ileri sürebileceği ifade edilmiştir.³⁶⁰ Fakat öğretilerde kabul edilen görüşe göre, taraflar arasında geçerli olan sigorta sözleşmesi kapsamında yapılmamış olan bir ödeme sonucunda diğer bir anlatımla ex gratia ödemeleri neticesinde sigortacının halefiyetin gerçekleştiğinin kabulü mümkün değildir.³⁶¹

2.2.4 Sigortalının, Zarar Sorumlusuna Karşı Dava Hakkının Bulunması

Sigortacının halefiyetinin bir diğer şartı, sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunmasıdır.³⁶² TTK'nın 1472. maddesinde sigortacının yapacağı ödeme ile sigortalının zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkının sigortacıya intikal edeceği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle sigortacının, zarar sorumlularına karşı halef hakkını öne sürebilmesi için sigortalısının, zarar sorumlularına karşı bir dava hakkının mevcudiyeti gerekmektedir. Zira hakkın intikal edilebilmesi için öncelikle dava hakkının mevcudiyeti gerekmektedir. Sigortalının bu hakkı bulunmadığı takdirde sigortacının üçüncü kişiye karşı tazminat isteme hakkı bulunmayacaktır.³⁶³

Burada önemle belirtmek gerekir ki, sigortalının dava hakkının sigortacıya intikal edebilmesi için ödenen sigorta tazminatı ile dava hakkının sebebinin aynı olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla sigortacı tarafından yapılan ödemenin, sigortalının zarar sorumlusundan talep edeceği tazminat ile örtüşmesi

³⁵⁹ Ünan, Cilt II, s. 245; Ünan, Kararlar, s. 1088.

³⁶⁰ Ünan, Cilt II, s. 245; Ünan, Kararlar, s. 1088.

³⁶¹ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 86; Ünan, Şerh C.2, 244; Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s.199; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 340; Günay, s. 198; Kayıhan/Günergök, s.75; Kayıhan, Halefiyet, s. 1602; Kızılsümer, s. 57; Damar, s. 149.

³⁶² Bozer, s. 214; Atabek, s. 179; Kender, s. 408; Omağ, s. 88; Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 414; Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 200; Yazıcıoğlu, Mal Sigortaları, s. 338; Cebe, s. 503; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 168; Çeker, Rücu Hakkı, s. 3704; Can, s. 42; Bozkurt, s. 284; Kayıhan/ Günergök, s.76; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.300; Kızılsümer, s. 66; Kayıhan, Halefiyet, s. 1603; Aral Eldeleklioğlu, s. 170; Arğilli, s. 85; ; Doğanay, s. 338; Yanık, s. 55; Damar, s. 155.

³⁶³ Bozer, s. 214; Can, s. 43; Bozkurt, s. 284; Arğilli, s. 85; Kızılsümer, s. 66.

gerekmektedir.³⁶⁴ Aksi halde sigortacı tarafından yapılan ödemenin talep hakkı ile örtüşmemesi dava hakkının sigortacıya intikalini engelleyecektir.³⁶⁵ Ayrıca ifade etmek gerekir ki, dava hakkının hukuki nedeninin ne olduğu sigortacının kanuni halefiyeti açısından herhangi bir önemi olmadığı gibi bir sınırlama da yoktur.³⁶⁶

Sigortacıya intikal edecek dava hakkının neyi ifade ettiğinin açıklanması faydalı olacaktır. Sigortacıya intikal edecek olan dava hakkı sigortalının zarar sorumlusuna karşı ileri sürebileceği alacak tazminatı hakkıdır.³⁶⁷ Bu dava hakkı, sigortacının, sigortalısına ödeme yaptığı anda ve herhangi bir bildirim ihtiyacı olmaksızın sigortacıya intikal eder. Bu hakkın intikali ile sigortacı zarar sorumlularından sigortalısına ödemiş olduğu tutarı talep edebilir ve zarar sorumlularına karşı açılmış dava ile takiplere halef sıfatıyla devam edebilir.³⁶⁸

Dava hakkının sigortacının ödeme yaptığı anda sigortacıya intikal edileceği daha öncesinde ifade edilmişti. Dolayısıyla dava hakkının sigortacıya intikali ile beraber sigortalının bu hak üzerinde herhangi bir tasarrufu bulunmayacaktır.³⁶⁹ Hatta sigorta tazminatının sigortalıya ödenmesinden sonra sigortalının, zarar sorumlusunu ibra etmiş olsa dahi bu durum sigortacının zarar sorumlusuna karşı dava hakkını ileri sürmesini engellemez.³⁷⁰ Zira yukarıda da ifade edildiği üzere dava hakkının sigortacıya intikali ile birlikte sigortalının bu hak üzerindeki tasarrufu sona erecektir.

Sigortalanan yüklerin zarar görmesi durumunda sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının mevcut olması gerektiği yukarıda açıklanmıştı. Yük sigortalarında zarar sorumlusunun kim olacağının açıklanmasında fayda olacaktır. Zira sigortacıya intikal edecek olan dava hakkının kime karşı ileri sürebileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Deniz yoluyla yük taşınması sırasında sigortalanan yükün zarar görmesi sonucunda sigortalının açacağı davanın davalısı zarar sorumlusu taşıyan olacaktır. Zira yukarıda da açıklandığı üzere yük sigortacısı, sigortalının zarar

³⁶⁴ Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 414; Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 200; Yazıcıoğlu, s. 341.

³⁶⁵ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 200.

³⁶⁶ Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 414; Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 200; Günay, s.196.

³⁶⁷ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 200.

³⁶⁸ Can, s. 46.

³⁶⁹ Çeker, Sigorta Hukuku, s. 170.

³⁷⁰ Çeker, Sigorta Hukuku, s. 170.

sorumlusuna karşı olan dava hakkına halef olacaktır. Dolayısıyla yük sigortalarına ilişkin zararlarda zarar sorumlusu taşıyan sıfatına haiz kimse olacaktır.

3. TAŞIYANIN TÜRK TİCARET KANUNU KAPSAMINDA YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SORUMLULUKLARI

Çalışmamızın bu bölümünde deniz yoluyla yük taşınmasında, taşıyanın Türk hukuku ve uluslararası konvansiyonlar kapsamında yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç tesliminden kaynaklanan zararlardan sorumluluğu incelenecektir. Zira sigortalanan yükün zayi olması ve hasara uğraması sonucunda meydana gelen zararlardan sigortacı sigorta sözleşmesi teminatları kapsamında sorumlu olacaktır. Sigortacının sigorta sözleşmesi teminatları kapsamında meydana gelen zarar neticesinde sigortalısına yapmış olduğu sigorta tazminatını taşıyana rücu etmesi söz konusu olacaktır. Ancak yük sigortacısının zarar dolayısıyla taşıyana rücu edebilmesi için taşıyanın sorumlu olması gerekmektedir.³⁷¹ Bu nedenle ki, taşıyanın yükün zayi olmasından ve hasara uğramasından doğan sorumluluğunun incelenmesinde fayda vardır.

Deniz yoluyla yük taşınmasında taşıyıcının sorumluluğunun incelenmesinden önce navlun sözleşmesinin açıklanmasında fayda olacaktır. Navlun sözleşmesinin açıklanmasından sonra sırasıyla taşıyanın TTK kapsamında yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç tesliminden kaynaklanan zararlardan sorumluluğu ve taşıyanın uluslararası konvansiyonlar kapsamında yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç tesliminden kaynaklanan sorumluluğu incelenecektir.

3.1 Navlun Sözleşmesinin Tanımı

Deniz yoluyla yük taşınması uygulamada navlun sözleşmesi adı verilen sözleşme vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Navlun sözleşmesi 6102 sayılı TTK'nın "*Deniz Ticareti* başlıklı Beşinci Kitapta", "*Deniz Ticareti Sözleşmeleri* başlıklı Dördüncü Kısımda", "*Navlun Sözleşmeleri* başlığını taşıyan üçüncü bölümünde" (m. 1138 – 1246) düzenlemiştir. Navlun sözleşmesinin tanımı TTK'nın 1138. maddesinde yapılmıştır. Bu tanımda, "*(1) Taşıyan, navlun karşılığında; a) Yolculuk çarteri sözleşmesinde eşyayı, geminin tamamını veya bir kısmını ya da belli bir yerini taşıtana tahsis ederek; b) Kırkambar sözleşmesinde ayırt edilmiş eşyayı, denizde taşımayı üstlenir.*" denilmiştir. Bu bilgiler ışığında navlun sözleşmeleri, taşıtan ve taşıyan

³⁷¹ Ünan, Sorular, s. 233.

arasında, taşıtana ait eşyanın deniz yoluyla bir limandan bir başka limana taşınması adına yapılan sözleşmeler olarak tanımlanabilir.³⁷²

3.2 Navlun Sözleşmesinin Unsurları

3.2.1 Taşıma Taahhüdü

Yükün taşınmasının taşıyan tarafından taahhüt edilmesi navlun sözleşmesinin kurucu unsurlarından olduğu söylenebilir.³⁷³ Bu sebeple taşımanın taşıyan tarafınca üstlenilmediği durumlarda navlun sözleşmesinin varlığından söz edilemeyecektir.³⁷⁴

Navlun sözleşmelerinde taşıma, taşımayı taahhüt etmiş olan taşıyanın sorumluluğunda yapılmaktadır.³⁷⁵ Bunun aksi düşünüldüğünde taşımanın taşımayı taahhüt eden taşıyanın sorumluluğu altında yapılmadığı takdirde taşıyan tarafından verilen taahhüdün, taahhüt olarak değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir.³⁷⁶

³⁷² **Tahir Çağa/Rayegan Kender**, Deniz Ticaret Hukuku-II, On İki Levha Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul, Ekim 2010, s. 1; **Rayegan Kender/Ergon Çetingil/Emine Yazıcıoğlu**, Deniz Ticaret Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 331, (Deniz Ticareti); **İnci Deniz Kaner**, Deniz Ticareti Hukuku I-II, Filiz Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2021, s. 295, (Deniz Ticareti); **Bülent Sözer**, Deniz Ticaret Hukuku (Ders Kitabı), C.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022, s. 341; **Şaban Kayıhan**, Deniz Ticareti Hukuku (Maritime Law), Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2020, s. 177 (Deniz Ticareti); **Kübra Yetiş Şamlı**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Taşıyanın Zıya, Hasar ve Geç Teslimden Sorumluluğu (Taşıyanın Sorumluluğu), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 3; **İsmail Demir**, Deniz Ticareti Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021; s. 286; **Hacı Kara**, Deniz Ticareti Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2020, s. 183, (Deniz Ticareti); **Tamer Bozkurt**, Deniz Ticareti Hukuku, Yetkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2021, s. 130, (Deniz Ticareti); **Zeynep Özgenç**, Milletlerarası Özel Hukukta Navlun Sözleşmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2014, s. 16; **Şafak Türken**, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Deniz Taşımacılığında Taşıyanın Eşyanın Zıya, Hasarı Ya Da Geç Tesliminden Doğan Sorumluluğu, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018,12; **Hakan Şeker**, Taşıyanın Navlun Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 19; **Safa Murat Tekin**, Navlun Sözleşmesinde Taşıyanın Sorumluluğu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2017; s. 19.

³⁷³ **Çağa/Kender**, s. 1; **Sözer**, s. 342, **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 177; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 131; **Özgenç**, 16; **H. Şeker**, s. 21.

³⁷⁴ **Sözer**, s. 342, **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 177; **H. Şeker**, s. 21.

³⁷⁵ **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 5; **Türken**, s. 17; **H. Şeker**, s. 21.

³⁷⁶ **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 5; **H. Şeker**, s. 21.

3.2.2 Taşımanın Bir Ücret Karşılığında Yapılması

Bir navlun sözleşmesinden bahsedilebilmesi için gerekli olan bir diğer gereklilik ise taşımanın ücret karşılığında yapılmasıdır.³⁷⁷ Bu gereklilik TTK'nın 1138. maddesinde, "*Taşıyan, navlun karşılığında...*" denilmek suretiyle açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle taraflar arasından yapılmış olan sözleşmeye navlun sözleşmesinin hükümlerinin uygulanabilmesi için taşımanın bir ücret karşılığında yapılması gerekmektedir.³⁷⁸ Dolayısıyla ücretsiz olarak yapılan taşımalar navlun sözleşmesi kapsamında sayılmayacaktır.³⁷⁹

3.2.3 Taşınacak Olan Yükün Taşıyanın Zilyetliğinde Olması

Bir navlun sözleşmesinden bahsedilebilmesi için ayrıca taşınacak olan yükün taşıyanın zilyetliğinde bulunması gerekmektedir.³⁸⁰ Bu durum navlun sözleşmesinin önemli unsurundan birisidir.³⁸¹ Bu nedenle taşınacak olan yükün zilyetliğinin taşıyana geçmemesi halinde navlun sözleşmesinden bahsedilemeyecektir.³⁸²

3.2.4 Taşıyanın Taşımayı Deniz Yoluyla Yapılacak Şekilde Üstlenmesi

Navlun sözleşmesinden bahsedilmesi için gerekli olan diğer bir şart ise taşımanın deniz yoluyla yapılmasıdır.³⁸³ Bu nedenle taşıyanın, taşımayı deniz yoluyla yapacağını taahhüt etmesi gerekmektedir.³⁸⁴ Buna ek olarak taşımanın gemiyle

³⁷⁷ Çağa/Kender, s. 3; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 333; Kaner, Deniz Ticareti, s. 298; Sözer, s. 349; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 178; Demir, s. 288; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 133; Özgenç, 27; H. Şeker, s. 26.

³⁷⁸ Kaner, Deniz Ticareti, s. 298; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 179; Demir, s. 288; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 6; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 133; Özgenç, 27; Türken, s. 25; H. Şeker, s. 26;

³⁷⁹ Kaner, Deniz Ticareti, s. 298; Sözer, s. 350; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 179; Demir, s. 288; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 133; Özgenç, 27; H. Şeker, s. 26.

³⁸⁰ Çağa/Kender, s. 3; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 332; Kaner, Deniz Ticareti, s. 297; Sözer, s. 348; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 178; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 132; Özgenç, 26; H. Şeker, s. 25.

³⁸¹ Çağa/Kender, s. 3; Kaner, Deniz Ticareti, s. 297; Sözer, s. 348; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 132; Özgenç, 26; H. Şeker, s. 25.

³⁸² Çağa/Kender, s. 3; Kaner, Deniz Ticareti, s. 297; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 5; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 133; Özgenç, 26; Türken, s. 23; H. Şeker, s. 26; Aksi yönde, Demir, s. 287.

³⁸³ Çağa/Kender, s. 1; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 332; Kaner, Deniz Ticareti, s. 297; Sözer, s. 346; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 177; Demir, s. 287; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 131; Özgenç, 17; H. Şeker, s. 24.

³⁸⁴ Çağa/Kender, s. 1; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 332; Kaner, Deniz Ticareti, s. 297; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 177; Kara, Deniz Ticareti, s. 246; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 5; Demir, s. 287; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 131; Özgenç, 17; Türken, s. 20; H. Şeker, s. 23.

yapılması gerekmektedir.³⁸⁵ Taşımanın yapılacağı geminin ticaret gemisi olması gerekmemektedir. Taşımanın ticari olmayan bir gemiyle de yapılması mümkündür.³⁸⁶

3.3 Navlun Sözleşmesinde Taşıyan Kavramı ve Taşıyanın Sorumluluğu

3.3.1 Taşıyan

Navlun sözleşmelerinde yükün taşınmasını üstlenen ve yükün taşınmasını taahhüt eden kişiye taşıyan denilmektedir.³⁸⁷ Yükü taşıyacak olan kişinin taşıyan sıfatına haiz olabilmesi için yükün taşınmasını taahhüt etmesi gerekmektedir. Zira bu durumun TTK'nın 1138. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Bu madde hükmünde, *“Taşıyan, navlun karşılığında; denizde taşımayı üstlenir.”* denilmiştir.³⁸⁸

Navlun sözleşmesi ile taşımayı üstlenmiş ve taahhüt etmiş olduğu taşımayı bizzat yapabileceği gibi, bir başkası ile yapacağı sözleşme ile bir başkasına da yaptırabilir. Navlun sözleşmesi ile yükün taşınması taahhüt eden taşıyanın, taşımayı bizzat kendisi yapmayarak, başka bir kişiye taşıması durumunda *“alt taşıyan”*; taşıma işini fiilen yapan kişi ise *“asıl taşıyan”* olarak ifade edilmektedir.³⁸⁹

Fiili taşıyanın sorumluluğu, TTK'nın 1191. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede fiili taşıyan kavramı tam olarak tanımlanmamıştır. Madde hükmünde, *“Taşımanın gerçekleştirilmesi, kısmen veya tamamen bir fiilî taşıyana bırakıldığı takdirde...”* denilmiştir. Öğretide fiili taşıyan, taşıyanın taşıma sözleşmesini kısmen veya tamamen devrettiği üçüncü kişi olarak tanımlanmıştır.³⁹⁰ Çalışmamızın ilerleyen bölümlerde açıklanacak olan yükün zayi olması, hasara uğraması ve geç teslim

³⁸⁵ **Çağa/Kender**, s. 2; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 332; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 297; **Sözer**, 346; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 178; **Demir**, s. 287; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 132; **Özgenç**, 19; **Türken**, s. 20; **H. Şeker**, s. 23.

³⁸⁶ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 332; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 178; Aksi yönde, **Sözer**, 346; **Özgenç**, 20.

³⁸⁷ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 337; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 298; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 179; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 7; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 246; **Türken**, s. 12; **H. Şeker**, s. 28;

³⁸⁸ **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 179; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 13; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 190; **H. Şeker**, s. 28.

³⁸⁹ **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 16; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 132; **Türken**, s. 12; **H. Şeker**, s. 29.

³⁹⁰ **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 14; **Burak Adıgüzel**, Yeni Türk Ticaret Kanununda Fiilî Taşıyıcı Kavramı Ve Fiilî Taşıyıcının Sorumluluğu, İÜHFM C. LXXI, S. 2, s. 3-20, 2013, s. 17; **Göksal Kayapınar**, Navlun Sözleşmesinin İfasında Taşıyanın Yolculuğun Başlangıcında Gemiye Sefere Elverişli Halde Bulundurma Yükümlülüğü, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez, Ocak 2023, s. 26.

edilmesi halinde fiili taşıyanın sorumluluğu taşıyanın sorumluluğu hükümlerine tabidir.³⁹¹

Taşıyanın herhangi gibi bir geminin maliki olmasına gerek yoktur.³⁹² Dolayısıyla navlun sözleşmesinde taşıyan olan kişinin gemi donatanı veya gemi müteahhiti olabilmesi mümkündür.³⁹³ Buna ek olarak, navlun sözleşmesinde taşıyan olan kişinin gemi kiralama sözleşmesi ile kiraladığı gemi ile kırkambar sözleşmesi veya çarter sözleşmesi ile de yük taşınması mümkündür.

Konumuz kapsamında taşıyan zarar sorumlusu konumunda olacaktır. Zira çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere taşıyan olan kimse sigortalanan yüklerin zayi olmasından veya hasara uğramasından dolayı yük sigortalısına karşı sorumlu olacaktır. Yük sigortalısı kendisine ait malların zayi olması veya hasara uğraması durumunda meydana gelen zararın tazminini zarar sorumlusu olan taşıyan talep edebilecektir. Yük sigortacısı ise TTK'nın 1472. maddesindeki halefiyet şartlarını yerine getirdiği takdirde sigortalısının haklarına halef olacak ve ödemiş olduğu sigorta tazminatını zarar sorumlusu olan taşıyan talep edebilecektir. Ancak burada önemle ifade etmek gerekir ki, bazı durumlarda yük sigortacısının, sigorta sözleşmesi kapsamında tazmin etmekle yükümlü olduğu zararlardan taşıyan sorumlu olmayacaktır.³⁹⁴ Bu gibi durumlarda yük sigortacısı ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyandan talep edemeyecektir. Bu konu çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.3.2 Taşıyanın Sorumlu Olduğu Haller

Taşıyanın sorumluluğu temelde taşıyanın özen borcuna ve geminin denize, sefere ve yüke elverişsiz olmasına dayanmaktadır.³⁹⁵ Taşıyanın gemiyi denize, sefere ve yüke elverişli bulundurma borcu TTK'nın 932. maddesinde düzenlenmiştir. Taşıyanın özen borcu ise TTK'nın 1178. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

³⁹¹ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 21; Adıgüzel, s. 13.

³⁹² Çağa/Kender, s. 3; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 179; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 132; Türken, s. 12; H. Şeker, s. 29.

³⁹³ Çağa/Kender, s. 3; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 179; Türken, s. 13; H. Şeker, s. 29.

³⁹⁴ Ünan, Sorular, s. 234.

³⁹⁵ Ünan, Sorular, s. 233; Sözer, s. 413.

3.3.2.1 Taşıyanın Geminin Başlangıçta, Denize, Sefere ve Yüke Elverişsiz Olmasından Sorumluluğu

Navlun sözleşmesi kapsamında taşıyan gemiyi başlangıçta geminin denize, sefere ve yüke elverişli olarak bulundurmakla yükümlüdür. Taşınan malların geminin başlangıçtaki elverişsizlik nedeniyle zarara uğraması halinde taşıyan zararlardan sorumlu olacaktır.³⁹⁶Taşıyanın bu sorumluluğu TTK'nın 932. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

3.3.2.1.1 Denize Elverişlilik Kavramı ve Taşıyanın Denize Elverişsizlikten Doğan Sorumluluğu

Geminin denize elverişliliği kavramı TTK'nın 932/1. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede, “*Gövde, genel donatım, makine, kazan gibi esas kısımları bakımından, yolculuğun yapılacağı sudan ileri gelen (tamamıyla anormal tehlikeler hariç) tehlikelere karşı koyabilecek bir gemi “denize elverişli” sayılır.*” denilmiştir. Geminin denize elverişliliğinden geminin gövdesinin, makinelerinin veya diğer parçalarının sefere elverişli olmasını ve denizden kaynaklı tehlikelere karşı dayanıklı olduğu kastedilmiştir.³⁹⁷

Taşıyanın geminin denize elverişli olmaması sonucunda sigortalı yüklerin zarara uğramış ise taşıyan zararlardan sorumluluğu TTK'nın 1141. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, “*Taşıyan, yükle ilgili olanlara karşı geminin denize, yola veya yüke elverişli olmamasından doğan zararlardan sorumludur...*”³⁹⁸

³⁹⁶ **Çağa/Kender**, s. 175; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 390; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 375; **Sözer**, s. 403; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 176; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 277; **Kübra Yetiş Şamlı**, Lahey-Lahey/Visby, Hamburg ve Rotterdam Kuralları'nda Sefere Elverişlilik, İÜHFM C. LXXI, S. s. 479-496, 2013, S. 480 (Sefere Elverişlilik); **Özgenç**, s. 64; **H. Şeker**, s. 44. Bu yöndeki Yargıtay HGK 2017/2271 E. 2021/558 K. 18.05.2021 T., “*Bununla birlikte başlangıçta elverişsizlikten sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda, taşıyan yoksun kalınan kâr da dahil olmak üzere bütün zararlardan sorumludur.*” [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 17.11.2023)

³⁹⁷ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 391; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 375; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 277; **Sözer**, s. 415; **Yetiş Şamlı**, Sefere Elverişlilik, s. 480; **Özgenç**, s. 64; **H. Şeker**, s. 44.

³⁹⁸ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 391; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 375; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 277; **Yetiş Şamlı**, Sefere Elverişlilik, s. 480; **H. Şeker**, s. 44. Bu yöndeki Yargıtay 11. HD. 2015/11478 E. 2016/280 K. 14.01.2016 T., “*...denize ,yola elverişlilik belgelerini sunan davalı, gemi adamlarının yetersizliğinin, yangına karşı mücadeledeki başarısızlığının, başlangıçtaki elverişsizliğinin zamanında keşfedilememesinin sebeplerini izah edememiş olup kendisinin ve fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin bir kusuru olmadığını ispat edemediğinden TTK'nın 1061 ve 1019/2.maddeleri nazara alındığında davalı donatan/taşıyanın zararı tazmine yükümlü olduğu...*” [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 17.11.2023)

Bu madde hükmüne göre taşıyan geminin denize elverişsizliğinden doğan zararlardan sorumlu olacaktır. Bu durum taşıyanın yüke özen gösterme yükümlülüğünün gereğidir.³⁹⁹ Ancak bu durum madde hükmünün devamında şarta bağlanmıştır.⁴⁰⁰ TTK'nın 1141. maddesinin devamında “...meğerki, tedbirli bir taşıyanın harcamakla yükümlü olduğu dikkat ve özen gösterilmekle beraber, eksikliği yolculuğun başlangıcına kadar keşfe imkân bulunmamış olsun.” denilerek söz konusu şartlar açıklanmıştır.

Yük sigortacısının geminin denize elverişli olmaması halinde sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan bir rizikonun meydana gelmiş ise ve bunun neticesinde sigortalı malların zarara uğramış ve bu zarara bağlı olarak sigortalısına sigorta tazminatı ödemesi yapması halinde TTK'nın 1472. maddesi kapsamında rücuen tahsilini talep edebilir.

3.3.2.1.2 Yola Elverişlilik Kavramı ve Taşıyanın Yola Elverişsizlikten Doğan Sorumluluğu

Geminin yola elverişliliği kavramı TTK'nın 932/2. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre, “Denize elverişli olan gemi, teşkilatı, yükleme durumu, yakıtı, kumanyası, gemi adamlarının yeterliği ve sayısı bakımından, (tamamıyla anormal tehlikeler hariç) yapacağı yolculuğun tehlikelerine karşı koyabilmek için gerekli niteliklere sahip bulunduğu takdirde “yola elverişli” sayılır.” Geminin sefere elverişliliğinden geminin teşkilatlanması ve personeliyle sefere hazır olması kastedilmektedir.⁴⁰¹

TTK'nın 1141. maddesinde taşıyan geminin sefere elverişsizliğinden kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulmuştur.⁴⁰² Çünkü geminin yola elverişli olması

³⁹⁹ Çağa/Kender, s.19; Sözer, s. 432; Kayapınar, s. 62.

⁴⁰⁰ Yetiş Şamlı, s. 86.

⁴⁰¹ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 392; Kaner, Deniz Ticareti, s. 375; Sözer, s. 414; Kara, Deniz Ticareti, s. 278; Yetiş Şamlı, Sefere Elverişlilik, s. 481; H. Şeker, s. 44; Kayapınar, s. 76.

⁴⁰² Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 392; Kaner, Deniz Ticareti, s. 375; Sözer, s. 415; Kara, Deniz Ticareti, s. 278; Yetiş Şamlı, Sefere Elverişlilik, s. 480; Özgenç, s. 65; H. Şeker, s. 44; Kayapınar, s. 81. Bu yöndeki Yargıtay 11. HD. 2015/11478 E. 2016/280 K. 14.01.2016 T., “...denize, yola elverişlilik belgelerini sunan davalı, gemi adamlarının yetersizliğinin, yangına karşı mücadeledeki başarısızlığının, başlangıçtaki elverişsizliğinin zamanında keşfedilememesinin sebeplerini izah edememiş olup kendisinin ve fillerinden sorumlu olduğu kişilerin bir kusuru olmadığını ispat edemediğinden TTK'nın 1061 ve 1019/2.maddeleri nazara alındığında davalı donatan/taşıyanın zararı tazmine yükümlü olduğu...” [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 17.11.2023)

yüke özen yükümlülüğü kapsamındadır. Geminin denize elverişsizliğinde de olduğu taşıyanın geminin yola elverişsizliği de şarta bağlanmıştır. TTK'nın 1141. maddesinin devamında “...meğerki, tedbirli bir taşıyanın harcamakla yükümlü olduğu dikkat ve özen gösterilmekle beraber, eksikliği yolculuğun başlangıcına kadar keşfe imkân bulunmamış olsun.” denilerek söz konusu şartlar belirlenmiştir. Bu şartların mevcut olması halinde taşıyan geminin yola elverişsiz olmasından doğan zararlardan sorumlu tutulacaktır.⁴⁰³

Geminin yola elverişsiz olmasından kaynaklanan zarar, sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan bir riziko ise ve yük sigortacısı, sigortalısına sözleşme kapsamında ödeme yapmış ise TTK'nın 1472. maddesi uyarınca yük sigortacısının halefiyetinden söz edilecektir.

3.3.2.1.3 Yüke Elverişlilik Kavramı ve Taşıyanın Yüke Elverişsizlikten Doğan Sorumluluğu

Geminin yüke elverişliliği TTK'nın 932/3. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre, “Soğutma tesisatı da dâhil olmak üzere, eşya taşımada kullanılan kısımları eşyanın kabulüne, taşınmasına ve muhafazasına elverişli olan bir gemi “yüke elverişli” sayılır.” Geminin yük elverişli olup olmadığı yükün niteliğine göre belirlenecektir.⁴⁰⁴

Geminin yüke elverişli olmamasından dolayı ziyaa veya hasara uğraması sonucunda oluşan zararlardan taşıyan sorumlu olacaktır.⁴⁰⁵ Çünkü yükün niteliğine göre muhafaza altında tutulacağı yerlere konulması, yüke özen yükümlülüğü kapsamındadır. Yüklerin hatalı istiflenmesi, soğutma tesisatının çalışmaması vb. zararlardan taşıyan sorumlu olacaktır. Taşıyanın bu sorumluluğu TTK'nın 1141. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “Taşıyan, yükle ilgili olanlara karşı geminin denize, yola veya yüke elverişli olmamasından doğan zararlardan sorumludur...” Taşıyanın geminin yüke elverişsizliğinden doğan sorumluluğu şarta

⁴⁰³ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 392; Kaner, Deniz Ticareti, s. 375; Sözer, s. 415; Kara, Deniz Ticareti, s. 278; Yetiş Şamlı, Sefere Elverişlilik, s. 480; Özgenç, s. 65; H. Şeker, s. 44.

⁴⁰⁴ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 392; Kaner, Deniz Ticareti, s. 375; Kara, Deniz Ticareti, s. 278; Sözer, s. 417; Yetiş Şamlı, Sefere Elverişlilik, s. 482; Özgenç, s. 66; H. Şeker, s. 44; Kayapınar, s. 87.

⁴⁰⁵ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 392; Kara, Deniz Ticareti, s. 278; Yetiş Şamlı, Sefere Elverişlilik, s. 483; H. Şeker, s. 44; Kayapınar, s. 91.

bağlanmıştır.⁴⁰⁶ TTK'nın 1141. maddesinin devamında “...meğerki, tedbirli bir taşıyanın harcamakla yükümlü olduğu dikkat ve özen gösterilmekle beraber, eksikliği yolculuğun başlangıcına kadar keşfe imkân bulunmamış olsun.” denilmek suretiyle bu şartlar ortaya konulmuştur.

Geminin yüke elverişli olmaması halinin sigortalı malların sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan bir rizikonun meydana gelmesine neden olmuşsa ve yük sigortacısı bu sebeple sigortalısına sigorta tazminatı ödemiş ise TTK'nın 1472. maddesi kapsamında rücuen tahsilini talep edebilir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere sigortacının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için zararın teminat altına alınan bir rizikodan kaynaklanması gerekmektedir. Aksi halde yük sigortacısının halefiyetinden bahsedilemez.⁴⁰⁷

3.3.2.2 TTK Kapsamında Taşıyanın Yükün Zayi Olması, Hasara Uğramasından ve Geç Teslim Edilmesinden Doğan Sorumluluğu

Taşıyanın sorumluluğu TTK'nın 1178. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmü kapsamında taşıyan yükün zayi olması, hasara uğraması ve geç teslim edilmesi sonucunda oluşan zararlardan sorumlu olacaktır.⁴⁰⁸ TTK'nın 1178. maddesindeki düzenlemenin temeli esasında taşıyanın yüke özen gösterme yükümlülüğüne dayanmaktadır.⁴⁰⁹ Zira TTK 1178/1. madde hükmünde de açıkça “...tedbirli bir taşıyandan beklenen dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür.” denilmiştir.

Taşıyanın sorumluluğunu düzenleyen TTK'nın 1178. maddesini inceleyecek olursak bu madde hükmünün 1. fıkrasında, “*Taşıyan, navlun sözleşmesinin ifasında, özellikle eşyanın yükletilmesi, istifi, elden geçirilmesi, taşınması, korunması, gözetimi ve boşaltılmasında tedbirli bir taşıyandan beklenen dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür.*” denilerek taşıyanın sorumluluğu belirlenmiştir.⁴¹⁰ Bu hükme göre

⁴⁰⁶ Yetiş Şamlı, 86.

⁴⁰⁷ Bozkurt, Sigorta Hukuku, s. 284; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 300; Ulaş, s. 227; Can, s. 42; Günay, s. 198; Çeker, Sigorta Hukuku, s. 167; Kayıhan, Sigortacının Halefiyeti, s. 1601; Arğılı, s. 84; Damar, s. 147.

⁴⁰⁸ Çağa/Kender, s. 137; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 394; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 219; Demir, s. 338; Kara, Deniz Ticareti, s. 279; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 178; Özgenç, s. 67; H. Şeker, s. 48.

⁴⁰⁹ Çağa/Kender, s. 136; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 219; Yetiş Şamlı, s. 22; Demir, s. 338; Kara, Deniz Ticareti, s. 229; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 178; Özgenç, s. 67; Türken, s. 63; H. Şeker, s. 48.

⁴¹⁰ Çağa/Kender, s. 136; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 394; Kaner, Deniz Ticareti, s. 361; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 219; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 21; Demir, s. 338; Özgenç, s. 67; H. Şeker, s. 48.

taşıyan, yükün yükletilmesinde, istifinde, korunmasında, gözetiminde ve boşaltılmasında gerekli dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür.⁴¹¹ Bu madde hükmünde tedbirli bir taşıyanın göstermesi gereken dikkat ve özenin neyi ifade ettiği açıklanmıştır. Ancak önemle ifade etmek gerekir ki, taşıyanın dikkat ve özen yükümlülüğü kanun hükmünde sayılanlarla sınırlı değildir.⁴¹² Zira bu durum ilgili madde hükmünde kullanılan “*özellikle*” kelimesinden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla taşıma sözleşmesi sırasında taşıyan bu faaliyet dışındaki faaliyetlerinde de dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun hareket etmek zorundadır.⁴¹³

TTK'nın 1178/2. maddesinde, taşıyanın yükün zayi olması, hasara uğraması veya geç teslim edilmesinden doğan zararlardan sorumlu tutulabilmesi için yükün hakimiyet alanı içerisinde zarara uğramış olması şartı düzenlenmiştir.⁴¹⁴ Bu madde hükmüyle taşıyanın sorumluluğu yükün teslim alınmasından, teslim edilmesi anına kadar ki geçen süre zarfı ile sınırlandırılmıştır.⁴¹⁵ Bu hükmü şu şekildedir: “*Taşıyan, eşyanın zıyatı veya hasarından yahut geç tesliminden doğan zararlardan, ziya, hasar veya teslimde gecikmenin, eşyanın taşıyanın hâkimiyetinde bulunduğu sırada meydana gelmiş olması şartıyla sorumludur.*” Dolayısıyla yükün taşıyanın hakimiyet alanında olmadığı esnada zayi olması, hasara uğraması veya geç tesliminden kaynaklı olarak zarara uğraması halinde taşıyan söz konusu zararlardan sorumlu tutulmayacaktır. Diğer bir anlatımla taşıyanın yükü gönderilene teslim etmesiyle sorumluluğu sona erecektir.⁴¹⁶ Bu madde hükmünde bahse konu olan “*hakimiyetinde bulunduğu sırada*” ifadesi Türk Medeni Kanunu'nun 973. maddesinde düzenlenen zilyetliği ifade etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 973. maddesinde yapılan tanımda “*Bir şey üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse onun zilyedir.*” denilmiştir.⁴¹⁷

⁴¹¹ Çağa/Kender, s. Kara, Deniz Ticareti, s. 283;338; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 178; Kara, Deniz Ticareti, s. 283; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 22; Demir, s. 338; Özgenç, s. 67; Türken, s. 63.

⁴¹² Demir, s. 338; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 178.

⁴¹³ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 393; Kara, Deniz Ticareti, s. 283; Demir, s. 338; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 178; H. Şeker, s. 49.

⁴¹⁴ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 394; Kaner, Deniz Ticareti, s. 368; Sözer, s. 495; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s.38; Demir, s. 340; Kara, Deniz Ticareti, s. 283; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 182; H. Şeker, s. 49.

⁴¹⁵ Kara, Deniz Ticareti, s. 283; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 22; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 182; H. Şeker, s. 49.

⁴¹⁶ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 395; Kaner, Deniz Ticareti, s. 368; . Şeker, s. 49.

⁴¹⁷ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s.38.

TTK'nın 1178//3. maddesinde, yükün hangi süreler zarfında taşıyanın hakimiyet alanında olacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre, *“Eşya, yükleten veya onun adına veya hesabına hareket eden bir kişiden yahut yükleme limanında uygulanan kanun ve düzenlemeler uyarınca eşyanın taşınmak üzere kendilerine teslimi zorunlu makamlardan ya da üçüncü kişilerden taşıyanca teslim alındığı andan; a) Taşıyan tarafından gönderilene teslim edildiği ana veya b) Gönderilenin eşyayı teslim almaktan kaçındığı hâllerde sözleşme veya kanun hükümlerine yahut boşaltma limanında uygulanan ticari teamüle uygun olarak gönderilenin emrine hazır tutulduğu ana ya da c) Boşaltma limanında geçerli kanun ve düzenlemeler uyarınca eşyanın kendilerine teslimi zorunlu makamlara veya üçüncü kişilere teslim edildiği ana, kadar taşıyanın hâkimiyetinde sayılır.”* Bu hükmün 1178/2. maddesini tamamlar niteliktedir.

Yukarıda da açıklanmış olduğu üzere sigortalanan yüklerin taşıyanın hakimiyeti alanında bulunduğu esnada ziyaa, hasara uğraması veya geç teslim edilmesi halinde taşıyan söz konusu zararlardan sorumlu olacaktır. Sigortalanan yüklerin zayi olmasına ve hasara uğramasına neden olan olayın sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınmış olan rizikolardan birinin meydana gelmesi halinde ve yük sigortacısının da sigortalısına sigorta tazminatı ödemesi halinde yük sigortacısının kanuni halefiyetinden söz edilebilecektir. Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için zararın teminat kapsamında teminat altına alınan bir rizikodan ötürü meydana gelmesi şarttır.⁴¹⁸

3.3.2.2.1 Yükün Zayi Olması Kavramı

Yükün zayi olmasından kastedilen, taşıyan tarafından teslim alınan yükün varna limanında teslim edilecek olan kimseye teslim edilmemesidir.⁴¹⁹ Diğer bir ifade ile yükün zayi olması yüklerin farklı sebeplerle tamamen yok olması anlamına

⁴¹⁸ **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 284; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 300; **Ulaş**, s. 227; **Can**, s. 42; **Günay**, s. 198; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 167; **Kayhan**, Sigortacının Halefiyeti, s. 1601; **Arçılı**, s. 84; **Damar**, s. 147.

⁴¹⁹ **Çağa/Kender**, s. 141; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 208; **Sözer**, s. 490; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 278; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 24; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 286; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 179; **Türken**, s. 40.

gelmektedir.⁴²⁰ Yük zayi olmasına örnek vermek gerekirse, yüklerin yok olması, kurtarılması mümkün olmayacak şekilde batması, kırılması veya yük asli nitelik ve vasıflarının mevcut olmaması yükün zayi olmasına örnek olarak gösterilebilir.⁴²¹ Ayrıca yükün zayi olmasına yükün varma limanı haricinde ara bir limanda başka bir kimseye teslim edilmesi ya da varma limanında farklı bir kimseye teslim edilmesi, çalınması, haczedilmesi de örnek olarak verilebilir.⁴²² Taşınan yük tümüyle zayi olabileceği gibi kısmen de zayi olması mümkündür.⁴²³

Taşıyanın taşınan yükü süresinde teslim etmemesi söz konusu olduğu durumda kanunda belirtilen şartların mevcut olması halinde yükün zayi olmasından söz edilebilecektir. Ancak yükün geçici bir süre zarfında taşıyanın hakimiyeti alanında bulunmaması ve buna bağlı olarak yükün teslim edilememesi yükün zayi olduğu anlamına gelmemektir.⁴²⁴ Zira yükün zayi sayılması için yükün teslim süresinin dolmasının üzerinden altmış gün geçmesi ve yükün teslim edilmemesi gerekmektedir.⁴²⁵ TTK'nın 1178/5. maddesinde, geç teslim edilen yükün zayi sayılabileceğine ilişkin hüküm bulunmaktadır. Bu hükümde, *“Eşyanın zayi olmasına dayanarak tazminat isteminde bulunabilecek kişi, dördüncü fıkra uyarınca teslim süresinin dolmasından itibaren aralıksız altmış gün içinde teslim olunmayan eşyayı zayi olmuş sayabilir.”* denilerek eşyanın zayi olması halinde istemde bulunma hakkına sahip kimsenin yükün teslim süresinin dolmasından itibaren altmış gün içinde teslim edilmeyen yükün zayi olduğundan bahisle uğramış olduğu zararın tazminini talep edebilecektir.⁴²⁶

⁴²⁰ **Çağa/Kender**, s. 141; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Şeker**, Yük Sigortaları, s. 209; **Sözer**, s. 490; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 25; **Demir**, s. 338; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 286; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 179; **Türken**, s. 40.

⁴²¹ **Çağa/Kender**, s. 141; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Sözer**, s. 490; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 25; **Demir**, s. 338; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 286; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 179.

⁴²² **Çağa/Kender**, s. 141; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Sözer**, s. 490; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 25; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 232; **Demir**, s. 338; **Türken**, s. 41.

⁴²³ **Çağa/Kender**, s. 141; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 368; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 25; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 232; **Demir**, s. 338; **Türken**, s. 41.

⁴²⁴ **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 27.

⁴²⁵ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Kayhan**, Deniz Ticareti, s. 220; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 27; **Demir**, s. 339; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 181.

⁴²⁶ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 395; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 367; **Kayhan**, Deniz Ticareti, s. 220; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 27; **Demir**, s. 339; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 181.

Sigortalanan yüklerin taşınması esnasında zayi olması halinde taşıyanın sorumluluğuna ek olarak sigortacının sorumluluğundan da söz edilecektir. Zira daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere ENSGŞ 1. maddesinde sigortacının her türlü zıyaadan sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında yük sigortacısı, sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatını zarar sorumlusundan talep edebilecektir. Çünkü TTK'nın 1178. maddesi kapsamında taşıyan yük zayi olmasından sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla hem yük sigortacısının sorumluluğu hem de taşıyanın sorumluluğunun örtüşmüş olması nedeniyle yük sigortacısının TTK'nın 1472.maddesi kapsamında yükün zayi olması durumunda ödemiş olduğu sigorta tazminatı tutarını taşıyana rücu edebilecektir. Fakat bazı durumlarda yük sigortacısının sorumluluğu ile taşıyanın sorumluluğu örtüşmemektedir. Bu takdirde yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatı taşıyandan talep etmesi mümkün olmayacaktır.⁴²⁷ Diğer bir ifade ile yükün zayi olması sonucunda meydana gelen zararlardan yük sigortacısı sorumlu olduğu durumlarda taşıyanın sorumlu olmaması söz konusu olabilir. Bu durumda yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyandan talep etmesi mümkün olmayacaktır. Söz konusu durum çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde “*taşıyanın mutlak sorumsuzluk halleri*” ve “*taşıyanın muhtemel sorumsuzluk halleri*” başlıkları altında incelenecektir.

3.3.2.2 Yükün Hasara Uğraması Kavramı

Yükü hasara uğramasından kastedilen, yükün durumunun kötüleşmesi veya ekonomik değerinin azalmasıdır.⁴²⁸ Yükün hasara uğraması durumunda yük zayi olmamaktadır. Yalnızca yükün hal ve durumu kötüleşmesi ya da ekonomik değerinde azalması söz konusudur. Hasara yükün tümünde veya bir kısmında meydana gelmiş olması mümkündür. Yükün zarara uğraması yükün deniz suyu sebebiyle ıslanmasından, kötü kokunun sinmesinden veya yükün bu ve benzeri nedenlerle ekonomik değerinin düşmesinden kaynaklanabilir.⁴²⁹

⁴²⁷ Ünán, Sorular, s. 234.

⁴²⁸ Çağa/Kender, s. 141; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 395; Kaner, Deniz Ticareti, s. 368; Şeker, Yük Sigortalari, s. 207; Sözer, s. 491; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 28; Demir, s. 339; Kara, Deniz Ticareti, s. 284; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 180; Türken, s. 43.

⁴²⁹ Çağa/Kender, s. 141; Kaner, Deniz Ticareti, s. 368; Sözer, s. 491; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 29; Demir, s. 339; Kara, Deniz Ticareti, s. 284; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 180; Türken, s. 44.

Taşıyanın yüklerinden yüklenmiş olduğu konteyner, palet vb. taşıma araçlarının da hasara uğraması durumunda taşıyan söz konusu zararlardan sorumlu tutulacaktır.⁴³⁰ Zira TTK'nın 1186. maddesinin 3. fıkrasında söz konusu taşıma araçlarının da yük kavramı kapsamında olduğu ifade edilmiştir.⁴³¹

Sigorta hukuku açısından değerlendirildiğinde sigortalanan yüklerin taşınması esnasında hasara uğraması durumlarında yük sigortacının sorumluluğundan söz edilecektir. Zira daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere ENSGŞ 1. maddesinde sigortacının her türlü hasardan sorumlu olacağı ifade edilmiştir.⁴³² Sigortacının yükün hasara uğraması sonucunda sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatını TTK'nın 1178. maddesi uyarınca zarardan sorumlu olan taşıyana rücu etmesi mümkün olabilmektedir.⁴³³ Zira TTK'nın 1178. maddesi kapsamında kanunda belirtilen şartların mevcut olması halinde taşıyan yükün hasara uğramasından sorumlu olacaktır.

Ancak burada önemle ifade etmek gerekir ki, daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısının sorumluluğu ile taşıyanın sorumluluğu bazı durumlarda örtüşmeyecektir. Bu takdirde yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatı taşıyandan talep etmesi mümkün değildir.⁴³⁴ Yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatının konusunu yükün hasar görmesi oluştursa dahi bu böyledir. Bu husus çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde “*taşıyanın mutlak sorumsuzluk halleri*” ve “*taşıyanın muhtemel sorumsuzluk halleri*” başlıkları altında incelenecektir.

3.3.2.2.3 Yükün Geç Teslim Edilmesi Kavramı

Yükün geç tesliminde, yükün navlun sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılan tarihte teslim edilmemesi, kararlaştırılan tarihten sonraki bir tarihte teslim edilmesi kastedilmiştir.⁴³⁵ Taşıyanın TTK'nın 1178/4. maddesinde, yükün hangi şartlar altında geç teslim edilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Bu madde, “*Eşya, navlun sözleşmesinde belirlenen boşaltma limanında açıkça kararlaştırılmış olan süre veya açıkça*

⁴³⁰ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 29; Türken, s. 44.

⁴³¹ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 29; Türken, s. 44.

⁴³² ENSGŞ'da teminat altına alınmayan rizikolar için bkz.s. 52-61.

⁴³³ Taşıyanın sorumsuzluk halleri için bkz. s. 85-101.

⁴³⁴ Ünán, Sorular, s. 234.

⁴³⁵ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 395; Kaner, Deniz Ticareti, s. 375; Kayhan, Deniz Ticareti, s. 220; Sözer, s. 491; Demir, s. 339; Kara, Deniz Ticareti, s. 288; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 181; Türken, s. 44.

kararlaştırılmış bir süre yoksa, olayın özelliklerine göre tedbirli bir taşıyandan eşyanın tesliminin makul olarak istenebileceği süre içinde teslim edilmediği takdirde teslimde gecikme olduğu varsayılır.” denilerek gecikmenin şartları belirlenmiştir. Bu madde belirtilen şartlara göre, eşyanın taşıma sözleşmesinde açıkça kararlaştırılan ya da taraflarca kararlaştırılan bir süre bulunmadığı hallerde taşımanın niteliğine göre tedbirli taşıyanın kendisinden beklenen süreler içinde yükün teslim edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde söz konusu madde kapsamında gecikmenin varlığından söz edilecektir.⁴³⁶

Sigorta hukuku açısından yükün geç teslim edilmesi hususu incelendiğinde ENSGş 5. maddesinde, *“Malların sevk ve naklinde, sebebi ne olursa olsun vaki gecikmeler”* denilerek yükün teslimdeki gecikmelerin teminat kapsamında olmadığı açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu nedenle sigortalanan malların gecikmesi ve buna bağlı olarak hasara uğraması halinde taşıyan sorumlu olacak; sigortacı ise söz konusu zararlardan sorumlu tutulmayacaktır. ICC m. 4.5’te yer alan hükme göre; *“Sigorta kapsamındaki bir tehlikeden olsa bile yakın nedeni gecikme olan zıya, hasar veya masraf (Yukarıdaki 2. Klot’a göre tanzim edilebilen masraflar hariç)”*⁴³⁷ denilerek gecikmeler teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

Dolayısıyla yk sigortacısının, sigortalısına ex gratia ödemesi niteliğinde olan bu ödemeyi TTK’nın 1472. maddesine dayanarak taşıyandan talep etmesi mümkün olmayacaktır. Zira söz TTK’nın 1472. maddesine dayanabilmesi için zararın teminat altına alınmış rizikolardan kaynaklanması gerekmektedir.⁴³⁸ Ancak yk sigortacısı, sigortalısı ile TBK’nın 183 vd. maddelerinde düzenlenen alacağın devri sözleşmesi yapmak suretiyle demiş olduğu tutarı zarar sorumlusu olan taşıyandan talep edebilecektir.

⁴³⁶ **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 220; **Sözer**, s. 492; **Demir**, s. 339; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 288; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 181; **şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 33; **Türken**, s. 46.

⁴³⁷ **şeker**, Yük Sigortaları, s. 147; **Ülgener**, s. 385; **Kuyucu Meriç**, s. 438; **Aygören** s. 143.

⁴³⁸ **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 284; **Ayhan/ağlar/zdamar**, s. 300; **Ulaş**, s. 227; **Can**, s. 42; **Günay**, s. 198; **eker**, Sigorta Hukuku, s. 167; **Kayıhan/Günergök**, s. ; **Kayıhan**, Sigortacının Halefiyeti, s. 1601; **Aręıllı**, s. 84; **Damar**, s. 147.

3.3.3 Taşıyanın Sorumsuzluk Halleri

3.3.3.1 Taşıyanın Mutlak Sorumsuzluk Halleri

TTK'nın 1178. maddesinde taşıyan yükün zayi olmasında, hasara uğramasından ve geç teslim edilmesi sonucunda oluşan zararlardan sorumlu tutulmuştur. Fakat TTK'nın 1180. maddesinde taşıyanın yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç teslim edilmesi sonucunda oluşan zararlar açısından mutlak sorumsuzluk halleri düzenlenmiştir. Bu madde kapsamına giren hadiseler neticesinde ziyaa, hasar ve geç teslim meydana gelmiş ise taşıyan sorumlu tutulmayacaktır. Bu nedenle yük sigortacısı bu durumların mevcut olması halinde ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyan talep edemeyecektir.

3.3.3.1.1 Taşıyan Yüklenmeyecek Sebep

TTK'nın 1179/1. maddesinde taşıyana yüklenmeyecek sebeplerden dolayı yükün zarar görmesi halinde taşıyan meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmamıştır. Ancak taşıyanın zararın kendisinden ve adamlarının fiillerinden ve ihmalden kaynaklanmadığını ispat etmesi gerekir. Söz konusu madde hükmü şu şekildedir: *“Taşıyanın veya adamlarının kastından veya ihmalden doğmayan sebeplerden ileri gelen zarardan taşıyan sorumlu değildir. Taşıyanın veya adamlarının kastının veya ihmalinin bu zarara sebebiyet vermediğini ispat yükü, taşıyana aittir.”*

Bu maddenin 2. fıkrasından taşıyanın adamlarından ne kastedildiği ifade edilmiştir. TTK'nın 1179/2. maddesine göre, *“Taşıyanın adamları” terimi, taşımada kullanılan geminin adamlarını, taşıyanın taşıma işletmesinde çalışan veya kendisini temsile yetkili kıldığı kişileri ve taşıma işletmesinde çalışmasa bile navlun sözleşmesinin ifasında kullandığı diğer kişileri kapsar.”*

Bu kapsamda sigortalanan malların taşıyana yüklenmeyecek bir sebepten meydana gelmişse ve sigortacısı sigortalısına ödeme yapmış ise, sigortacı ödemiş olduğu bu sigorta tazminatını TTK'nın 1472. maddesi kapsamında taşıyandan talep edemeyecektir. Çünkü yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi gereğince ödemiş olduğu tazminatı talep edebilmesi için zararın sigorta sözleşmesi kapsamında olması ve taşıyanın kusurlu olması gerekmektedir.

3.3.3.1.2 Teknik Kusur

TTK'nın 1180. maddesi uyarınca taşıyan eşyanın zayı olmasına veya hasara uğramasında neden olan olayın teknik kusurdan kaynaklanması halinde yalnızca kendi kusurundan sorumlu olacaktır.⁴³⁹ Taşıyanın kusuru bulunmadığı takdirde teknik kusurdan kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulması söz konusu olmayacaktır.⁴⁴⁰ TTK'nın 1180. maddesi hükmü şu şekildedir, “*Zarar, geminin sevkine veya başkaca teknik yönetimine ilişkin bir hareketin (...) sonucu olduğu takdirde, taşıyan yalnız kendi kusurundan sorumludur.*” Dolayısıyla taşıyanın kendi kusurunu aşan zararlardan sorumlu tutulması söz konusu olmayacaktır.⁴⁴¹

Geminin sevki ifadesinden kastedilen, geminin hareketi sırasındaki bütün yönetim fiilleridir.⁴⁴² Bu fiillere geminin manevraları, dümen ve makine kumandaları, radara bakılması, harita uygulaması, ışıklandırma vd. fiiller geminin sevkine dair fiillerdir.⁴⁴³ Kanun maddesinde ifade edilen başkaca teknik yönetimden anlaşılması gereken ise, yukarıda ifade edilen geminin sevki dışında kalan yönetim fiilleridir.⁴⁴⁴

Taşıyanın teknik kusurlardan dolayı meydana gelen zararlardan sorumlu olmamasından kastedilen söz konusu zararın taşımanın gerçekleştirildiği geminin eksikliğinden değil, taşıyanın eylemlerinden sorumlu olduğu kimselerin yapmış olduğu eylemlerden ileri gelmesi gerekmektedir.⁴⁴⁵ Dolayısıyla bu vb. durumda taşıyanın sorumluluğuna gidilmeyecektir. Fakat geminin baştaki elverişsizliğine neden

⁴³⁹ **Çağa/Kender**, s. 157; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 397; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 380; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 223; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 302; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 185; **Sözer**, s. 558; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 80; **Özgenç**, s. 77; **Türken**, s. 119; **H. Şeker**, s. 67.

⁴⁴⁰ **Çağa/Kender**, s. 157; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 397; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 380; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 224; **Demir**, s. 343; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 302; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 185; **Sözer**, s. 558; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 80; **Özgenç**, s. 77; **Türken**, s. 119; **H. Şeker**, s. 67.

⁴⁴¹ **Çağa/Kender**, s. 157; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 397; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 380; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 224; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 303; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 185; **Sözer**, s. 558; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 80; **Özgenç**, s. 77; **Türken**, s. 119; **H. Şeker**, s. 67.

⁴⁴² **Zehra Şeker Ögüz**, Güvenli Yönetim Sisteminin Donatanın Yükle İlgililere Karşı Sorumsuz Olduğu Haller Üzerindeki Etkisi (Güvenli Yönetim), İÜHFİM, C. LXI S. 1-2, 2003, s. 331; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 81.

⁴⁴³ **Şeker Ögüz**, Güvenli Yönetim, s. 331; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 81.

⁴⁴⁴ **Şeker Ögüz**, Güvenli Yönetim, s. 332; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 82.

⁴⁴⁵ **H. Şeker**, s. 68. Teknik kusur kavramına ilişkin detaylı bilgi için bkz: **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 81-89.

olan olayın teknik kusurdan kaynaklanıyorsa bu takdirde taşıyan teknik kusuru neden göstererek sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁴⁶

Burada teknik kusur ve ticari kusur arasındaki farkın ortaya konulmasında yarar vardır. Zira taşıyan teknik kusurdan kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulmayacaktır. Ancak ticarin kusurun var olması durumunda taşıyan gemi adamlarının kusurlu hareketlerinden sorumlu olacaktır. Ticari kusur yükün menfaatinin korunmasına dair tedbirlerin alınmamış olması, gerekli dikkat ve özen gösterilmemesi hallerinde meydana gelen kusurdur.⁴⁴⁷ Nitekim 1180/1. maddesinin devamında, “...*daha çok yükün menfaati gereği olarak alınan önlemler, geminin teknik yönetimine dahil sayılmaz.*” demek suretiyle ticari kusur ile teknik kusur arasındaki fark ortaya konulmuştur.⁴⁴⁸ Kanunda kusurun teknik kusurdan mı yoksa ticari kusurdan mı kaynaklandığının tespit edilememesi halinde zararın teknik kusurdan kaynaklanmadığının kabul edileceğini hüküm altına almıştır.⁴⁴⁹

ENSGŞ'nin 5. maddesinde, “...*kaptanın ve gemi adamlarının (...) ihmalden, ihtiyatsızlığından, ehliyetsizliğinden ileri gelen zıya ve hasarlar sigortaya dahil değildir.*” denilmek suretiyle taşıyanın fiillerinden sorumlu olduğu kimselerin fiillerinden dolayı meydana gelen zararlar sigorta sözleşmesi teminatları kapsamı dışında tutulmuştur. ICC 2009 (B) ve (C) Klozlarının 4.7. maddesinde ise, “*Her hangi bir kişi ya da kişilerin haksız fiili ile sigorta edilen şeye veya onun bir kısmına bilerek hasar verilmesi veya bilerek yok edilmesi.*” teminat dışında tutulmuştur.⁴⁵⁰ Bu sebeple yük sigortacısının açıklanmış olan bu rizikolar neticesinde meydana gelen zararlardan sorumlu olmayacaktır. Yük sigortacısı sorumlu olmamasına rağmen sigortalısına ödeme yapmış ise ödediği tutarı taşıyandan TTK'nın 1472. maddesi kapsamında taşıyandan talep etmesi mümkün olmayacaktır. Zira söz konusu rizikolar teminat kapsamında değildir. Yük sigortacısı, sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödediği tutarı taşıyandan talep edebilecektir. Fakat bu durum yukarıda da ifade edildiği üzere taşıyanın sorumlu olmasına bağlıdır.

⁴⁴⁶ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 83.

⁴⁴⁷ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 84.

⁴⁴⁸ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 83.

⁴⁴⁹ Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 85.

⁴⁵⁰ Şeker, Yük Sigortaları, s. 150; Kuyucu Meriç, s. 438.

3.3.3.1.3 Yangın

TTK'nın 1180. maddesine göre, taşıyan yükün yangın sonucunda zayı olması veya hasara uğraması sonucunda meydana gelen zararlardan yalnızca kusuru oranında sorumludur.⁴⁵¹ Bu nedenle meydana gelen yangında taşıyanın kusuru bulunmadığı takdirde yangından sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır.⁴⁵² Yangının gemi adamlarının veya taşıyanın adamlarının geminin sevk ve idaresindeki kusurlarından ya da farklı teknik kusur olarak görülebilecek durumlardan kaynaklanması halinde mutlak sorumsuzluk gündeme gelecek ve taşıyan sorumluluktan kurtulacaktır. Ayrıca yangının gemi adamlarının ticari kusur atfedilebilecek nitelikteki eylemlerinden kaynaklanması halinde de taşıyan sorumlu olmayacaktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen karar da bu yöndedir.⁴⁵³ Ancak sigortalı yüklerin hasara uğramasına neden olan yangının geminin başlangıçtaki elverişsizliğinden kaynaklanması halinde taşıyan TTK'nın 1141. maddesi kapsamında yangından sorumlu olacaktır.⁴⁵⁴

ENSGŞ ve ICC klotlarında yük sigortacısının yangından kaynaklanan zararlardan sorumlu olacaktır. ENSGŞ'nin 1. maddesinde, "...yangından, infilaktan..." denilmek suretiyle yangından kaynaklanan zararlardan sigortacının sorumlu olacağı teminat altına alınmıştır. ICC 2009 (B) ve (C) Klotlarının 1.1.1. maddesinde ise tıpkı ENSGŞ'de olduğu gibi, "*yangın veya patlamaya*" ifadesine yer verilerek sigortacının zararlardan sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır.

⁴⁵¹ **Çağa/Kender**, s. 159; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 400; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 380; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 224; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 303; **Sözer**, s. 560; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 90; **Özgenç**, s. 78; **Türken**, s. 126; **H. Şeker**, s. 70.

⁴⁵² **Çağa/Kender**, s. 159; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 400; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 380; **Sözer**, s.; **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 224; **Demir**, s. 344; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 303; **Sözer**, s. 560; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 90; **Özgenç**, s. 78; **Türken**, s. 126; **H. Şeker**, s. 70. Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2018/624 E. 2018/1566 K. 25.10.2018 T., "*Yangın gemi adamlarının teknik kusurlarından ileri gelmişse (mesela kazan fazla ısıtma neticesinde patlamış ve yangın çıkmıştır); yangın gemi adamlarının ticari bir kusurundan, yani yüke gereği gibi özen göstermemelerinden ileri gelmişse (ambarda kibrit veya mum yakılmıştır) taşıyan sorumlu değildir.*" [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 15.11.2023)

⁴⁵³ Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2018/624 E. 2018/1566 K. 25.10.2018 T. [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 15.11.2023)

⁴⁵⁴ Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2018/624 E. 2018/1566 K. 25.10.2018 T., "*Ancak yangın gemi adamlarının, geminin yolculuk başında denize, yola ve yüke elverişli olmasına gereği gibi özen göstermemiş olmalarından ileri gelmişse (yangına yol açan kazan arızaları dikkatsizlik yüzünden keşfedilmemiş veya tespit olunduğu hâlde haber verilmemiş) taşıyan doğan zararlardan sorumludur.*" [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 15.11.2023)

Bu nedenle yangından kaynaklanan zarara ilişkin olarak yapacağı ödemeyi TTK'nın 1472. maddesi kapsamında taşıyandan rücuen tahsilini talep etme imkanı bulunduğunu söylemek mümkündür. Zira söz konusu riziko sigorta sözleşmesi teminatları kapsamındadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyandan talep edebilmesi için taşıyanın sorumlu olması gerekmektedir. Buna ek olarak yük sigortacısının, taşıyanın sorumluluğu bulunması halinde talep edebileceği miktar taşıyanın sorumluluğu oranındadır. Taşıyanın sorumluluğunu aşan kısmı talep etmesi mümkün değildir.

3.3.3.1.4 Denizde Kurtarma

TTK'nın 1181. maddesine göre, taşıyan denizde can ve mal kurtarmadan veya kurtarma teşebbüsü sonucunda meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmayacaktır.⁴⁵⁵ Bu madde hükmü şu şekildedir: *“Taşıyan, müşterek avarya hâli hariç, denizde can ve eşya kurtarmadan veya kurtarma teşebbüsünden ileri gelen zararlardan sorumlu değildir. Teşebbüs, sadece eşya kurtarmaya yönelikse, aynı zamanda makul bir hareket tarzı oluşturması gerekir.”* Dolayısıyla yük sigortacısının bu hadiseye ilişkin olarak sigortalısına ödeme yapmış olması durumunda taşıyan sorumlu tutulamayacağından sigorta tazminatını taşıyan talep etmesi mümkün olmayacaktır. Ancak söz konusu madde hükmünde müşterek avarya hali hariç tutulmuştur.

ENSGŞ'nin 5. maddesinde her türlü avaryanın sigorta sözleşmesi teminatları kapsamı dışında sayılmıştır. ICC 2009 (B) ve (C) Klotlarının 1.2.1. maddesinde ise müşterek avarya halinde sigortalının yük sigortacısına başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Burada yük sigortacısı ile taşıtan arasında yapılan sigorta sözleşmesinde müşterek avaryanın teminatlara dahil edilmesi halinde yük sigortacısının müşterek avarya nedeniyle sigortalısına ödeme yapmış ise TTK'nın 1472. maddine dayanarak taşıyandan ödemiş olduğu tazminatı talep edebilecektir. Fakat müşterek avaryanın teminatlara dahil edilmemesi halinde sigortalısına yapmış olduğu ödemeyi rizikonun teminat dışı kapsamında olması nedeniyle TTK'nın 1472. maddesine dayanarak talep edemeyecek ancak TBK'nın 183 vd. maddelerine dayanarak alacağın devri sözleşmesi yapılması suretiyle talep edebilecektir. Burada önemle ifade etmek gerekir ki, yük

⁴⁵⁵ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 382; Sözer, s. 531; Kayhan, Deniz Ticareti, s. 225; Demir, s. 345; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 187; Sözer, s. 544; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 90; Türken, s. 132; H. Şeker, s. 72.

sigortacısının hem TTK'nın 1472. maddesine hem de TBK'nın 183 vd. maddelerine dayanarak ödemiş olduğu tutarı taşıyandan talep edebilmesi için taşıyanın sorumluluğun mevcut olması gerekmektedir.

3.3.3.1.5 Rotadan Sapma

TTK'nın 1120. maddesinde taşıyanın gemi kaptanının haklı bir nedenden dolayı rotadan sapmış olmasından sorumlu tutulmamıştır.⁴⁵⁶ Söz konusu madde hükmü şu şekildedir: “*Kaptanın denizde can ve eşya kurtarmak veya diğer bir haklı sebeple rotadan sapmış olması, tarafların hak ve yükümlülüklerini etkilemez ve taşıyan bu yüzden doğacak zararlardan sorumlu olmaz.*” Taşıyan rotadan sapılmasının haklı bir nedene dayandığını ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulacaktır.⁴⁵⁷ Rotadan haklı bir şekilde sapılmasına, gemide bulunan gemi adamlarının sağlık sorunları yaşaması ve sefere esnasında fırtınanın yaşanması sonucunda yüklerin kurtulması adına rotanın değiştirilmesi örnek olarak verilebilir.⁴⁵⁸ Verilen bu örneklerde de görüleceği üzere TTK'nın 1181. maddesinde düzenlenen denizde kurtarma hali ile 1220. maddedeki rotadan sapma hali birbiriyle örtüşmektedir.⁴⁵⁹

Yukarıda da ifade edildiği üzere sigortalıya ait malların rotadan sapılmasından kaynaklı olarak zarar görmesi halinde taşıyan söz konusu zarardan sorumlu olmadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulacaktır. Taşıyanın sorumluluktan kurtulması halinde yük sigortacısı, sigortalısına yapmış olduğu ödemeyi TTK'nın 1472. maddesi kapsamında taşıyandan tahsil etmesi söz konusu olmayacaktır.

3.3.3.1.6 Yükletenin Taşınan Yükün Cinsi ve Değerini Bilerek Yanlış Bildirmesi

TTK'nın 1186/5. maddesinde yükletenin taşınan yükün cinsini ve değerini bilerek taşıyana bildirmesi ve buna bağlı olarak taşınan yükte zararın meydana gelmesi halinde taşıyanın söz konusu zararlardan sorumlu tutulmayacağı düzenlenmiştir.⁴⁶⁰ TTK'nın 1186/5. maddesi hükmü şu şekildedir; “*Yükleten, eşyanın cinsini veya*

⁴⁵⁶ Kaner, Deniz Ticareti, s. 377; Kara, Deniz Ticareti, s. 239; Sözer, s. 532; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 99; Türken, s. 133; H. Şeker, s. 74.

⁴⁵⁷ Sözer, s. 530; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 99; Türken, s. 135; H. Şeker, s. 74.

⁴⁵⁸ Sözer, s. 531; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 102; Türken, s. 135; H. Şeker, s. 74.

⁴⁵⁹ Sözer, s. 531; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 102; Türken, s. 135; H. Şeker, s. 74.

⁴⁶⁰ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 382; Kayhan, Deniz Ticareti, s. 226; Kara, Deniz Ticareti, s. 242; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 180; Sözer, s. 517; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 110; Türken, s. 138; H. Şeker, s. 74.

değerini kasten gerçeğe aykırı bildirmişse, taşıyan, herhâlde, eşyanın uğradığı veya eşyaya ilişkin ziya veya hasar nedeniyle sorumlu olmaz.” Dolayısıyla yük sigortacısının taşıyanın yanlış bildirim neticesinde oluşan zarara ilişkin olarak sigortalısına ödeme yapmış ise ödenen tutarı taşıyandan talep etmesi mümkün değildir. Taşıyanın meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmaması için yanlış beyanın yükün türü veya değerine ilişkin olmalıdır. Bu noktada yükün değerinin düşük veya yüksek gösterilmesi arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Burada yük sigortacısı sorumluluğunun sınırı ile taşıyanın sorumluluğunun sınırının örtüşüğünü söylemek mümkündür. Zira hem ENSGŞ hem de ICC klozlarında bu durum teminat altına alınmamıştır. Sigortalının taşıyan yükün cinsi ve değerini bilerek yanlış bildirmesi her iki düzenlemede de teminat dışıdır. ENSGŞ'nin 5. maddesinde, *“...hakikat hilafı beyan...”* denilmek suretiyle, ICC 2009 Genel İstisnalar Klozu 4.1. maddesinde ise, *“Sigortalının bilerek [kasti] yaptığı harekete yüklenebilen ziya,hasar veya masraf.”* teminat dışında tutulmuştur. Dolayısıyla yük sigortacısı, sigortalısının bilerek yanlış beyanda bulunması sonucunda meydana gelen zararlardan sorumlu değildir. Sorumlu olmamasına rağmen sigortalısına ödeme yapmış olsa dahi ödemiş olduğu bu bedeli taşıyandan talep edemeyecektir. Çünkü TTK'nın 1186/5. maddesinde, taşıyanın *“...her hâlde...”* zıyaadan ve hasardan sorumlu olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

3.3.3.2 Taşıyanın Muhtemel Sorumsuzluk Halleri

TTK'nın 1182. maddesinde taşıyanın muhtemel sorumsuzluk halleri düzenlenmiştir. Bu muhtemel sorumsuzluk halleri yük sigortalarında teminat altına alınmayan rizikolar ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Dolayısıyla esasında taşıyan için muhtemel sorumsuzluk halleri olarak belirlenen hallerin yük sigortalarında teminat altına alınmayan rizikolar olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yine de söz konusu bu hallerin incelenmesinde fayda vardır. Zira önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere uygulamada yük sigortacısının sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmayan rizikolar için hatır ödemesi yaptığı görülmektedir. Yük sigortacısı yapmış olduğu bu hatır ödemesi sonucunda sigortalısı ile alacağın devri sözleşmesi düzenleyerek TBK hükümleri kapsamında zarar sorumlusundan ödemiş olduğu tutarı talep etmektedir. Bu açıdan taşıyanın muhtemel sorumsuzluk hallerinin incelenmesinde fayda vardır.

Taşıyanın muhtemel sorumsuzluğundan kastedilen; TTK'nın 1182. maddesinde taşıyanın yükün zayi olmasından, hasara uğramasından ve geç teslim edilmesinden doğan zararlardan sorumlu olmayacağı düzenlenmiştir. Ancak TTK'da düzenlenen muhtemel sorumsuzluk halleri taşıyanı tamamen sorumluluktan kurtarmamaktadır. Taşıyan ancak söz konusu bu zararlarda kusursuz olduğunu ve illiyet bağının bulunmadığını ileri sürerek sorumluluktan kurutulabilecektir.⁴⁶¹

Yükte menfaati bulunan kişinin, taşıyanı meydana gelen zarardan sorumlu tutabilmesi için iki seçeneği mevcuttur. Bu seçeneklerden ilki meydana gelen zararın taşıyanın ileri sürmüş olduğu özel tehlike hallerinden meydana gelmediğinin ispatıdır.⁴⁶² İkinci seçenek ise zararı meydana getiren olayın taşıyanın ileri sürdüğü tehlikeli halden değil, taşıyanın sorumlu tutulduğu hallerden birisinin meydana gelmesi sonucunda oluştuğunun ispat edilmesidir.⁴⁶³ Dolayısıyla yükte menfaati bulunan kimsenin açıklanan bu seçeneklerden birisini ispat etmesi durumunda taşıyan muhtemel sorumsuzluk hali olarak düzenlenmiş olsa bile söz konusu zarardan sorumlu tutulacaktır.⁴⁶⁴

TTK'nın 1182/1. maddesinde hüküm altına alınan muhtemel sorumsuzluk halleri aşağıdaki gibidir:

3.3.3.2.1 Denizin veya Geminin İşletilmesine Elverişli Diğer Suların Tehlike Ve Kazaları

TTK'nın 1182/1 (a) hükmünde, taşıyanın denizin veya geminin işletilmesine elverişli diğer suların tehlike ve kazaları neticesinde meydana gelen zıyaa ve hasardan taşıyan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁶⁵ Bu tehlike ve kazaların tesadüfi ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmesi gerekmektedir. Örnek olarak geminin karaya oturması veya geminin kayalara binmesi gösterilebilir.⁴⁶⁶ Dolayısıyla bu tehlike ve kazalardan taşıyan sorumlu tutulmayacaktır. Ancak bu durumun istisnası mevcuttur. Zira burada

⁴⁶¹ **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 381; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 304; **Sözer**, s. 566; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 189; **Özgenç**, s. 79.

⁴⁶² **H. Şeker**, s. 77.

⁴⁶³ **H. Şeker**, s. 77.

⁴⁶⁴ **H. Şeker**, s. 77.

⁴⁶⁵ **Çağa/Kender**, s. 161; **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 401; **Kaner**, Deniz Ticareti, s. 381; **Kayhan**, Deniz Ticareti, s. 227; **Demir**, s. 346; **Kara**, Deniz Ticareti, s. 304; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 188; **Sözer**, s. 567; **Yetiş Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu s. 189; **Özgenç**, s. 79; **H. Şeker**, s. 78.

⁴⁶⁶ **Sözer**, s. 567; **H. Şeker**, s. 77.

taşıyanın sorumsuzluk hali mutlak değil muhtemeldir. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. fıkrasında söz konusu zararın taşıyanın kusurundan kaynaklandığı takdirde taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁶⁷ Bu hüküm şu şekildedir: *“Birinci fıkradaki sebeplerin ortaya çıkmasına taşıyanın sorumlu olduğu bir olayın yol açtığı ispatlanırsa, taşıyan sorumluluktan kurtulamaz.”* Dolayısıyla söz konusu zararların taşıyanın kusurundan kaynaklandığı ispat edilirse taşıyan sorumlu olacaktır.

Bu hüküm esastan diğer hükümlerden farklıdır. Zira burada söz konusu olan rizikolar hem ENSGŞ hem de ICC klotları kapsamında teminat altına alınmış rizikoları barındırmaktadır. ENSGŞ'nin 1. maddesine göre, *“...deniz kaza ve tehlikelerinden gelebilecek her türlü ziya veya hasarlar, bu poliçe ile tesbit olunan şartlar dahilinde, sigortacı'ya ait olacaktır.”* denilmiştir. ICC'nin Rizikolar Klotunda ise, *“Bu sigorta, aşağıdaki 4,5,6 ve 7. klotlarda istisna edilenler hariç, sigorta edilen şeyin her türlü riziko nedeniyle uğrayacağı ziya veya hasarı kapsar.”* denilerek denizin veya geminin işletilmesine elverişli diğer suların tehlike ve kazaları teminat altına alınmıştır. Dolayısıyla söz konusu zararlar taşıyanın kusurundan meydana gelmiş olduğu ispat edildiği takdirde yük sigortacısının yapacağı ödemenin sigorta poliçesinden kaynaklanması sebebiyle ödenen sigorta tazminatı bedelinin TTK'nın 1472. maddesi kapsamında rücuen ödenmesini talep edilmesi mümkündür. Fakat burada sigortacının, taşıyandan sigorta tazminatını talep edebilmesi için taşıyanın zarardan sorumlu olması gerekecektir. Zira ilgili madde hükmüne göre taşıyanın buradaki sorumluluğu mutlak değildir.

3.3.3.2.2 Harp Olayları, Karışıklık Ve Ayaklanmalar, Kamu Düşmanlarının Hareketleri, Yetkili Makamların Emirleri Veya Karantina Sınırlamaları

TTK'nın 1182/1 (b) maddesinde, taşıyanın harp olayları, karışıklık ve ayaklanmalar, kamu düşmanlarının hareketleri, yetkili makamların emirleri veya karantina sınırlamalar neticesinde yükün zayi olmasından ve hasara uğramasından doğan zararlardan sorumlu olmayacaktır.⁴⁶⁸ Ancak TTK'nın 1182/2. fıkrasında söz

⁴⁶⁷ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Demir, s. 346; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Türken, s. 146.

⁴⁶⁸ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Demir, s. 346; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 189; Özgenç, s. 79; Sözer, s. 568; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 78.

konusu zararın taşıyanın kusurundan kaynaklandığı takdirde taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁶⁹ Bu hüküm şu şekildedir: “*Birinci fıkradaki sebeplerin ortaya çıkmasına taşıyanın sorumlu olduğu bir olayın yol açtığı ispatlanırsa, taşıyan sorumluluktan kurtulamaz.*” Dolayısıyla söz konusu zararların taşıyanın kusurundan kaynaklandığı ispat edilirse taşıyan sorumlu olacaktır.⁴⁷⁰ Bu hususta harp olaylarına örnek vermek gerekirse 7 Ekim 2023 tarihinde Filistin ve İsrail arasındaki savaştan kaynaklı olarak Süveyş Kanalı’nın kullanan gemilerin güzergahın güvenli olmaması nedeniyle Süveyş Kanalı’nı kullanmamış ve bu nedenle yük taşımacılığında aksamalar ve gecikmeler yaşanmıştır.⁴⁷¹ Bu aksama ve gecikme neticesinde yükün zayi olması, hasara uğraması veya geç teslim edilmesinden dolayı TTK’nın 1178. maddesi kapsamında taşıyana kusur yüklenmesi mümkün olmayacaktır. Bir diğer örnek ise 2019 yılında tüm dünyayı etkileyen COVID-19 pandemisinde uzun süren karantina tedbirleri neticesinde yük taşımacılığında aksamalar ve gecikmeler yaşanmıştır.⁴⁷² Yapılan bu karantina tedbirleri nedeniyle yaşanan aksama ve gecikmelerin neden olduğu zarar ve gecikmelerden taşıyanın sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır.

Bu hüküm esasında ENSGŞ’nin 2.maddesine göre ve ICC’de teminat altına alınmayan rizikolardandır. Bu yönüyle yük sigortacısının sorumluluğunun sınırı ile taşıyanın sorumluluğu sınırı örtüşmektedir. ENSGŞ’nin 2.maddesine göre, “*...harp mahiyetinde hareketin (harp ilan edilmiş olsun, olmasın) neticeleri sigortanın dışındadır.*” denilmiştir. ICC’nin Savaş İstisna Klotununun 6.1. maddesinde ise, “*...savaş, iç savaş, ihtilal, ayaklanma, isyan veya bunlardan doğan iç kargaşa ya da üstün bir gücün veya bu güce karşı yapılan herhangi bir düşmanca hareketin...*” neden olduğu zararlardan ve masraflardan sigortacı sorumlu tutulamayacaktır.

Ancak bazı durumlarda sigortacı, sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmamış olan rizikolar sonucunda meydana gelen zararların tazmini için sigortalısına

⁴⁶⁹ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

⁴⁷⁰ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Özgenç, s. 79.

⁴⁷¹ Yaşanan aksama ve gecikmelere dair bkz. [<https://www.bbc.com/turkce/articles/cyd0221g31yo>; <https://www.voaturkce.com/a/kizildeniz-ticari-gemilere-yonelik-saldirilar-deniz-tasimaciligini-olumsuz-etkiliyor/7402673.html>]

⁴⁷² Yaşanan aksama ve gecikmelere dair bkz. [<https://www.sozcu.com.tr/konteyner-navlun-oranlari-covid-19-oncesi-seviyeye-geri-donuyor-wp7501972>]

hatır ödemesi yapmaktadır. Yük sigortacısının bu hükümde söz konusu olan rizikoları sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmamış olmasına rağmen sigortalısına ödeme yapması halinde ödemiş olduğu sigorta tazminatını ne TTK'nın 1472. maddesine dayanarak ne de TBK'nın 183 vd. maddeleri dayanarak talep etmesi mümkün değildir. Fakat taşıyanın söz konusu zararda sorumluluğu var ise o takdirde sigortacının TBK'nın 183 vd. maddelerine dayanarak talep etmesi söz konusu olacaktır.

3.3.3.2.3 Mahkemelerin El Koyma Kararları

TTK'nın 1182/1 (c) hükmünde, taşıyanın mahkemelerin el koyma kararları neticesinde meydana gelen zıyaadan ve hasardan taşıyan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁷³ Mahkemenin el koyma kararları taşıyanın mutlak sorumsuzluk değil, muhtemel sorumsuzluk hallerindedir. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁷⁴

Bu hükümde belirtilen riziko esasından sigortacının sorumluluğu açısından ENGSS ve ICC klozları ile benzerlik taşımaktadır. Zira yük sigortacısı el koyma, müsadere, zapt vb. rizikolardan dolayı meydana gelen zararlardan sigortacısı sorumlu değildir. ENGSS 2. maddesine göre, “*İğtinam, zabtî müsadere, hapsü tevkif, mümanaat veya alıkoyma ile bunların veya bunlara matuf her türlü teşebbüslerin neticeleri...*” denilerek söz konusu bu riziko teminat dışında bırakılmıştır. ICC'nin Savaş İstisna Klozunun 6.2. maddesinde ise, “*zorla tutma [zapt], el koyma, tutuklama, engelleme veya alıkoyma ve bunların sonuçları veya bunlara teşebbüsün*” neden olduğu zararlar teminat kapsamı dışında sayılmıştır.

Dolayısıyla yük sigortacısının bu hadiseler neticesinde sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemelerini TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortacıdan talep etmesi mümkün değildir. Nitekim çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına

⁴⁷³ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Sözer, s. 569; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 190; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 79.

⁴⁷⁴ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

halef olabilmesi için söz konusu olan rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olması gerekmektedir. Bu sebeple yük sigortacısının sigortalısına ödeme yapması ve sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödemiş olduğu sigorta tazminatını TBK'nın 183. maddesi hükümleri kapsamında talep etmesi mümkündür. Ancak yapılan bu ödemenin taşıyandan talep edilebilmesi için taşıyanın söz konusu zarardan sorumlu olması gerekecektir.

3.3.3.2.4 Grev, Lokavt Veya Diğer Çalışma Engelleri

TTK'nın 1182/1 (d) hükmünde, taşıyanın grev, lokavt ve diğer çalışma engellerinde kaynaklanan hadiseler neticesinde meydana gelen ziyaa ve hasardan taşıyan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁷⁵ Ancak taşıyanın buradaki sorumsuzluk halinin niteliği mutlak sorumsuzluk değil muhtemel sorumsuzluktur. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁷⁶

Bu hükümde belirtilen rizikolarda esasından ENGSSŞ ve ICC klozları ile benzerlik taşımaktadır. Zira yük sigortacısı da grev, lokavt ve diğer çalışma engellerinden dolayı meydana gelen zararlardan sigortacısı sorumlu değildir. Söz konusu bu düzenlemelerde ENGSSŞ'nin 3. maddesine göre, “*Grevcilerin, lokavt edilmiş işçilerin veyahut işçi kargaşalıklarına, karışıklıklara veya halk hareketlerine iştirak eden kimselerin ika edecekleri ziya veya hasarlar sigortanın dışındadır.*” ICC Grev İstisna Klozunun m. 7.1. hükmüne göre, “...grevciler, lokavt edilmiş işçiler veya iş karışıklıkları, kargaşa veya halk hareketlerine katılan kişilerin neden olduğu...” Dolayısıyla yük sigortacısının bu hadiseler neticesinde sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemelerini TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortacıdan talep etmesi mümkün değildir.

Dolayısıyla yük sigortacısının bu durumda sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödemiş olduğu sigorta tazminatını TBK'nın 183. maddesi

⁴⁷⁵ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Sözer, s. 569; Yetiş Şamlı, Taşıyanın Sorumluluğu s. 191; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 80.

⁴⁷⁶ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

hükümleri kapsamında talep etmesi mümkündür. Zira çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olması gerekmektedir.

3.3.3.2.5 Yükleten, Taşıtan Ve Eşyanın Maliki İle Bunların Temsilcilerinin Ve Adamlarının Fiil Veya İhmalleri

TTK'nın 1182/1 (e) hükmüne göre, taşıyan yükleten, taşıtan ve eşyanın maliki ile bunların temsilcilerinin ve adamlarının fiil veya ihmallerinden kaynaklanan zıyaa ve hasarlardan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁷⁷ Ancak taşıyanın buradaki sorumsuzluk halinin niteliği muhtemel sorumsuzluktur. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁷⁸

Bu riziko ENSGŞ ve ICC klozları ile teminat altına alınan rizikolardan değildir. Zira her iki düzenlemede de yük sigortacısı yükleten, taşıtan ve eşyanın maliki ile bunların temsilcilerinin ve adamlarının fiil veya ihmallerinden kaynaklanan sorumlu olmayacaktır. Söz konusu bu riziko ENSGŞ'nin 5. maddesinde, *“Sigortanın akidi nakliyatı bizzat yaptığı veya adamlarına yaptırdığı takdirde, kaptanın ve gemi adamlarının barataryasından, hile ve hud'asından, ihmalinden, ihtiyatsızlığından, ehliyetsizliğinden ileri gelen zıya ve hasarlar sigortaya dahil değildir.”* denilmek suretiyle teminat dışında tutulmuştur. ICC'nin 2. maddesinde *“sigortalının bilerek yaptığı harekete yüklenebilen zıya, hasar veya masraflar”* ile ICC'nin (B) ve (C) klozlarında bulunan Genel İstisna Klozu m. 4.7'ye göre, *“Herhangi bir kişi ya da kişilerin haksız fiil ile sigorta edilen şeye veya onun bir kısmına bilerek hasar verilmesi veya bilerek yok edilmesi”* neticesinde meydana gelen zıyaa, hasar ve masraflarda teminat kapsamı dışındadır.

⁴⁷⁷ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 401; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Sözer, s. 570; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 80.

⁴⁷⁸ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

Dolayısıyla yük sigortacısının bu riziko neticesinde sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemelerini TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortacıdan talep etmesi mümkün değildir. Daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olmasının şartlarından birisi rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınmış olmasıdır. Rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olmaması halinde yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında halef olması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle yük sigortacısının sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödemiş olduğu ex gratia niteliğinde olan ödemeyi TBK'nın 183. maddesi hükümleri kapsamında zarardan sorumlusu olması şartıyla taşıyandan talep edebilecektir.

3.3.3.2.6 Hacim Veya Tartı İtibarıyla Kendiliğinden Eksilme Veya Eşyanın Gizli Ayıpları Ya Da Eşyanın Kendisine Özgü Doğal Cins Ve Niteliği

TTK'nın 1182/1 (f) hükmüne göre, taşıyan yükün hacim veya tartı itibarıyla kendiliğinden eksilme veya eşyanın gizli ayıpları ya da eşyanın kendisine özgü doğal cins ve niteliğinden kaynaklanan ziyaa ve hasarlardan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁷⁹ Ancak taşıyanın buradaki sorumsuzluk halinin niteliği mutlak sorumsuzluk değil muhtemel sorumsuzluktur. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁸⁰

Bu riziko ENSGŞ ve ICC klozlarında teminat altına alınmamıştır. Her iki düzenlemede de yük sigortacısı yükün yükün niteliğinden, gizli ayıplarından vd. nedenlerden kaynaklanan sorumlu olmayacaktır. Bu iki düzenlemedeki mevcut hükümler şu şekildedir: ENSGŞ'nin 5. maddesine göre, "*malların zati ayıbına izafe olunabilecek her türlü avaryaya, zayıyat, bozulma ve eksilmeler...*" ve ICC Genel İstisna Klozu m. 4.4'e göre, "*Sigorta edilen şeyin gizli ayıbı veya niteliğinin neden olduğu ziyaya, hasar veya masraflar*" denilmek suretiyle teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

⁴⁷⁹ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 80.

⁴⁸⁰ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

Dolayısıyla yük sigortacısının bu riziko neticesinde sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemelerini TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortacıdan talep etmesi söz konusu değildir. Yük sigortacısının bu durumda sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödemiş olduğu hatır ödemesini TBK'nın 183. maddesi hükümleri kapsamında zarardan sorumlusu olması şartıyla taşıyandan talep edebilecektir.

3.3.3.2.7 Ambalajın Yetersizliği

TTK'nın 1182/1 (g) hükmüne göre, taşıyan ambalajın yetersizliğinden kaynaklanan ziyaa ve hasarlardan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁸¹ Ambalajı yetersizliği taşıyanın muhtemel sorumsuzluk hallerindedir. Bu sebeple TTK'nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁸² Yargıtay 11. HD. 2016/6417 E. 2018/239 K. 15.01.2018 T. kararında⁴⁸³, “*Bu itibarla, mahkemece, hasarın kötü ambalajlamadan kaynaklandığı kabul edilmesine rağmen davalının taşımaya konu makinenin ambalajlanmasına müdahale imkanının olup olmadığı, makinenin büyüklüğü ve dik olarak taşındığı gözetilerek makinenin ne şekilde istiflenmesi gerektiği, davalının işletme ve taşıma güvenliğine ilişkin hangi denetim ve gözetim yükümlülüğünü ihlal ettiği tartışılmadan davalı taşıyıcıya müterafik kusur takdir edilmesi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.*” şeklinde karar verilmiştir. Bu kararda da ifade edildiği üzere ambalajın yetersizliğinden kaynaklanan zararlarda kusuru bulunmadığı takdirde taşıyana herhangi bir kusur atfedilemeyecektir.

Bu riziko ENSGŞ ve ICC klozlarında teminat altına alınmamıştır. Zira ENSGŞ'nin 5. maddesinde “...ambalaj kifayetsizliğinden ileri gelen ziya ve hasarlar...” ICC Genel İstisnalar Klozu 4.3. maddesinde “*Sigorta edilen şeyin ambalajlanma veya hazırlanmasındaki yetersizlik ya da uygunsuzluğun neden olduğu*

⁴⁸¹ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Sözer, s. 571; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 81.

⁴⁸² Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

⁴⁸³ Yargıtay 11. HD. 2016/6417 E. 2018/239 K. 15.01.2018 T. [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 15.11.2023)

zıya, hasar veya masraf.” denilmek suretiyle ambalajın yetersizliği teminat kapsamı dışında sayılmıştır.

Yük sigortacısının teminat kapsamında bulunmamasına rağmen ambalajın yetersiz olmasından kaynaklanan zarar sonucundan sigortalısına ödeme yapmış ise bu ödeme *ex gratia* niteliğinde olacaktır. Zira çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere yük sigortacısının TTK’nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olması gerekmektedir. Bu durumda sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi ile ödemiş olduğu hatır ödemesini TBK’nın 183. maddesi hükümleri kapsamında zarardan sorumlusu olması şartıyla taşıyandan talep edebilecektir.

3.3.3.2.8 İşaretlerin Yetersizliği

TTK’nın 1182/1 (h) hükmüne göre, taşıyan işaretlerin yetersizliğinden kaynaklanan zıya ve hasarlardan sorumlu tutulamayacaktır.⁴⁸⁴ Taşıyanın buradaki sorumsuzluk halinin niteliği mutlak sorumsuzluk olmayıp muhtemel sorumsuzluk niteliğindedir. Bu sebeple TTK’nın 1182/2. maddesinde hüküm altına alındığı üzere meydana gelen zararlarda taşıyanın kusuru var ise taşıyan sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁸⁵

Söz konusu bu riziko ENSGŞ ve ICC klozlarında teminat dışında tutulmuştur. Bu nedenle teminat altına alınmamış rizikolardan yük sigortacısının sorumlu olması mümkün değildir. Dolayısıyla yük sigortacısının bu riziko neticesinde sigortalısına yapmış olduğu hatır ödemelerini TTK’nın 1472. maddesi kapsamında sigortacıdan talep etmesi mümkün değildir. Çünkü çalışmamızın önceki bölümlerinde açıklanmış olduğu üzere yük sigortacısının TTK’nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olması gerekmektedir. Yük sigortacısının sigortalısı ile yapacağı alacağın devri sözleşmesi

⁴⁸⁴ Çağa/Kender, s. 161; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kaner, Deniz Ticareti, s. 381; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 188; Sözer, s. 571; Özgenç, s. 79; Türken, s. 144; H. Şeker, s. 82.

⁴⁸⁵ Çağa/Kender, s. 175; Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 402; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 227; Demir, s. 346; Kara, Deniz Ticareti, s. 304; Bozkurt, Deniz Ticareti, s. 189; Sözer, s. 572; Özgenç, s. 79; Türken, s. 146.

ile ödemiş olduğu ex gratia ödemesini TBK'nın 183. maddesi hükümleri kapsamında zarardan sorumlusu olması şartıyla taşıyandan talep edebilecektir.

4. YÜK SİGORTACISININ ZARAR SORUMLUSU TAŞIYANA KARŞI AÇACAĞI RÜCU DAVASI VE USULÜ

4.1 Yük Sigortacısının Zarar Sorumlusu Taşiyana Karşı Açacağı Rücu Davası

Yük sigortacısının, zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davası TTK'nın 1472. maddesine dayanmaktadır. Zira zarar sigortalarında sigortacı, menfaati zarar gören sigortalısına yapacağı sigorta tazminatı ödemesi ile onun haklarına halef olacaktır. Sigortacının halef olacağı hak esasında sigortalısının zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkıdır. Dolayısıyla yük sigortalarının da zarar sigortası niteliğinde olduğundan yük sigortacısının rücu davası TTK'nın 1472. maddesine dayanacaktır. Çalışmamızın bu bölümünde yük sigortacısının TTK'nın 1472. maddesine dayanan rücu davasından ve bu davanın usulü incelenecektir.

4.2 Rücu Davasının Hukuki Niteliği

4.2.1 Eda Davası Niteliği

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davası eda davası niteliğindedir.⁴⁸⁶ Eda davasının tanımı yapmak gerekirse, eda davalarında davacı bir şeyi yapmaya, yapmamaya, teslim etmeye veya ödemeye mahkum edilmektedir.⁴⁸⁷ Yük sigortacısının başlatacağı davada talep konusu sigorta tazminatının rücu eden ödemesi olduğundan, bu rücu davasının eda davası niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.2 Malvarlığı Davası Niteliği

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı başlatacağı rücu davası malvarlığı davası niteliğindedir.⁴⁸⁸ Malvarlığı davalarında, dava konusu hakkın veya menfaatin para ile ölçülebilir bir nitelikte olması gerekmektedir.⁴⁸⁹ Yük sigortacısının,

⁴⁸⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 186; **Ulaş**, s. 245; **Aral Eldeleklioğlu**, 171; **Arğılı**, s. 89; **Damar**, s. 251. Bu yönde Yargıtay Kararı için bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2015/14779, K. 2016/6993, T.15.06.2016. [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 19.11.2023)

⁴⁸⁷ **Omağ**, s. Kanuni Halefiyet, s. 186; **Baki Kuru/Burak Aydın**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ocak 2021, s. 139; **Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes**, Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, Eylül 2020, s. 214; **Damar**, s. 251.

⁴⁸⁸ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 97; **Damar**, s. 251.

⁴⁸⁹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 62; **Damar**, s. 251.

taşıyana karşı açacağı rücu davasının konusunu sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı oluşturduğundan bu davanın malvarlığı davası olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.3 Tazminat Davası Niteliği

Yük sigortacısının, taşıyana karşı başlatacağı rücu davası niteliği itibariyle tazminat davasıdır.⁴⁹⁰ Bu noktada tazminat davasının tanımı yapmak gerekirse, tazminat davalarında hukuka aykırı işlem ya da fiilinden kaynaklanan malvarlığındaki azalmaların giderilmesi amaçlanmaktadır.⁴⁹¹ Sigortacının zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davası tazminat davası niteliğindedir.⁴⁹² Çünkü sigortacının zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davası özünde zararın tazmin edilmesini hedeflemektedir.

4.3 Rücu Davasının Konusu ve Sebebi

4.3.1 Rücu Davasının Konusu

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı başlatmış olduğu rücu davasının konusunu sigortacının sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatının tahsil edilmesi oluşturmaktadır.⁴⁹³ Yük sigortacısı tarafından açılan bu davada sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatının rücu tahsil edilmesini talep etmektedir. Sigortacısı bu dava ile yalnızca ödemiş olduğu sigorta tazminatını değil, yargılama gideri ve harçlar ile vekalet ücreti de talep edecektir.⁴⁹⁴ Sigortacı açacağı bu dava ile faiz talebinde de bulunabilecektir.⁴⁹⁵ Fakat yük sigortacısının rücu davasında ekspertiz ücreti ve yük sigortası sözleşmesinin kurulması adına yapılan masrafları zarar sorumlusu taşıyandan talep etmesi mümkün değildir.⁴⁹⁶

⁴⁹⁰ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 187; **Kayhan**, Sigortacının Halefiyet, s. 1604; **Cebe**, s. 502; **Kayhan/Günergök**, s. 77; **Aral Eldeleklioğlu**, 171; **Arğılı**, s. 89; **Damar**, s. 251. Bu yönde Yargıtay Kararı için bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2015/14779, K. 2016/6993, T.15.06.2016. (E.T. 19.11.2023)

⁴⁹¹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 187; **Damar**, s. 251.

⁴⁹² **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 187; **Kayhan**, Sigortacının Halefiyet, s. 1604; **Cebe**, s. 502; **Kayhan/Günergök**, s. 77; **Arğılı**, s. 89; **Damar**, s. 251.

⁴⁹³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 195-196; **Kızılsümer**, s. 69; **Damar**, s. 254.

⁴⁹⁴ **Damar**, s. 254.

⁴⁹⁵ **Damar**, s. 254.

⁴⁹⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 198; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 416; **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s. 200; **Yazıcıoğlu**, Mal Sigortaları, s. 344; **Damar**, s. 254.

4.3.2 Rücu Davasının Sebebi

Yük sigortacısının başlatacağı rücu davasının sebebi ile sigortalının, zarar sorumlusuna karşı başlatacağı davanın sebebi aynıdır.⁴⁹⁷ Sigortalı ve zarar sorumlusu taşıyan arasındaki borç ilişkisi haksız fiilden, sözleşmeden ve kanundan doğabilir. Uygulamada sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasındaki borç ilişkisi haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla sigortalının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı davanın sebebi haksız fiile dayanıyorsa, yük sigortacısının başlatacağı davanın sebebi de haksız fiil dayanacaktır.⁴⁹⁸

4.4 Rücu Davasının Sınırı

Yük sigortacısının, zarar sorumlusuna açacağı rücu davası iki husus bakımından sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamaların ilki sigortalının, zarar sorumlusundan tazmin edebileceği alacağın sınırı diğer sınır ise yük sigortacısının sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı miktarıdır.

4.4.1 Sigortalının Zarar Sorumlusundan Tazmin Edebileceği Alacak Bakımından Sınırı

Yük sigortacısının, zarar sorumlusuna karşı açacağı davasındaki talep tutarı sigortalının zarar sorumlusu taşıyandan talep edebileceği miktar ile sınırlıdır.⁴⁹⁹ Bu hususa örnek vermek gerekirse, sigortalıya ait yükte 150.000 TL'lik zarar meydana gelmişse ve taşıyanın bu zararın 100.000 TL'lik kısmından sorumlu olması durumunda yük sigortacısı yalnızca 100.000 TL'lik kısmı rücu edebilecektir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere sigortacının halefiyeti karşı tarafın durumunu olduğundan daha fazla ağırlaştıramaz ve sigortacıya, sigortalısının haklarından daha geniş bir hak vermez.⁵⁰⁰

Burada ENSGŞ'nin "Sigorta Değeri" başlıklı 25. maddesine değinmekte fayda olacaktır. Zira mal sigortalarında sigorta değeri teminat altına alınan malın değeri

⁴⁹⁷ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 188; Ulaş, s. 246; Doğanay, s. 339; Aral Eldeleklioğlu, 172; Damar, s. 252.

⁴⁹⁸ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 189; Ulaş, s. 246; Doğanay, s. 339; Aral Eldeleklioğlu, 172; Damar, s. 253.

⁴⁹⁹ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 190; Kayıhan/Günnergök, s. 78; Kızılsümer, s. 69; Aral Eldeleklioğlu, 172; Damar, s. 255.

⁵⁰⁰ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 193; Damar, s. 255.

üzerinden belirlenmektedir. Fakat sigorta değerinin hesabına teminat altına alınan malın zarar görmesi neticesinde meydana gelen kazanç kaybı eklenmemektedir.⁵⁰¹ Kazanç kaybının aksine bir sözleşme bulunmadığı takdirde sigorta teminatı kapsamında olmadığı TTK'nın 1453/2. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde *“Rizikonun gerçekleşmesi sonucu doğan kazanç kaybı ile sigorta edilen malın ayıbından doğan hasarlar, aksine sözleşme yoksa, sigorta kapsamında değildir. Mal bağlamında kazancın, makul sınırı aşan kısmı sigorta edilemez.”* denilerek aksine sözleşme bulunmadığı takdirde kazanç kaybının sigorta kapsamında olmadığı ifade edilmiştir. Ancak uygulamada yük sigortalarında sigorta değeri %10 değer kaybı ilave edilerek tespit edilmektedir. Bu husus ENSGS'nin 25. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde şu şekildedir: *“Mamul ve yarı mamul maddeler için, malların tahmil yerinde ve tahmil zamanındaki bedeline gemiye kadar olan bilcümle masarî ile istirdadı mümkün olmayan navlun, sigorta ücreti ve yüzde on kar payı ilave edildikten sonra hasıl olan miktardır.”* Madde hükmünde her ne kadar da mamul ve yarı mamul mallar denilmiş olsa da uygulamada sigortalı malların mamul veya yarı mamul olup olmadığına bakılmaksızın %10 kar payı ilave edilmektedir.⁵⁰²

Yük sigortacısı ile sigortalı arasında tanzim edilen sigorta sözleşmesine %10 ilave bedel eklenmiş olsa da sigortalı malın zarar görmesi sonucunda söz konusu %10 ilave bedelin zarar sorumlusu taşıyana rücu edilip edilmeyeceği hususunda görüş farklılıkları bulunmaktadır. Yargıtay tarafından verilen kararlarda %10 ilave bedelin zarar sorumlusu taşıyana rücu edilmeyeceğine ifade edilmiştir.⁵⁰³ Fakat öğretilerde eğer sigortalının kazanç kaybını zarar sorumlusu taşıyandan talep edebilme hakkına sahip ise yük sigortacısının da %10 ilave bedeli zarar sorumlusu taşıyandan talep edebilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁵⁰⁴

⁵⁰¹ **Sami Aksoy**, Yük Sigortalarında %10 İlave ve Taşıya Rücu, BATIDER, Mart 2019, Cilt: 35, Sayı:1, s. 98.

⁵⁰² **Aksoy**, s. 99.

⁵⁰³ Bu yöndeki karar için bkz. Yargıtay 11. HD., 2016/6542 E., 2017/5459 K. 18.10.2017 T.

⁵⁰⁴ **Aksoy**, s. 109-111.

4.4.2 Yük sigortacısının, Sigortalısına Ödemiş Olduğu Sigorta Tazminatı Bakımından Sınırı

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı dava sigortalıya ödenmiş olan sigorta tazminatı miktarı ile sınırlıdır.⁵⁰⁵ Dolayısıyla yük sigortacısının, sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatından fazlasını açacağı rücu davası ile talep edemez.⁵⁰⁶ Örnek vermek gerekirse, sefer sırasında meydana gelen riziko sonucunda sigortalanan yüklerde 150.000 TL'lik bir zarar olmuş ve yük sigortacısı 150.000 TL'lik sigorta tazminatı ödemiş ise yalnızca bu tutarı zarar sorumlusu taşıyandan talep edebilecektir. Bu konuda bir başka örnek vermek gerekirse, sefer sırasında taşınan yüklerin 150.000 TL'lik zarara uğramasına rağmen yük sigortacısı 100.000 TL'lik ödeme yapmışsa ise açacağı rücu davasında ödemiş olduğu 100.000 TL'nin ödenmesini talep edebilecektir. Yük sigortacısı tarafından ödenmemiş olan 50.000 TL'lik kısım için sigortalının hakları bakidir.

Buna ek olarak söylenebilir ki, davanın devam ettiği sırada alınan bilirkişi raporunda zararın yük sigortacısının ödemiş olduğu tutardan fazla olduğu tespit edilse dahi yük sigortacısı yalnızca ödemiş olduğu tutarı talep edebilecektir.⁵⁰⁷

4.5 Rücu Davasının Usulü

4.5.1 Görevli Mahkeme

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davasında görevli mahkemenin tespiti için sigortalı ile zarar sorumlusu olan taşıyan arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine bakılmasında fayda vardır. Zira sigortalının, zarar sorumlusuna karşı başlatacağı davada görevli mahkeme hangisi ise yük sigortacısının başlatacağı rücu davasında da görevli mahkeme o olacaktır.⁵⁰⁸

⁵⁰⁵ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 191; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu s. 415; **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s. 199; **Kayıhan/Günergök**, s. 78; **Ulaş**, s. 246; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Arğıllı**, s. 90; **Kızılsümer**, s. 69; **Damar**, s. 255.

⁵⁰⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 191; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu s. 415; **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s. 199; **Kayıhan/Günergök**, s. 78; **Ulaş**, s. 246; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Arğıllı**, s. 90; **Kızılsümer**, s. 69; **Damar**, s. 256.

⁵⁰⁷ **Ünan**, Sorular, s. 232.

⁵⁰⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 174; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu s. 416; **Ulaş**, s. 255; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1604; **Cebe**, s. 522; **Kayıhan/Günergök**, s. 78; **Aral Eldeleklioğlu**, 173; **Ölmez**, s. 153; **Kızılsümer**, s. 68; **Damar**, s. 257; Bu yöndeki Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay, 17. HD., E.

Sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasındaki davanın konusunu zarara uğrayan yükler oluşturmaktadır. Bu davanın malvarlığın ilişkin olduğu açıktır. Usul hukukumuzda malvarlığına ilişkin davaların Asliye Hukuk Mahkemelerinde görüleceği hüküm altına alınmıştır. HMK'nın 2. maddesine göre, “*Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir.*” Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere malvarlığına ilişkin olan davalar asliye hukuk mahkemelerinde görülecektir.⁵⁰⁹ Bu genel bir düzenlemedir. Zira davanın konusunu ticari uyuşmazlık oluşturduğu takdirde görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.⁵¹⁰

Asliye ticaret mahkemeleri davanın miktarına ve konusuna bakılmaksızın davaların görüldüğü özel mahkemelerdir.⁵¹¹ Sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasında navlun sözleşmesi düzenlenmiştir. Navlun sözleşmeleri TTK'da düzenlenmiş ve niteliği itibariyle ticari iş niteliğindeki sözleşmelerdir. Zira TTK'nın 3. maddesinde, “*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*” denilmiştir. Dolayısıyla navlun sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ticari iş niteliğindedir.⁵¹² Bu nedenle navlun sözleşmesinden kaynaklanan davaların ticari davalar olduğunu söylemek mümkündür.⁵¹³

TTK'nın 5. maddesinde, “*Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir.*” denilerek ticari davaların hangi mahkemede görüleceği belirlenmiştir.⁵¹⁴ Dolayısıyla sigortalının, zarar sorumlusuna karşı açacağı davanın ticari dava olduğundan asliye ticaret mahkemesi görevli olacaktır.⁵¹⁵

2013/1879, K.2013/9876, T. 24.06.2013; Yargıtay, 17. HD. E. 2014/1448, K. 2014/5692, T. 11.04.2014. [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 19.11.2023)

⁵⁰⁹ **Kuru/Aydın**, s. 45; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 63; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 210; **Damar**, s. 258.

⁵¹⁰ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 40; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 210; **Damar**, s. 258.

⁵¹¹ **Kuru/Aydın**, s. 49; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 40; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 210; **Damar**, s. 261.

⁵¹² **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 41; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 210.

⁵¹³ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 41; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 210.

⁵¹⁴ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 42; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 211.

⁵¹⁵ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 42; **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 211.

Yük sigortacısının, zarar sorumlusuna karşı başlatacağı rücu davasının temelini sigortalının açacağı davaya dayanmaktadır.⁵¹⁶ Bu nedenle hem maddi hukuk açısından hem de usul hukuku açısından sigortalının açacağı dava ile yük sigortacısının açacağı dava ile aynıdır.⁵¹⁷ Dolayısıyla sigortalının başlatacağı davanın ticari dava niteliğinde olmasından dolayı görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.⁵¹⁸

Fakat burada önemle ifade etmek gerekir ki, sigortalının zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı dava navlun sözleşmesine dayanmaktadır. Navlun sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar deniz ticaretinden kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Bu sebeple görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleri olmuş olsa da esasında görevli mahkeme denizcilik ihtisas mahkemesi olarak belirlenmiş olan asliye ticaret mahkemeleridir. İstanbul Bölge Adliyesi 13. Hukuk Dairesi 2019/189 E. 2019/788 K. 21/09/2019 T. kararında⁵¹⁹, “TTK 5/2.bendi uyarınca, bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa HSYK tarafından Asliye Ticaret Mahkemelerinden biri veya bir kaç deniz ticaretine ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir. Bu kapsamda, deniz ticaretinden doğan uyuşmazlıklara bakmak üzere İstanbul 17.Asliye Ticaret Mahkemesi görevlendirilmiştir. Davamıza konu uyuşmazlığın çözümünde deniz ticaretine ilişkin hükümlerinin uygulanmasının gerekip gerekmediğine dair tartışma görevi Denizcilik İhtisas Mahkemesine aittir.” denilmek suretiyle görevli mahkemenin deniz ihtisas mahkemesi sıfatıyla görevlendirilen asliye ticaret mahkemeleri olduğuna hükmedilmiştir.

Uygulamada sigortalı ile zarar sorumlusu arasında tahkim sözleşmesi yapıldığı görülmektedir.⁵²⁰ Taraflarca hazırlanan tahkim sözleşmesiyle navlun sözleşmesinin devam ettiği esnada bir uyuşmazlıktan doğması halinde uyuşmazlığın mahkemede değil, tahkimde çözüme kavuşturulmasına kararlaştırılabilir.⁵²¹ Bu durumda uyuşmazlık mahkemede değil, tahkim çözüme kavuşturulması gerekecektir.⁵²² Taraflarca yapılan bu sözleşme yük sigortacısını da bağlayacaktır. Dolayısıyla yük

⁵¹⁶ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 174; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu s. 416; **Ulaş**, s. 255; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1604; **Kayıhan/Günergök**, s. 78; **Kızılsümer**, s. 68; **Damar**, s. 257.

⁵¹⁷ **Damar**, s. 263.

⁵¹⁸ **Damar**, s. 263.

⁵¹⁹ İstanbul Bölge Adliyesi 13. Hukuk Dairesi 2019/189 E. 2019/788 K. 21/09/2019 T. [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 19.11.2023)

⁵²⁰ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 212, **Damar**, s. 261.

⁵²¹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 212, **Damar**, s. 261.

⁵²² **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 212, **Damar**, s. 261.

sigortacısının rücu davasında talep edeceği alacağını mahkeme vasıtasıyla değil, tahkim başvurusu ile ileri sürmesi gerekecektir.⁵²³

4.5.2 Yetkili Mahkeme

Görevli mahkemenin tespitinde olduğu gibi yetkili mahkemenin tespitinde de sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasındaki hukuki ilişkinin incelenmesi faydalı olacaktır. Zira görevli mahkemede olduğu gibi yetkili mahkemede de sigortalının açacağı davada hangi mahkemeye yetkili ise, yük sigortacısının açacağı davada o mahkeme yetkilidir.⁵²⁴

HMK'nın 15. maddesinde, sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan davalar hususunda yetki düzenlenmesi yapılmıştır. Bu düzenlenin 1. fıkrasında, “Zarar sigortalardan doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınura ilişkinse, malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınura ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir.” denilmiştir.⁵²⁵ Ancak aynı maddenin 3. fıkrasında, “Bu hüküm deniz sigortalardan doğan davalarda uygulanmaz.” hükmü mevcuttur.⁵²⁶ Dolayısıyla HMK'nın 15. maddesinde sigorta sözleşmelerine ilişkin olan yetki kuralının deniz sigortalarında uygulanması mümkün değildir.⁵²⁷

Yük sigortacısının açacağı rücu davasında yetkili mahkemenin belirlenmesi için sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasındaki navlun sözleşmesinin incelenmesi gerekmektedir. Zira yük sigortacısının açacağı rücu davasının sigortalı/taşıtanın açacağı dava ile paraleldir. Dolayısıyla sigortalının açacağı davada yetkili olan mahkeme yük sigortacısının açacağı rücu davasında da yetkili olacaktır. Sigortalı açacağı davada hem sözleşmeden doğan dava hem de haksız fiilden doğan niteliğindedir. Bu sebeple açılacak davada HMK'nın 10. maddesi ve 16. maddesi uygulama alanı bulacaktır. HMK'nın 10. maddesine göre, “Sözleşmeden doğan davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir.” Dolayısıyla

⁵²³ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 213, Damar, s. 261.

⁵²⁴ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 214, Kılıçoğlu, Halefiyet ve Rücu, s. 416; Cebe, s. 522; Kayıhan/Günergök, s. 78; Ulaş, Zarar Sigortaları, s. 258; Aral Eldeleklioğlu, 173; Ölmez, s. 153; Kızılsümer, s. 67; Damar, s. 264.

⁵²⁵ Pekcanitez/Atalay/Özeker, s. 42; Damar, s. 264.

⁵²⁶ Pekcanitez/Atalay/Özeker, s. 42. Damar, s. 263.

⁵²⁷ Pekcanitez/Atalay/Özeker, s. 42; Damar, s. 264.

sigortalı/taşıtanın açacağı davada yetkili mahkeme sözleşmenin ifa yeri mahkemesinde açabilecektir.⁵²⁸ HMK'nın 16. maddesinde ise, “*Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.*” denilmiştir. Bu nedenle sigortalı/taşıtanın haksız fiilin işlendiği, zararın meydana geldiği veya gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da kendi yerleşim yerinde davayı açabilecektir.⁵²⁹ Yük sigortacısının açacağı rücu davasındaki yetkili mahkeme bu çerçevede belirlenecektir.

Uygulamada sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasından yetki sözleşmesi yapıldığı görülmektedir. Bu durum tahkim sözleşmesine benzemektedir. Zira taraflar aralarında yaptıkları sözleşme ile doğacak uyuşmazlıkların tahkimde çözüme kavuşturmayı kararlaştırabilirler.⁵³⁰ Yetki sözleşmesinde de bu böyledir. Çünkü taraflar yapacakları yetki sözleşmesi ile doğacak uyuşmazlıkların hangi yetkili mahkemede çözüme kavuşturulacağını belirleyebilirler.⁵³¹ Taraflar arasında böyle bir yetki sözleşmesi yapılmış ise bu yetki sözleşmesi yük sigortacısını bağlayacaktır. Dolayısıyla yük sigortacı açacağı rücu davasını sözleşmede yetkili olarak belirlenen mahkemede açması gerekmektedir.⁵³²

4.6 Rücu Davasının Taraflar

4.6.1 Davacı Yük Sigortacısı

TTK'nın 1472. maddesinden kaynaklanan rücu davasının davacısı yük sigortacısıdır.⁵³³ Zira daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere yük sigortacısı sigorta tazminatını ödemek suretiyle sigortalısının haklarına halef olacaktır. Diğer bir ifadeyle yük sigortacısının, sigortalısına ödeyeceği sigorta tazminatı ile dava hakkı yük sigortacısına geçecektir.⁵³⁴ Yük sigortacısının halef olacağı hak esasında sigortalının

⁵²⁸ Kuru/Aydın, s. 67; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 75.

⁵²⁹ Kuru/Aydın, s. 68; Damar, s. 264.

⁵³⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 79; Omağ, Kanuni Halefîyet, s. 215, Damar, s. 264.

⁵³¹ Omağ, Kanuni Halefîyet, s. 215, Damar, s. 264.

⁵³² Omağ, Kanuni Halefîyet, s. 215; Ulaş, s. 258; Damar, s. 264.

⁵³³ Omağ, Kanuni Halefîyet, s. 215; Cebe, s. 530; Ulaş, s. 262; Aral Eldeleklioğlu, 171; Damar, s. 264.

⁵³⁴ Omağ, Kanuni Halefîyet, s. 215; Ulaş, s. 247; Damar, s. 265.

zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkıdır. Dolayısıyla rücu davasında davacı taraf yük sigortacısı olacaktır.

Bazı durumlarda sigortalı, zarar sorumlusuna karşı sigortacının halefiyetinin gerçekleşmesinden öncesinde dava yoluna başvurabilmektedir.⁵³⁵ Ancak yük sigortacısının halefiyet şartlarını yerine getirdikten sonra sigortalısının haklarına halef olacağından, sigortalı tarafından açılan davanın da davacısı konumuna gelecektir.⁵³⁶ Diğer bir ifadeyle, sigortacı bazı durumlarda rücu davası açmadan sigortalısının açmış olduğu davanın tarafı yani davacısı olabilecektir. Bu durum usul hukuku açısından kanuni taraf değişikliği niteliğindedir.⁵³⁷ Yük sigortacısının tarafı olduğu bu dava sigortalısının açmış olduğu davanın devamıdır. Dolayısıyla sigortalının yapmış olduğu işlemler yük sigortacısını bağlayacaktır. Bu hususa örnek vermek gerekirse, sigortalı davanın devam ettiği sırada ıslah yoluna başvurmuş ise, sigortalı yeniden ıslah yoluna başvuramayacaktır.⁵³⁸

4.6.2 Davalı Zarar Sorumlusu Taşıyan

Yük sigortacısının başlatacağı rücu davasında davalı taraf zarar sorumlusu olan taşıyandır. Zira taşıyan TTK'nın 1178. maddesine göre, yükün zayi olmasından ve hasara uğramasından sorumlu olduğu çalışmamızın önceki bölümlerinde açıklanmıştı. Sigortacının açtığı rücu davalarında, dava zarar sorumlusu olan kimseye yönetilmektedir.⁵³⁹ Dolayısıyla yük sigortacısının açacağı rücu davası zarar sorumlusu olan taşıyana yönetilecek ve taşıyanın söz konusu rücu davasının, davalısı olacaktır.

4.7 Faiz

Yük sigortacısı, sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatının rücuen ödenmesi için başlatacağı rücu davasında zarar sorumlusu taşıyandan temerrüt faizi talep edebilir.⁵⁴⁰

⁵³⁵ Damar, s. 267.

⁵³⁶ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 215; Damar, s. 267.

⁵³⁷ Hülya Taş Korkmaz, Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği, 1. Baskı, Ankara, 2014. s.453; Damar, s. 267.

⁵³⁸ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 218; Damar, s. 267.

⁵³⁹ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 163; Cebe, s. 530; Ulaş, s. 267; Damar, s. 268.

⁵⁴⁰ Kender, s. ; Bozkurt, s. 287; Kayıhan/Günergök, s. 78; Ulaş, s. 250; Aral Eldeleklioğlu, 172; Ölmez, s. 150; Kızılsümer, s.72; Damar, s. 273.

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyandan talep edeceği faizin hangi tarihten itibaren başlayacağını belirlemede fayda olacaktır. TTK'nın 1472. maddesindeki şartları yerine getirerek sigortalısının haklarına halef olan yük sigortacısının talep edeceği faizi sigortalısının talep edebileceği tarihten itibaren talep edemeyecektir. Bu durum öğretide ve Yargıtay tarafından verilen kararlar ile de sabittir.⁵⁴¹ Dolayısıyla yük sigortacısı talep edebileceği faizi davaya konu olan olayın meydana geldiği tarihten itibaren değil yük sigortacısının faizi sigorta tazminatını, sigortalısına ödemiş olduğu tarihten itibaren başlayarak talep edebilecektir.⁵⁴²

Yük sigortacısının faizi hangi tür ve oran üzerinden talep edebileceğinin tespit edilmesinde fayda olacaktır. Yük sigortacısının talep edebileceği faizin türü ve oranı, sigortalısı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkiye bağlıdır.⁵⁴³ Zira daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısı halefiyet ile sigortalısının mevcut haklarına halef olacak yeni bir hak elde edemeyecektir.

Sigortalı ile zarar navlun sözleşmelerinin de TTK'da düzenlenmiş olduğundan navlun sözleşmesi ticari iş niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Ticari işlerde TTK'nın 9. maddesi ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2. maddesine göre ticari avans faizi talep edilebilecektir.⁵⁴⁴ Bu nedenle navlun sözleşmelerinin ticari iş niteliğinde olduğu göz önüne alındığında ticari avans faizi talep edilmesi mümkündür. Dolayısıyla yük sigortacısının, zarar sorumlusundan talep edebileceği faiz türü ve oranı ticari avans faizidir.⁵⁴⁵

4.8 İspat Yükü

TMK'nın 6. maddesine göre, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*”

⁵⁴¹ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 163; **Kılıçoğlu**, Halefi ve Rücu, s. 416; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. **Ulaş**, s. 250; **Arğılı**, s. 86; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 506; **Kızılsümer**, s. 72; **Damar**, s. 273; **Yargıtay**, 11. Hukuk Dairesi, 2003/9307 E., 2004/3507 K., 05.04.2004 T.; **Yargıtay**, 11. Hukuk Dairesi, 2005/13424 E., 2007/181 K., 15.01.2007, T.; **Yargıtay**, 11. Hukuk Dairesi, 2005/206 E., 2006/267 K., 19.01.2006 T. [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 21.11.2023)

⁵⁴² **Kender**, s. **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 163; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 416; **Çeker**, Sigorta Hukuku, s. 175; **Çeker**, Rücu Hakkı, s. 3714; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Ölmez**, s. 151; **Korkmaz**, Zarar Sigortaları, s. 506; **Arğılı**, s. 82; **Kızılsümer**, s. 72; **Damar**, s. 274.

⁵⁴³ **Bozkurt**, Sigorta Hukuku, s. 287; **Ölmez**, s. 151; **Damar**, s. 273.

⁵⁴⁴ **Damar**, s. 275.

⁵⁴⁵ **Damar**, s. 275.

denilmiştir.⁵⁴⁶ HMK'nın 190. maddesinde ise, "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir." Hukukumuzdaki bu iki düzenlemede de ifade edildiği üzere ispat yükü, iddiada bulunan tarafın üzerindedir.⁵⁴⁷ Bu nedenle sigortalının, zarar sorumlusuna karşı açacağı davada ispat yükü kendisinin üzerindedir. Dolayısıyla yük sigortacısının halefiyet neticesinde zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında ispat yükü, yük sigortacısının üzerindedir.⁵⁴⁸ Diğer bir anlatımla sigortalının, zarar sorumlusuna karşı açacağı davadaki ispat yüküne ilişkin olan hükümler ne ise, yük sigortacısının açacağı rücu davasındaki ispat yükü de odur.⁵⁴⁹

Yük sigortacısının ispat yükü yalnızca bununla sınırlı değildir. Yük sigortacı, zarar sorumlusuna karşı rücu davasını açabileceğini ispat etmelidir. Başka bir ifade ile, yük sigortacısı TTK'nın 1472. maddesindeki halefiyet şartlarını yerine getirdiğini ve sigortalısının dava hakkını elde ettiğini ispat etmesi gerekmektedir.⁵⁵⁰ Bu nedenle yük sigortacının hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığını, zararın sigorta sözleşmesi kapsamına alınan rizikolar sonucunda meydana geldiğini, sigorta tazminatı ödediğini ve sigortalının, zarar sorumlusuna karşı bir dava hakkına sahip olduğunu ispat etmekle yükümlüdür.

Yük sigortacısı, zarar sorumlusuna karşı başlatacağı rücu davasında talep etmiş olduğu alacağını, dava konusu olaydaki zarar sorumlusu taşıyanın sorumluluğunu ve bu sorumluluğunun neye dayandığını ispat etmek zorundadır.⁵⁵¹ Diğer bir ifadeyle yük sigortacısı, zarar sorumlusu taşıyanın sorumluluğunun haksız fiilden kaynaklı ise haksız fiilin ne olduğunu ya da sorumluluğunun sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanıyor ise sözleşmeye aykırı olan fiilini kanıtlamalıdır.⁵⁵²

Yük sigortacısının, zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasındaki davaya konu olayın ve dava konusu iddianın ispatlanması adına elindeki bilgi ve belgeleri

⁵⁴⁶ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 345; Damar, s. 275.

⁵⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 345; Damar, s. 275.

⁵⁴⁸ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 228; Kılıçoğlu, s. 418; Cebe, s. 502; Kayhan/Günergök, s. 77; Ulaş, s. 265; Arğılı, s. 90; Damar, s. 275.

⁵⁴⁹ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 228; Kılıçoğlu, s. 418; Cebe, s. 502; Ulaş, s. 265; Can, s. 47; Arğılı, s. 90; Damar, s. 275.

⁵⁵⁰ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 229; Ulaş, s. 266; Arğılı, s. 90; Damar, s. 276.

⁵⁵¹ Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 230; Damar, s. 277.

⁵⁵² Omağ, Kanuni Halefiyet, s. 230; Damar, s. 277.

mahkemeye sunmalıdır.⁵⁵³ Bu belgeler sigorta poliçesi, ödeme belgesi, ibraname, ekspertiz raporu, zarara uğrayan yüklere dair ticari kayıtlar, ticari defterler vb. belgeler olabilir.⁵⁵⁴

Son olarak tıpkı yetki ve tahkim sözleşmelerde olduğu gibi sigortalı ile zarar sorumlusu olan taşıyan arasında delil ya da ispat yüküne dair bir sözleşme bulunması halinde bu sözleşmeler yük sigortacısını bağlayacaktır.⁵⁵⁵

4.9 İtiraz ve Def'iler

Yük sigortacısının, zarar sorumlusunu taşıyana karşı açacağı TTK'nın 1472. maddesinden kaynaklanan rücu davasının temeli, sigortalının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı davaya dayanmaktadır. Zira daha önce de ifade edildiği üzere yük sigortacısı, halefiyet şartlarını yerine getirdiği takdirde, sigortalısının üçüncü kişiye karşı olan dava hakkını elde edecektir. Dolayısıyla yük sigortacısı, sigortalısının, zarar sorumlusuna karşı ileri sürebileceği itiraz ve defileri, kendi açacağı davada zarar sorumlusu olan taşıyana karşı ileri sürebilecektir.⁵⁵⁶ Bu yönde verilmiş olan 1970/2 E. 1972/1 K. 17.01.1972 T sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında,⁵⁵⁷ “*Sigortacı, sigorta ettirenin bütün def'ilerini üçüncü şahsa karşı ileri sürebilir...ifadesine yer verilmiştir.*

Bu husus zarar sorumlusu taşıyan açısından da geçerlidir. Çünkü bilindiği üzere yük sigortacısının halefiyeti zarar sorumlusu taşıyanın durumunu daha da ağırlaştırmayacaktır.⁵⁵⁸ Bu nedenle de zarar sorumlusu, sigortalının açacağı davada ileri sürebileceği itiraz ve defileri aynı şekilde yük sigortacısının açacağı rücu davasında yük sigortacısına karşı ileri sürebilecektir.⁵⁵⁹

⁵⁵³ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 238; **Damar**, s. 277.

⁵⁵⁴ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 238; **Damar**, s. 277.

⁵⁵⁵ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 240; **Damar**, s. 280.

⁵⁵⁶ **Omağ**, Zenginleşme, s. 261; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 418; **Can**, s. 46; **Kayıhan/Günergök**, s. 77; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1606; **Ölmez**, s. 155; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Arğılı**, s. 87; **Kızılsümer**, s. 67; **Damar**, s. 280.

⁵⁵⁷ Yargıtay İBK 1970/2 E. 1972/1 K. 17.01.1972 T.; [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 21.11.2023)

⁵⁵⁸ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 173; **Kızılsümer**, s. 67.

⁵⁵⁹ **Omağ**, Zenginleşme, s. 261; **Kender**, s. 414; **Kılıçoğlu**, Halefiyet ve Rücu, s. 418; **Kayıhan/Günergök**, s. 77; **Ölmez**, s. 155; **Kayıhan**, Halefiyet, s. 1606; **Can**, s. 46; **Aral Eldeleklioğlu**, 172; **Arğılı**, s. 87; **Doğanay**, s. 339; **Kızılsümer**, s. 68; **Damar**, s. 280.

4.10 Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre

Tazminat alacaklarının tümde olduğu gibi sigortacının sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı alacağında da zarar sorumlusu taşıyana karşı belirli bir süre zarfında tazminat talep işlemlerine başlanması gerekmektedir. TTK'nın 1181/1. maddesinde taşınan eşyanın zayi olması, hasara uğraması ya da geç teslim edilmesi halinde zarardan sorumlu olan taşıyana karşı her türlü tazminat talep hakkının bir yıl içerisinde yargı yoluna başvurulmaması halinde düşeceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda ifade edilen bir yıllık süre yük sigortacısı için de geçerlidir. Zira daha önce de açıklanmış olduğu üzere yük sigortacısının, zarar sorumlusuna açacağı rücu davası özü itibariyle sigortalının açacağı dava ile aynıdır.⁵⁶⁰ Bu husus 1970/2 E. 1972/1 K. 17.01.1972 T sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da “*Sigorta bedelini ödeyen sigortacının zarara yol açan kişi aleyhinde sigorta ettirenin halefi sıfatıyla açacağı davanın zamanaşımı; sigorta ettirenin aynı kişiye karşı açabileceği davanın zamanaşımına tabidir ve aynı tarihte başlar.*” denilmek suretiyle tespit edilmiştir.⁵⁶¹

4.10.1 Hak Düşürücü Süre

Sigortalı yükün zayi olması, hasara uğraması ya da geç tesliminden kaynaklanan uyuşmazlıklarda zarar sorumlusu taşıyana karşı talep hakkına ilişkin olarak TTK'nın 1188/1. maddesinde hak düşürücü süre düzenlenmiştir.⁵⁶² Söz konusu bu hükümden bahsetmeden önce hak düşürücü sürenin ne olduğunu izah etmekte yarar olacaktır. Hak düşürücü süre, Kanunda belirtilen sürede, söz konusu hakkın kullanılmaması halinde hakkın son bulmasının ifade etmektedir.

TTK'nın 1188/1. maddesinde, “*Eşyanın zıyayı veya hasarı ile geç tesliminden dolayı taşıyana karşı her türlü tazminat istem hakkı, bir yıl içinde yargı yoluna başvurulmadığı takdirde düşer.*” denilmiştir.⁵⁶³ Buna göre sigortalı yükü taşıyan

⁵⁶⁰ **Omağ**, Kanuni Halefiyet, s. 230; **Omağ**, Zenginleşme, s. 261; **Kender**, s. 413; **Kayihan/Günergök**, s. 77; **Cebe**, s. 516; **Kayihan**, Halefiyet, s. 1604; **Arğılı**, s. 90; **Doğanay**, s. 340; **Kızılsümer**, s. 73; **Damar**, s. 281.

⁵⁶¹ Yargıtay İBK 1970/2 E. 1972/1 K. 17.01.1972 T.; [https://www.lexpera.com.tr/] (E.T. 21.11.2023)

⁵⁶² **Çağa/Kender**, s. 203; **Kayihan**, Deniz Ticareti, s. 234; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 198; **Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 197.

⁵⁶³ **Çağa/Kender**, s. 203; **Kayihan**, Deniz Ticareti, s. 234; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 198; **Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 197.

taşıyanın yüke özen yükümlüğünün ihlali dışında başlangıçtaki elverişsizlikten, başka gemiye yükleme ve aktarma yasağından, güvertede taşıma yasağından ya da haklı neden olmaksızın rotadan sapma neticesinde meydana gelen yükün zayi olması, hasara ya da geç teslim edilmesinden sorumlu olacaktır ve bu sorumluluktan ileri gelen tazminat talepleri bir yıllık hak düşürücü süreye tabidir.

TTK'nın 1188/2. maddesinde ise, “*Bu süre taşıyanın eşyayı veya bir kısmını teslim ettiği veya eşya hiç teslim edilmemişse, onun teslim edilmesinin gerektiği tarihten itibaren işlemeye başlar.*” denilerek hak düşürücü sürenin ne zaman başlayacağı hüküm altına alınmıştır.⁵⁶⁴ Madde hükmünde ifade edildiği üzere hak düşürücü süre eşyanın tamamının veya bir kısmının teslim edildiği tarihte ya da eşyanın teslim edilmemesi durumunda eşyanın teslim edilmesinin gerektiği tarihten itibaren başlayacaktır. Bu sebeple sigortalı bu talebini Kanunda belirtilen hak düşürücü süre içerisinde yapması gerekecektir.⁵⁶⁵ Aksi halde sigortalının talep hakkı düşecektir.⁵⁶⁶ Mahkemeye, tahkime veya icra takibine geçilmesi yargı yoluna başvurulması niteliğindedir.⁵⁶⁷

Kanununda düzenlenen bir yıllık hak düşürücü sürenin kısa olduğu kanaatindeyiz. Zira uygulamada hasarın bildirilmesi, incelemelerin yapılması ve yük sigortacısının, sigortalısına ödeme yapması süreci bazı durumlarda uzun sürmektedir. Bu sürecin uzun sürmesi yük sigortacısının rücu davası açabilmesi güçleşmektedir. Ayrıca zarar sorumlusu taşıyanın, hak düşürücü sürenin kısa olmasından yararlanarak sigortalıyı oyalaması ve sigortalının hakkını hak düşürücü süre içerisinde ileri sürmesi zorlaşmaktadır.⁵⁶⁸ Bu durumun engellenmesi adına Kanunumuzun 1189/1. maddesinde düzenleme mevcuttur. Bu madde hükmüne göre, “*Tazminat isteminin muhatabı, zarar göreni dava açma süresini kaçırmaması sonucunu doğuracak şekilde oyalarsa, hak düşürücü sürenin geçmiş olduğu itirazından yararlanamaz.*” Madde hükmünde de görüleceği üzere zarar sorumlusu taşıyan, sigortalıyı yargı yoluna başvurma süresi kaçırmamasına neden olacak şekilde oyaladığı takdirde hak düşürücü sürenin geçmiş olduğunu ileri sürerek itirazda bulunamayacaktır. 1189/2. maddesinde

⁵⁶⁴ **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 234; **Bozkurt**, Deniz Ticareti, s. 199; **Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 200.

⁵⁶⁵ **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 234; **Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 197.

⁵⁶⁶ **Kayıhan**, Deniz Ticareti, s. 234; **Şamlı**, Taşıyanın Sorumluluğu, s. 197.

⁵⁶⁷ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 412.

⁵⁶⁸ **Yazıcıoğlu**, Deniz Ticareti, s. 413.

ise, “Bu takdirde, dava açma süresi, zarar görenin, bu durumu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.” denilmek suretiyle sigortalının yargı yoluna başvurma süresinin oyalama durumunu öğrenildiği tarihten itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Kanunumuzda bu düzenleme öğretide isabetsiz olarak görülmektedir.⁵⁶⁹ Zira bu madde hükmünün uygulanabilmesi için hangi koşulların mevcut olması gerektiği ve oyalama vb. durumların ne şekilde ispat edileceği Kanunda açık bir şekilde ifade edilmemiştir.⁵⁷⁰ Ayrıca 1189/2. maddesinde ifade edilen yargı yoluna başvurma süresinin niteliği hakkında da kesin bilgi söz konusu değildir. Bu fıkrada belirtilen yargı yoluna başvurma süresinin 1188/1. maddesindeki gibi hak düşürücü süre mi olduğu veya sigortalının oyalandığı süre zarfında geçen sürenin eklenmesi ile işlemeye devam eden bir süre mi olduğu açık değildir.⁵⁷¹

4.10.2 Zamanaşımı Süresi

Kanunumuzda hak düşürücü süreye ek olarak ayrıca zamanaşımı süresi de düzenlenmiştir. TTK'nın 1246/1. maddesinde navlun sözleşmesinden doğan bütün alacakların bir yılda zamanaşımına uğrayacağı hüküm altına alınmıştır.⁵⁷² Bu hüküm şu şekildedir: “1188 inci madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, gemi kira sözleşmeleri ile zaman çarteri sözleşmeleri ve navlun sözleşmelerinden veya konişmentodan veya onun düzenlenmesinden doğan bütün alacaklar bir yılda zamanaşımına uğrar.” Sigortalının bu süre içerisinde dava yoluna başvurmaması veya zamanaşımını kesecek işlemler yapmaması halinde alacağı zamanaşımına uğrayacaktır.⁵⁷³ Söz konusu bir yıllık zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu tarih itibariyle işlemeye başlayacaktır.⁵⁷⁴

Bu madde hükmünde zamanaşımı süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı hakkında düzenleme mevcut olsa da zamanaşımı süresini kesen ya da durduran hususlar hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla zamanaşımı

⁵⁶⁹ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413.

⁵⁷⁰ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413.

⁵⁷¹ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413.

⁵⁷² Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 234; Kara, Deniz Ticareti, s. 317; Demir, s. 359. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. HD. 2021/743 E. 2021/977 K. 13.7.2021 T.; Yargıtay 11. HD. 2014/16760 E. 2015/1408 K. 06.02.2015 T. [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 21.11.2023)

⁵⁷³ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413; Kayıhan, Deniz Ticareti, s. 234; Kara, Deniz Ticareti, s. 317; Demir, s. 359.

⁵⁷⁴ Yazıcıoğlu, Deniz Ticareti, s. 413.

süresinin kesen ve durduran sebeplerin genel hükümlere tabi olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle, taşıyanın borcunu kısmen ifa etmesi, rehin vermesi ya da kefil göstermesi veyahut tazminat talebinde bulunan kimsenin dava açması veya icra dairesine başvurması durumunda zamanaşımı süresi TBK'nın 154. maddesi gereğince kesilecektir.⁵⁷⁵

Yukarıda açıklanan hak düşürücü süre ve zamanaşımı süresinin yük sigortacının açacağı rücu davasında uygulanıp uygulanmayacağına incelenmesi faydalı olacaktır. Çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere yük sigortacısının açacağı rücu davası, sigortalı açacağı dava ile paraleldir. Dolayısıyla sigortalı açacağı davaya ilişkin olan hak düşürücü süre ve zamanaşımı süresi yük sigortacısının açacağı rücu davasında da geçerli olacaktır.⁵⁷⁶

⁵⁷⁵ **Oğuzman/Öz**, C.1, s. 601; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 1133-1142; **Eren**, s. 1324; **Hatemi/Gökyayla**, s. 373; **Nomer**, Borçlar Hukuku, 449; **Furrer/Chen/Çetiner**, s. 761-762; **Terier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 551.

⁵⁷⁶ Yargıtay İBK 1970/2 E. 1972/1 K. 17.01.1972 T.; “*Sigorta bedelini ödeyen sigortacının zarara yol açan kişi aleyhinde sigorta ettirenin halefi sıfatıyla açacağı davanın zamanaşımı; sigorta ettirenin aynı kişiye karşı açabileceği davanın zamanaşımına tabidir ve aynı tarihte başlar.*” [<https://www.lexpera.com.tr/>] (E.T. 21.11.2023)

SONUÇ

Halef, Arapça kökenli bir kelime olup, birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse anlamına gelmektedir. Halefiyet ise, bir kimsenin ardından gelerek o kimsenin yerine geçilmesini ifade etmektedir. Hukuki anlamda halefiyet ise, bir kimsenin, başka bir kimsenin ardından gelerek onun hakkına sahip olarak o kişinin yerine geçmesini ifade etmektedir.

Türk hukukunda halefiyete ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. TBK'nın 127. maddesinde ise halefiyete ilişkin olarak genel bir düzenleme mevcuttur. Fakat bu sigortacının kanuni halefiyeti bu kanun hükmünde düzenlenmemiştir. Halefiyet, rücu hakkı ve alacağın devri kavramları ile benzer bir kavramış gibi görüyor olsa da bu üç kavram birbirlerinden tamamen farklı üç kavramdır. Halefiyet ile rücu hakkı arasındaki fark Yargıtay'ın vermiş olduğu karar da yapmış olduğu tanım ile açıkça ortaya konulmuştur. Alacağın devri de tıpkı rücu hakkında olduğu gibi halefiyetten farklı bir kavramdır.

Sigortacının kanuni halefiyeti TTK'da düzenlenmiş bir kurumdur. Bu kurum zarar sigortaları açısından TTK'nın 1472. maddesinde; sorumluluk sigortası açısından ise TTK'nın 1481. maddesinde düzenlenmiştir. Zarar sigortalarında sigortacının kanuni halefiyeti TTK'nın 1472. maddesinde düzenlenmiştir. Sigortacının kanuni halefiyetinin düzenlenmesinin en büyük nedeni sigorta hukukunda geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesidir. Bu düzenlemenin diğer nedeni ise zarara sebep olan zarar sorumlusunun sorumluluktan kurtulmasının önüne geçilmesidir.

Sigortacının TTK'nın 1472. maddesi kapsamında sigortalısının haklarına halef olabilmesi için bazı şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu şartlar, hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı, zararın poliçede teminat altına alınan rizikolardan birisinin meydana gelmesi sonucunda oluşması, sigortacının sigorta tazminatını ödemiş olması ve sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması olarak ifade edilebilir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin ilk şartı hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmasıdır. Zira taraflar arasında hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmaması durumunda sigortacı meydana gelen zarardan dolayı

sigortalısına karşı sorumlu olmayacaktır. Dolayısıyla taraflar arasında hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmamasına rağmen sigortacı tarafından ödeme yapılmış ise sigortacı ödemiş olduğu tutarı zarar sorumlusundan TTK'nın 1472. maddesi kapsamında talep edemeyecektir. Bu şart yük sigortaları açısından da geçerlidir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin ikinci şartı zararın sigorta poliçesinden teminat altına alınan rizikolardan birinin veya birkaçının meydana gelmesi neticesinde oluşmasıdır. Zira sigortacı, sigorta poliçesinde teminat altına almış olduğu rizikolar çerçevesinde sigortalısına karşı sorumludur. Bu nedenle sigorta poliçesi teminatları kapsamında meydana gelmiş bir zarar için sigortalısına yapmış olduğu ödemeyi zarar sorumlusundan TTK'nın 1472. maddesi kapsamında talep edemeyecektir. Bu şart yük sigortaları açısından da geçerlidir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin üçüncü şartı sigortacı tarafından sigorta tazminatının ödenmiş olmasıdır. Bu şart sigortacının halefiyetinin olmazsa olmaz şartıdır. Dolayısıyla sigortacı tarafından sigorta tazminatı ödenmediği takdirde sigortalısının haklarına halef olması mümkün olmayacaktır. Burada sigortacı ancak ödemiş olduğu sigorta tazminatı oranında sigortalısının haklarına halef olabilecektir. Bu şart yük sigortaları açısından da geçerlidir.

Sigortacının kanuni halefiyetinin dördüncü şartı ise sigortalının zarar sorumlusu olan kimseye karşı dava hakkının mevcut olmasıdır. Sigortacı kanuni halefiyet sayesinde esasında sigortalısının üçüncü kişiye karşı ileri sürebileceği dava hakkına halef olmaktadır. Bu sebeple sigortalının üçüncü kişiye karşı dava hakkının bulunmaması durumunda sigortacı TTK'nın 1472. maddesine dayanarak zarar sorumlusundan ödemiş olduğu tutarı talep edemeyecektir.

Sigortacı yukarıda açıklanan şartların mevcut olmaması halinde ödemiş olduğu tutarı zarar sorumlusundan TTK'nın 1472. maddesi kapsamında talep etmesi mümkün değildir. Burada önemle ifade etmek gerekir ki, yukarıda açıklanan şartların tümünün birlikte mevcut olması gerekmektedir. Sigortacı her ne kadar da TTK'nın 1472. maddesi dahilinde ödemiş olduğu tutarı zarar sorumlusundan talep etmesi mümkün olmasa da, TBK'da düzenlenen alacağın devri hükümleri kapsamında ödemiş olduğu tutarı zarar sorumlusundan talep edebilecektir.

Yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatını zarar sorumlusu olan taşıyan talep edebilmesi için yukarıda açıklanan şartların mevcut olması gerekmektedir. Zira yük sigortaları da zarar sigortalarına dahil olduğundan TTK'nın 1472. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla yukarıda ifade edilmiş olan şartların tümünün birlikte bulunmaması halinde yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı dava yöneltmesi mümkün değildir.

Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı davada taşıyanın davaya konu hasarın meydana gelmesindeki kusurunun tespit edilmesi elzemdir. Zira yük sigortacısının söz konusu zararlarda taşıyanın herhangi bir kusuru bulunmadığı takdirde taşıyan aleyhine dava açması mümkün olmayacaktır.

Taşıyanın zarar sorumlusu olarak nitelendirilebilmesi için hasarı meydana getiren olayda kusurlu olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Şayet hasarı meydana getiren olayda taşıyanın sorumluluğunun veya kusurunun bulunmadığı durumlarda taşıyan ödenen tutarın talep edilmesi mümkün olmayacaktır. Taşıyanın sorumluluk ve sorumsuzluk halleri TTK'da ayrı ayrı düzenlenmiştir.

TTK'da taşıyanın sorumluluğu 1178. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre taşıyan yükün zayi olmasından ve hasara uğramasından dolayı sorumlu tutulmuştur. Yük sigortacısının, taşıyanın sorumlu olmuş olduğu zararlardan neticesinde sigortalısına ödeme yapmış ise ödemiş olduğu bu sigorta tazminatını TTK'nın 1472. maddesi kapsamında zarar sorumlusu olan taşıyandan talep edebilecektir. Burada önemle ifade etmek gerekir ki, yük sigortacısının rücu tahsil edebilmesi için halefiyet şartlarının mevcut olması gerekmektedir. TTK'da ayrıca taşıyan mutlak sorumsuzluk ve muhtemel sorumsuzluk halleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler TTK'nın 1179. ve 1182. maddeleri aralarında düzenlenmiştir. Bu madde hükümleri kapsamında meydana gelen zarar incelendiğinde taşıyana yüklenebilecek bir sorumluluk bulunmadığı takdirde yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatını taşıyandan rücu tahsilini talep etmesi mümkün olmayacaktır.

Yük sigortacısı, halefiyetin gerçekleşmesi için gereken şartların var olması halinde sigortalısının haklarına halef olacak ve zarar sorumlusu taşıyana karşı dava açabilecektir. Bu dava rücu davası olarak ifade edilmektedir. Yük sigortacısının, zarar sorumlusu taşıyana karşı açacağı rücu davasının niteliği ile sigortalının, zarar

sorumlusu taşıyana karşı açacağı dava ile aynıdır. Bu nedenle yük sigortacısının açacağı rücu davasının usulü sigortalının açacağı davanın usulüne göre belirlenecektir.

Yük sigortacısı, zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasının konusunu yük sigortacısının, sigortalısına ödemiş olduğu sigorta tazminatı oluşturmaktadır. Bu dava yük sigortacısının ödemiş olduğu sigorta tazminatı miktarı ve sigortalının zarar sorumlusundan talep edebileceği tazminat tutarı ile sınırlıdır. Dolayısıyla yük sigortacısının bu sınırları aşacak şekilde talepte bulunması mümkün değildir.

Yük sigortacısı, zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme sigortalının, zarar sorumlusu taşıyana açacağı davaya göre belirlenecektir. Bu nedenle sigortalı ile zarar sorumlusu taşıyan arasındaki hukuki ilişkinin incelenmesi gerekecektir. Sigortalı ile taşıyan arasında navlun sözleşmesi yapılmış ise o takdirde görevli mahkeme Deniz İhtisas Mahkemesi sıfatıyla Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır. Ayrıca görevli mahkemenin belirlenmesinde sigortalı ile taşıyan arasında tahkim sözleşmesi yapılmış ise o takdirde uyuşmazlık tahkimde görülecektir. Yük sigortacısının açacağı dava yetkili mahkemenin belirlenmesi tıpkı görevli mahkemenin belirlenmesindeki gibi olacaktır. Dolayısıyla sigortalı ile taşıyan arasındaki hukuki ilişkinin incelenmesi gerekecektir. Sigortalı ile taşıyan arasındaki uyuşmazlık haksız fiilden ve navlun sözleşmesinden kaynaklanmış olduğundan HMK'nın 16. ve 10. maddeleri uygulama alanı bulacaktır. Burada ayrıca sigortalı ile taşıyan arasında yetki sözleşmesi yapıp yapılmadığının da incelenmesi gerekmektedir. Eğer taraflar arasında yetki sözleşmesi yapılmış ise bu yetki sözleşmesi yük sigortacısı için de geçerli olacaktır.

Yük sigortacısının açacağı rücu davasının tarafları yük sigortacısı ve taşıyan olacaktır. Bu dava yük sigortacısı davacı taraf, zarar sorumlusu taşıyan ise davalı taraf olacaktır. Söz konusu davada ispat yükü yük sigortacısında olacaktır. Zira hukukumuzda ispat yükü hak iddia eden tarafın üzerindedir. Dolayısıyla bu davada yük sigortacısı bir hak iddiasında bulunduğundan ispat yükü zarar sorumlusu üzerinde olacaktır. Yük sigortacısı iddia etmiş olduğu hakkın ispatı adına elinde bulundurduğu tüm evrakları mahkemeye sunması gerekmektedir. Yük sigortacısının davacı davada sigortalısına ait olan itiraz ve defilerden yararlanabilecektir. Zarar sorumlusu da sigortalının açacağı davada ileri sürebileceği itiraz ve defileri yük sigortacısının açacağı davada ileri sürebilecektir.

Yük sigortacısının açacağı rücu davasında zarar sorumlusundan talep etmesi mümkündür. Yük sigortacısının, zarar sorumlusundan talep edeceği faiz niteliği itibariyle temerrüt faizidir. Yük sigortacısının talep edeceği faizin hangi tarihten itibaren başlayacağı, sigortalının talep edeceği faizin başlama tarihinden farklıdır. Öğretide ve Yargıtay kararlarında sigortacının zararın meydana geldiği tarihten itibaren değil, sigortalısına yapmış olduğu ödeme tarihinden itibaren faiz isteyebileceği kabul edilmektedir. Yük sigortacısının talep edebileceği faiz ise avans faizi olacaktır. Zira sigortalı ve zarar sorumlusu tacir sıfatına haiz olmakta ve uyumsuzluk ticari işten kaynaklanmaktadır.

Yük sigortasının, zarar sorumlusuna karşı rücu davasında hak düşürücü süre ve zamanaşımı süresi sigortalısının açacağı davadaki hak düşürücü süreye ve zamanaşımı süresine göre belirlenecektir. Zira yük sigortacısı halefiyetle yeni bir hak elde edemeyecektir. Yalnızca sigortalının hakları yük sigortacısına intikal edecektir. Burada hak düşürücü sürenin ve zamanaşımı süresinin tespiti için sigortalı ile taşıyan arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir. Sigortalı ve taşıyan arasında deniz yoluyla yük taşınması adına navlun sözleşmesi yapılmaktadır. Bu sebeple navlun sözleşmelerinde eşyanın zayi olması, hasara uğraması veya geç teslim edilmesine ilişkin olarak düzenlenen hak düşürücü süre ve zamanaşımı süresi uygulama alanı bulacaktır. Eşyanın zayi olması, hasara uğraması veya geç teslim edilmesine ilişkin olan hak düşürücü süresi TTK'nın 1188/1.maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre sigortalı bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde dava yoluna başvurmadiğı takdirde talep hakkı düşecektir. Ayrıca hak düşürücü süreye ek olarak zamanaşımı süresi de uygulama alanı bulacaktır. Zamanaşımı süresi TTK'nın 1246. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde sigortalı bir yıllık zamanaşımı süresi içinde zarar sorumlusu taşıyana karşı dava açması gerekmektedir. Söz konusu bir yıllık zamanaşımı süresi yük sigortacısı için de geçerlidir. Dolayısıyla yük sigortacısının açacağı rücu davası bir yıllık hak düşürücü süreye ve zamanaşımı süresine tabidir. Hak düşürücü sürenin ve zamanaşımı süresinin başlayacağı tarih sigortalı için geçerli olan tarih ile aynıdır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Burak. **Yeni Türk Ticaret Kanununda Fiilî Taşıyıcı Kavramı Ve Fiilî Taşıyıcının Sorumluluğu**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, s. 3-20, 2013, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97822> (Son Erişim Tarihi: 04.05.2023)

Aksoy, Sami. **Yük Sigortalarında %10 İlave ve Taşıya Rücu**, BATIDER, Mart 2019, Cilt: 35, Sayı:1,

Amasya, Serap. **Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, Sigorta Davaları, Seçkin Yayıncılık, 2018.

Aral Eldeklioğlu, İrem. **Sigortacının Halefiyet Hakkı**, Sigorta Davaları, (Mustafa Topaloğlu/Mustafa Dinç) Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 165-174

Arğıllı, İslim. **Sigorta Hukukunda Halefiyet**, İstanbul Barosu Dergisi, Temmuz, 2013, C.87, S.4, s. 80-92.

Armbrüster, Christian. **Übergang von Ersatzansprüchen, Kommentare, Versicherungsvertragsgesetz, mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen**, in 30. Auflage, München, 2018.

Atabek, Reşat. **Sigorta Hukuku**, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950.

Aydın, Murat. **Gemilerin Kaydedilmesi ve Kayıtlarının Silinmesi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Aygören, Emine. **Emtea Nakliyat Sigortaları**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Ayhan Rıza/Çağlar Hayrettin/Özdamar Mehmet. **Sigorta Hukuku**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Balduğ, Emine Yağmur. **Zarar Sigortalarında Sigortacının Lütuf Ödemesi Kavramı ve Sonuçları**, Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S. 173, Ocak 2021.

- Bozer, Ali. **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, 1965.
- Bozkurt, Tamer. **Deniz Ticareti Hukuku**, Yetkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2021.
- Bozkurt, Tamer. **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Can, Mertol. **Türk Özel Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Cebe, Memet Sinan. **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Nisan 2018.
- Çağa Tahir/Kender Rayegan. **Deniz Ticaret Hukuku-II**, On İki Levha Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul, Ekim 2010.
- Çapa, M. Sadık. **Geçmişe Etkili Sigorta**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4, https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/18_3-4_14.pdf (Son Erişim Tarihi: 07.09.2023)
- Çeker, Mustafa. **Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, 19. Baskı, Adana, 2018.
- Çeker, Mustafa. **Sigortacının Rücu Hakkı**, Legal Hukuk Dergisi, 48. Sayısı, 2006, s. 3707- 3718.
- Damar, Cahit. **Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Demir, İsmail. **Deniz Ticareti Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Doğanay, İsmail. **Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şumulü**, BATİDER, C. IX, S. 2.
- Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Etkin Yayınları, 26. Baskı, Ankara, 2021.
- Furrer Andreas/Muller-Chen Markus/Çetiner Bilgehan. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül, 2021.

Görgülü, Fatma. **Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2022.

Gümüş, Mustafa Alper. **Borçlar Hukukunun Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Günay, Barış. **Sigorta Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2022.

Güncan, Gökhan. **Türk Hukukunda Sigortacının Halefiyeti**, Social Science Development Journal, Vol.6, Issue 27, ss. 436-451.

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre. **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

İlağa, Hakan. **Denizcilik Sigortaları**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1992.

Kaner, İnci Deniz. **Deniz Ticareti Hukuku I-II**, Filiz Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2021.

Kaner, İnci Deniz. **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

Kara, Hacı. **Deniz Ticareti Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2020.

Kayapınar, Göksal. **Navlun Sözleşmesinin İfasında Taşıyanın Yolculuğun Başlangıcında Gemiye Sefere Elverişli Halde Bulundurma Yükümlülüğü**, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez, Ocak 2023.

Kayıhan Şaban/Günergök Özcan. **Türk Sigorta Hukuku Dersleri**, Umuttepe Yayınları, Mart, 2020.

Kayıhan, Şaban. **Deniz Ticareti Hukuku (Maritime Law)**, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2020.

Kayıhan, Şaban. **Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti**, Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S.3, s.

1595-1624, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/372047> (Son Erişim Tarihi: 15.08.2023)

Kender Rayegan/Çetingil Ergon/Yazıcıoğlu Emine. **Deniz Ticaret Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.

Kender, Rayegan. **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 17. Baskı, İstanbul, 2021.

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022.

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 31, Sayı.1, 1974.

Kızılsümer, Bahar. **Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2019.

Korkmaz, Ekin. **Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet**, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Hukuk Bölüm, Doktora Tezi, 2021.

Korkmaz, Ekin. **Zarar Sigortalarında Sigortalının Zararı Azaltma Külfeti ve Bu Külfetin Sigortacının Halefiyetine Etkisi**, Hacettepe HFD, Özel Sayı, 2022, 494-525.

Köroğlu, Ölmez, Belin. **Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı**, Çankaya Üniversitesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ağustos 2020.

Kuru Baki/Aydın Burak. **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ocak 2021.

Kuyucu Meriç, Gülfer. **Deniz Sigortaları**, Sigorta Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, (s. 416-440).

Muschner, Jens. **VVG 86 Übergang von Ersatzansprüchen**, Nomos Kommentar, Versicherungsvertragsgesetz, Handkommentar, in, 4. Auflage, Baden, 2020.

Nomer, Haluk N. **Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü**, İÜHFM, Cilt. 55, Sayı.3, 1997.

Nomer, Haluk N. **Borçlar Hukuku**, Genel Hükümler, 16. Baskı, İstanbul, 2018.

Oğuzman, M. Kemal/Öz M. Turgut. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, C. 1, 16. Baskı, İstanbul, 2018.

Oğuzman, M. Kemal/Öz M. Turgut. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, C. 2, 16. Baskı, İstanbul, 2020.

Omağ, Merih Kemal. **Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı**, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2019.

Omağ, Merih Kemal. **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.

Özgenç, Zeynep. **Milletlerarası Özel Hukukta Navlun Sözleşmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2014.

Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet. **Medeni Usul Hukuku**, On İki Levha Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, Eylül 2020.

Safa, Murat Tekin. **Navlun Sözleşmesinde Taşıyanın Sorumluluğu**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2017.

Sözer, Bülent. **Deniz Ticaret Hukuku (Ders Kitabı)**, C.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022.

Şeker Öğüz, Zehra. **Güvenli Yönetim Sisteminin Donatanın Yükle İlgililere Karşı Sorumsuz Olduğu Haller Üzerindeki Etkisi**, İÜHFM, C. LXI S. 1-2, 327-337, 2003.

Şeker Ögüz Zehra. **Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacısının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temliki Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi?**, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.

Şeker Ögüz, Zehra. **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yük Sigortaları**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Deniz Sigortaları / Sempozyum, 23 Mart 2012.

Şeker, Zehra. **Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

Şeker, Hakan. **Taşıyanın Navlun Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Taş Korkmaz, Hülya. **Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği**, 1. Baskı, Ankara, 2014.

Tercier Pierre/Pichonnaz Pascal/Develioğlu H. Murat. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Türken, Şafak. **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Deniz Taşımacılığında Taşıyanın Eşyanın Zıyaı, Hasarı Ya Da Geç Tesliminden Doğan Sorumluluğu**, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Ulaş, Işıl. **Uygulamalı Zarar Sigortaları**, Ankara, 2010.

Ülgener, M. Fehmi. **Deniz Sigortacısının Sorumluluğu**, Der Kitabevi, İstanbul, 2021.

Ünan, Samim. **Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşıyana Karşı Açtığı Halefiyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorular**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Aralık 1191, s. 221-255.

Ünan, Samim. **Sigortacının Halef Sıfatıyla Açtığı Rücu Davalarına İlişkin Bazı Kararlar**, GSÜHFD, 2020, 2, S. 1087-1103

Ünan, Samim. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap, Sigorta Hukuku**, Cilt 2, Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, Birinci Bölüm, Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), 1. Baskı, İstanbul 2016, (Şerh C. 2.)

Yazıcı Yanık, Merve. **Sigorta Hukukundaki Kanuni Halefiyet Kavramı ve Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Yazıcıoğlu Emine/Şeker Öğüz, Zehra. **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

Yazıcıoğlu, Emine. **TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında**, Prof. Dr. İur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, C. III, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz 2017, C. 16, S.2, Özel Sayı, s. 331-363, <https://www.jurix.com.tr/article/9737> (Son Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Yetiş Şamlı, Kübra. **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Taşıyanın Zıya, Hasar ve Geç Teslimden Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2013.

Yetiş Şamlı, Kübra. **Lahey-Lahey/Visby, Hamburg ve Rotterdam Kuralları'nda Sefere Elverişlilik**, İÜHFİM, C. LXXI, S. s. 479-496, 2013.

Yetiş Şamlı, Kübra. **Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2017, C. 16, S. 2-2, s. 829-849, <https://www.jurix.com.tr/article/9717?u=0&c=0> (Son Erişim Tarihi: 17.11.2023)

Yılmaz, Serpil. **Sigorta Hukukunda Abonman Sözleşmesi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Yolal, Oğuz. **Geçmiş Etkili Sigorta**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022.

Yorulmaz, Murat. **Deniz Taşımacılığı ve Deniz Sigortaları**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

www.lexpera.com.tr (Son_Erişim Tarihi: 19.11.2023)

<https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Son_Erişim Tarihi: 26.06.2023)

<https://www.sozcu.com.tr/konteyner-navlun-oranlari-covid-19-oncesi-seviyeye-geri-donuyor-wp7501972> (Son_Erişim Tarihi: 10.11.2023)

<https://www.voaturkce.com/a/kizildeniz-ticari-gemilere-yonelik-saldirilar-deniz-tasimaciligini-olumsuz-etkiliyor/7402673.html> (Son_Erişim Tarihi: 15.12.2023)

<https://www.bbc.com/turkce/articles/cyd0221g31yo> (Son_Erişim Tarihi: 01.11.2023)

